Efrem Stirbu ,

Deportati în Donetk , ,

Scriptorium Baia Mare Colectia Istorie-Restituiri , 2010

Cuvânt explicativ

Lucrarea de fată cuprinde evenimente petrecute între ani 1944, după 23 , august si până la 10 octombrie 1948. În această perioadă sunt incluse , câteva etape pline de dramatism ale ostasilor români după încheierea , armistitiului între România si puterile aliate. , , Nu stim în ce conditii s-a perfectat actul care a oprit bătaia , , tunurilor spre răsărit, dar a permis să ia în captivitate zeci de mii de militari români aflati pe câmpul de bătaie în momentul încheierii , armistitiului. Rusinos, în armistitiu, zecile de mii de prizonieri nu au , , , căzut în captivitate când erau cu arma în mână, ci după memorabila zi, fatală, când ostasii au aruncat armele crezând în armistitiu, în vala, , bilitatea lui, ca act ce încheia dusmănia dintre cele două state vecine. , Oare acest act nu cuprindea nici o clauză legată de luarea de prizonieri? Dacă nu, nu avem de unde să stim, atunci este explicabil de ce , am fost luati în captivitate, am fost aruncati în bratele rusilor ca niste , , , , , mingi de handbal. Minciunile rusilor, că războiul s-a terminat, că de acum vom , pleca la casele noastre, nu au fost decât o momeală pentru a captura cât mai multi prizonieri ca să aibă brate de muncă, pentru masina de , , , război din apus. Am inserat în paginile de fată drama armatei române începând , cu dimineata zilei de 22 august, cu retragerea dintre Roman si Iasi, , , , dezarmarea din 24 august, marsul coloanei captivilor spre Roman, noaptea , din cimitirul de la Roman, drumul spre Târgu Frumos, spre Bălti, cu , trenul spre zona carboniferă Donbas, lagărul numărul 7 (sapte) si alte , , lagăre cu mine de cărbuni din Ucraina, Rusia, Siberia, în care o bună parte din prizonieri au rămas să îsi doarmă somnul de veci în pământul , ucrainean, rus, prin Taiga, Borcuta etc.

Am inclus, după aducere aminte, drame petrecute pe drumul lung de vreo 150 – 200 de kilometrii dintre Bacău si Bălti, apoi viata , , , din lagăr si mină. , Cititorii vor întelege nele scăpări datorită celor aproape cincizeci , de ani de la tragicele evenimente. Am inclus câteva nume de prizonieri despre care mi-am mai adus aminte si cu care am venit în tară. , , Unii nu mai sunt: doctor Sosoi Dumitru din Constanta, Panovici , , , Gheorghe din Sighet sau Bote din Viseu (dacă este corect numele), sau , Gaborean din Petrova, care a venit cu divizia „Horea, Closca si Crisan" , , , etc. Dintre ce care sunt în viată în prezent – Rat Vasile si Ienci Gheorghe , , , din Petrova. De altii din alte judete ale tării îmi mai amintesc: doctorul , , , Florea Ion, medic la Spitalul Coltea din Bucuresti, doctorul Antonescu , , Ion, cu care am fost în lagărul numărul 7 si care nu a venit odată cu noi, , retinut în lagăr datorită coincidentei de nume cu maresalul Antonescu , , , Ion. Îmi amintesc si de alte nume de care m-a legat prietenia de , suferintă si care nu mai sunt azi în viată: Otet Vaida din Siria – Arad, , , , , Romanovschi din Salcia – Suceava, Galan din Coarnele Caprei – Iasi, , Macoveiciuc etc. Multumesc memoriei că m-a ajutat să înregistrez si atât. , ,

Începutul calvarului
Era în luna august a anului de tristă amintire, 1944. Unitatea noastră de aruncătoare, 120 mm din Regimentul 35 infanterie, se afla în dispozitivul de luptă între Roman si Iasi, în fata orasului Roman. , , , , Veniserăm încă din primăvară cu aruncătoarele noastre de 120 mm pentru întărirea sistemului de apărare. Ne aflam în rezervă. Nu îmi mai amintesc dacă a venit de la Cetatea Albă, din Basarabia, întreg regimentul nostru sau numai o parte din el. Iasul, unde se dădeau lupte , crâncene între armatele germano – române si armatele rusesti, era un , , adevărat Vulcan în eruptie, un infern pe pământ. , Exploziile bombelor aruncate din avioane se contopeau cu cele aruncate cu nemiluita de tunurile ambelor părti beligerante. Se cutremura , pământul pe acele meleaguri, se murea, se prăbuseau case ca niste sim, , ple cutii de chibrite. Zgomotele veneau prin eter până la noi. Seara vedeam flăcări ale exploziilor. Câti kilometrii or fi fost până la locul luptelor nu stiam. Pre, , supuneam doar atât, că acolo se varsă sânge mult si că acolo este o , înclestare pe viată si pe moarte între două forte inegale: unii îsi apără , , , , , pozitiile, altii, în ofensivă, caută să îsi nimicească adversarul, să deschidă , , , calea spre victorie. Asteptam din când în când ordinul de mars spre Iasi, să ne dăm , , , si noi tributul de sânge pentru Iasul însângerat, Iasul nostru, plin de , , , viată, de altădată. , După cum se auzeau zgomotele exploziilor bombelor, am dedus că nu eram chiar asa de departe (40 – 50 kilometri) între noi si teatrul , , 3

de luptă din zona Iasului. , Bubuiturile nu conteneau nici zi, nici noapte. Aruncătoarele noastre erau amplasate în afara satului, doar caii de tractiune erau în , sat gata pregătiti pentru deplasarea ori spre Iasi ori spre Bacău, după , , ordinele comandantilor superiori. , Eram în asteptare, o asteptare chinuitoare. Nu stiam ce se în, , , tâmplă în zona Iasului, unde luptele nu conteneau din intensitatea lor. , Zgomotele exploziilor bombelor se auzeau parcă mai deslusit. Semne , prevestitoare de nenorociri! Se rupsese frontul. Armatele noastre se retrăgeau în interiorul tării. Primim ordin de retragere spre Roman si , , apoi spre Bacău. Toată noaptea de 22 august spre 23 ne-am retras, am depăsit Romanul si ne-am oprit la gara Fântânelele, apoi spre satul , , Itesti ne-am înfundat într-o pădurice, nu îmi amintesc cât de mare era, , ne înfundam în aceea pădure cu aruncătoarele si cu caii nostrii. Distanta , , , de la pădurice până la sosea cred că nu era mai mare de 1200 de metri. , Soseaua era extraordinar de aglomerată de oameni, cărute, camioane în , , retragere. Trece un tren cu vagoane platformă, încărcat cu militari, armament, munitie, spre o destinatie pe care noi nu o cunosteam. E seară, , , , zgomote tot mai apropiate. Pe sosea greu se pot distinge, întrucât este , seară, oamenii de cărute, camioane, toti în retragere. , , Încep să se audă zgomotele tancurilor din care se trag salve de tun asupra camioanelor si tancurilor româno – germane în retragere. San, tinela noastră, apropiată de sosea, raportează că o coloană de aprovizionare , în retragere este complet nimicită de tancurile - colosi ale rusilor peste , , care trec ca peste niste movilite. , , Se aud tipete de oameni, plesnituri, explozii de bombe. E un , vacarm infiorător. Comandantul nostru (nu îmi amintesc numele) trimite un agent de legătură la comanda regimentului, care nu era prea departe, pentru a raporta situatia de pe sosea si a primi ordine. Omul de legătură se , , , întoarce si raportează că nu mai este nimeni acolo, doar un foc pâlpâind. , Împuscăturile se aud din ce în ce mai aproape de pădure. Singura , solutie este să iesim din această pădure pentru a nu fi nimiciti. Se ordonă , , , înhămarea cailor la aruncătoare si urcarea spre deal, căci zgomotele , armelor nu mai continuau pe sosea. Dacă rusii ar fi stiut că suntem acolo , , ,

ar fi luat cu asalt păduricea si se ajungea la o confruntare însângerată , si cei care ar fi fost nimiciti am fi fost noi. , , Aceasta ar fi fost de prisos în orele când se semnase armistitiu , pentru iesirea României din alianta cu Germania. Se vorbea de niste , , , tratative duse la Cairo între aliati si români, încă din luna aprilie sau , , mai. În acest timp erau lupte crâncene pe teritoriul Basarabiei si la Iasi. , , Noi mai stiam de acest început de armistitiu, dar era ceva secret. , , Asa a si fost. , , Armistitiul s-a încheiat. Conditiile în care s-a încheiat armistitiul , , , nu s-au cunoscut. Urcăm dealul spre Itesti, dacă îmi amintesc bine, în vârf vedem , o limuzină. În masină, militarii cercetau o hartă la lumina lanternei. O , masină mică la orele mici din noapte, este ceva suspect. Ofiterii nottrii , , , se apropie de masină, caută să afle cine sunt si de unde vin. Din masină, , , , unul dintre ei, aruncă câteva vorbe: „trădătorilor, ati pactizat cu rusii, , , ati trădat alinata noastră!...”. Atât si dusi au fost. S-au îndreptat spre , , , , apa Bistritei. Că vor fi scăpat din ghearele rusilor e putin probabil. Noi , , , stăm sus pe creastă si nu stim încotro să o luăm. Zorile îsi fac aparitia. , , , , Ne îndreptăm si noi spre satul Itesti, să scăpăm dintr-o eventuală încer, , cuire, să trecem apa Bistritei. Auzim că podul ar fi fost ocupat deja de , rusi. Încotro să o luăm? , Din urma noastră apare un detasament de cavalerie sub compa, nia unui colonel. Si ei fugeau, vroiau să treacă apa Bistritei. Colonelul se , , opreste în dreptul nostru si ne întreabă: „Încotro mergem?”. El ordonă , , să ne încolonăm si să urmăm detasamentul lor. Căpitanul îi răspunde că , , unitatea o conduce el si să îsi urmeze drumul. Au plecat cavaleristi tot , , , în directia Bistritei. Noi am rămas pe loc. În acel moment se auzeau , , bubuituri de tun pe sosea si se vedea de pe creasta dealului infernul de , , pe sosea. Tancurile rusesti înaintau fără să întâmpine vreo rezistentă. , , , Am dedus că într-adevăr s-a încheiat armistitiul. Cred că nimeni nu , s-a gândit că ora capitulării este începutul captivitătii noastre, că ni s-a , deschis drumul „Golgotei” si de acum începe calvarul miilor sau zecilor , de mii de ostasi. Infernul de pe sosea se mai domolise. Se auzeau mai , , departe spre Bacău bubuituri de tun, rafale de mitraliere. Soarele se ridică desupra orizontului tot mai strălucitor. Se arată

o zi călduroasă, fără zdreantă de nori. În acest timp un bătrân, după o , poartă se uită la noi. Fiind mai aproape de aceea poartă strigă la mine să vin lângă poartă să îmi spună ceva. În acel moment apare pe creasta dealului un tanc rusesc. Din tanc se trage un proiectil, nu în noi, care se face tăndări dincolo de apa Bistritei. , , Din turela tancului iese un ofiter rus cu sapcă de ofiter de ad, , , ministratie român. Ni se adresează într-o fluentă limbă românească , „Soldati români, predati-vă, nu încercati să deschideti foc asupra noas, , , , tră că veti fi nimiciti”. Armata noastră este pe sosea! Ofiterul rus, dacă , , , , era rus sau basarabean, nu stiu, începe să ne spună despre armistitiul , , încheiat, despre armata sovietică în înaintare pentru nimicirea nemtilor , si a aliatilor lor. „De acum înainte armata voastră va lupta alături de , , noi”. Omul aflat dincolo de poartă ridică putin capul si îmi spune să las , , haina militară, el îmi dă o cămasă tărănească, o pereche de pantaloni , si o greblă în spate si să ma duc în „lumea în Dumnezeu“. Îmi spune , , ca îi cunoaste pe rusi că sunt mincinosi, că a fost si el prizonier în anul , , , , 1917. „V-au prins în capcană, nu vă mai gânditi că vă eliberează”. , Îi spun omului că rusii ne dau propusti să mergem acasă, asa , , , spune cel din tanc „Nu vedeti propuscă de mers acasă cât este lumea, , vă vor duce la muncă în Rusia“. Am crezut în vorbele rusului si nu în ale , bietului om care mi-a vrut binele. Sărmanul om din Itesti, Dumnezeu , sa îl odihnească acolo, sub modesta cruce crestinească! , Ostasii sătui de război, au început să arunce cu armele, iar rusii , , iesiti din tanc se apucă de dezarmarea celor câteva sute de români. , , Ceasurile cele le aveam si le însusesc, revolverele si armele le aruncă, , , , ne lasă numai sacii de merinde si hainele de pe noi, apoi ne poruncesc , să ne încolonăm. Armamentul va fi strâns de altii, caii poate vor intra , în stăpânirea itestenilor, sau a rusilor, iar noi încolonati sub o escortă , , , a doi rusi cu pistoale mitralieră, ne fac semne pe drumeagul pe care , veniserăm în toiul noptii. Încă se putea fugii din coloană, dar propusca , pormisă de ofiterul rus din tanc ne atrăgea. Fiecare se gândea să aibe , actul în buzunar, să meargă linistit acasă la familia lui. , Este armistitiul! Am scăpat de război! Omul trăieste în sperantă... , , , si este bine asa! De nu ar mai exista sperantă, nu ar mai exista viată. , , , ,

Drumul robilor

Ne deplasăm pe soseaua principală. O masă de ostasi rusi, înaintează , , , spre Bacău strigând, bătând mârtoagele pe care călăreau, întrebând: , „Gde Berlin?“. Oamenii din stepele asiatice, în urmărirea armatelor române si germane mai luptau în retragere. Coloane de prizonieri ca si , , noi, vin din directia Bacău si merg spre Roman. Fetele lor arse de soare , , , seamănă cu ale noastre. Vom fi si noi încoronati cu ei? Unde au de , , gând să ne ducă, doar este armistitiu? Când si unde ne vor da dovezile , , de liberă circulatie? Suntem la gara Fântelene Bacău. Ne încolonăm si , , noi după ceilalti prizonieri. Sărmane ostas român cât de naiv ai fost! , , Speranta ta în propuscă nu a fost decât o iluzie. De acum inainte îti , , sunt puse cătusele, cine stie pentru cât timp, nu cătusele de fier ci , , , promisiuni de libertate. Învingătorii nu au timp să se gândească la libertatea noastră, ci la îngradirea ei. „Apostolului care dulcele-i vorbe de pe înăltimea tancului, , despre armistisiu, despre libertate, despre prietenie, frătie, pace, au fost , , doar o momeală aruncată nouă pentru a ne încorona în liniste si a urma , , drumul calvarului bine organizat din timp”. Noi nu ne-am dat seama de intentiile criminale ale rusilor. Cine stie dacă cădeau atâtea în mrejele , , , , lor. Poate s-ar fi murit cu arma în mână si nu aruncată de propriile , mâini. Ne vom duce, cine stie, în ce lagăre de exterminare lentă pe , pământul „bravilor învingători“ din Eurasia. Suntem lângă sosea gata să ne încolonăm cu ceilalti. Suntem , , gata să mergem spre Roman, iar învingătorii în josul apei. Praful scormonit de pe sosea de senilele tancurilor, de rotile camioanelor si a co, , , , 7

pitelor cailor, se ridică în sus, tot mai sus legând cerul de pământ. Căldura este din ce în ce mai presantă. Soarele este din ce în ce mai strălucitor. Razele de foc se lovesc de pământ cu putere de cuptor, se întorc din nou în sus. Aerul este fierbinte, pământul este fierbinte. De multe zile nu a mai apărut de după creastă vreun nor aducător de ploaie. Infernul de pe sosea ne cutremură. Vedem cadavrele de oa, meni, animale aruncate de o parte si de alta a soselei, sânge pe sosea, , , , cărute, camioane zdrobite de uriasele tancuri rusesti. Doamne, ce peisaj , , , lugubru! Si noi vom mărsălui după ultimul om după ultima coloană, iar , , după noi alte si alte coloane venind din josul apei Siretului. În urechi , îmi sună zgomotul bocancilor sau a cizmelor altor martiri, care ca si noi, , vor duce crucea suferintei până la sfârsit, nu pe Golgota ci undeva în , , pădurile siberiene sau în mine la adâncimi mari, aidoma cârtitelor. Ne , înscriem si noi pe sosea în urma unei coloane din alte unităti. , , , Se vede că armistitiul de care s-a vorbit nu a fost respectat de , rusi. Ei au luat prizonieri de unde au putut chiar dacă era armistitiu. , , De cine suntem condusi? O escortă compusă doar din doi rusi arămii. , , Din ce zone or fi fost nu stiu, sunt militari mai în vârstă pregătiti special , , pentru a ne însoti. Ei pe cai noi pe jos. , Pornim! Încotro? Nu stiu. Mergem pe soseaua pătată de sânge. , , Acelasi peisaj: cai morti cu burtile umflate, pe care razele puternice ale , , , soarelui grăbeau putrefactia lor. Oameni sfârtecati de bombe sau cu , , gloante cu gloante oprite în creier stau tolăniti în praful de pe marginea , , , soselei cu roiurile de muste pe fetele sângerânde sau pe ochi zdreliti , , , , de schije si gloante. Simtim un miros greu de carne omenească intrată , , , în putrefactie sau de animale aruncate de exploziile bombelor. si noi , , trebuie să trecem prin mijlocul soselei, cu capetele aplecate, ca să nu , vedem asemenea aspect îngrozitor, să ne menajem stomacurile încă pline cu mâncare luată dimineata, înainte de a cădea în robie. Înaintăm , încet. Ne mai aruncăm privile în dreapta si în stânga. La vederea celor , încă neîngropati, duhnind a hoit, stomacul parcă saltă de la locul lui , si vine spre gură. Câteva sughituri si o senzatie de greată ne încearcă , , , , , pe multi... poate pe toti! Nu avem curajul să vorbim cu vecinii de , , suferintă. Oamenii stepelor sunt neîndurători. Oricând se poate opri un , glont în teasta ta. , ,

Am regretat că nu am fugit cu sublocotenentul Bujinschi, care a fugit de la gara Fântânele, când m-a îndemnat si pe mine să mergem , împreună. În acel haos de pe sosea nimeni nu se mai interesa de un , om, ci de gloată, o masă de oameni care mai speră într-o propuscă. S-au înselat amarnic! Masa aceasta de oameni, care a fost înselată la , , Fântânele va fi înselată si mai departe: la Roman, Târgu Frumos etc. , , La Roman ne vor lua în primire alti însotitori, mai multi si mai puternici. , , , Soarele este sus de tot. Razele sunt tot mai sălbatice, lovesc fără milă în capetele noastre acoperite cu sapca militară. Hainele de pe noi, , parcă scoase din apă. S-au mai rărit blindatele care treceau furioase pe lângă noi. La vederea lor, plecăm capul să nu îi vedem pe cei din turelă cum îndreaptă automatul spre noi. Mergeau bietii captivi cu frica în , suflet când trecea un tanc întârziat, care în goana lui ridica praful de pe soseaua denivelată, iar locatarii lui chiuiau si strigau în limba lor, cine , , stie ce. Atât întelegeam de la ei „Gde Berlin?” , , Norocul nostru că nu le-a venit în cap dorinta de distractie, să , , culce la pământ niste oameni fără apărare. Poate unii dintre ei nu , erau chiar atât de sălbatici, vor fi avut si ei familie si îi frământau si , , , pe ei gânduri negre, nu aveau chef de asa distractie. În război omul , , nu contează, decât în limita intereselor de a câstiga victoria împotriva , inamicului. Războiul este o barbarie, nu se duce nici cu milă, nici cu omenie. Mergem tot înainte după însotitorul din fată. Miscările , , , noastre sunt greoaie. Dacă ar îndrăzni cineva să rămână de coloană, obosit fiind, s-ar prabusi sub o rafală de pistol mitralieră, ar fi dat la , marginea soselei... si atât tot. Un rob mai putin. Gruzinul din urmă , , , ar complecta numărul dacă ar fi fost luati după număr. Cum însă nu , erau luati numeric putea face orice cu prizonierii, chiar să îi împuste si , , , nimeni nu i-ar fi cerut socoteală. Trecem printr-un sat. Nu vedem tipenie de om. Probabil s-au , ascuns de spaima învingătorilor, care treceau călare pe niste mârtoage , , de cai luati de pe drum sau din curtile oamenilor... cine mai stie! Satul , , , pare pustiu. S-ar putea ca populatia să fi fost evacuată sau si-a găsit , , adăpost mai departe pe sosea pentru a se salva ca fiintă si nu s-a mai , , , gândit la bunurile agonisite o viată întreagă. În fata furtunii omul caută , , salvarea sa, nu se mai gândeste la ce a lăsat. Înaintăm... înaintăm ,

încet după mersul sefului din fată. Noi cei din coada coloanei, aproape , , ne sufocăm de praful ridicat de rotile camioanelor rusesti, care urmau , , trupele cu cele necesare aprovizionării: alimente, munitie, echipament, , cine mai stie ce purtau în lăzilor lor. , Un pocnet surd si un om se prăbuseste si se rostogoleste de pe , , , , , treptele casei până jos. Fără să ne gândim întoarcem capetele înapoi să vedem de unde vine pocnetul. Însotitorul nostru îsi asează pistolul , , , la locul lui, iar noi am înteles că s-a tras si de unde s-a tras, dar nu , , am priceput de ce a tras într-un om nevinovat, neînarmat, care cine stie ce păcat l-a scos din ascunzătoare chiar la aceea oră. Să credem , în destin? Este ceva de neînteles, o enigmă ce nimeni nu poate să o , explice. Credeam că unul din noi ne-a părăsit, răpus de un glonte, în plin armistitiu, în 24 august 1944. Nu un om s-a prăbusit în propria-i , , curte cu un glonte în teastă iesit din pistolul gruzinului sau al tătarului, , , cine mai stie ce natie era, ce mergea pe urma noastră, multumit de , , , fapta comisă. O văduvă cu niste copii rămasi orfani vor plânge după , , tatăl lor. S-a dus sprijinul familiei în lumea celor drepti, unde nu este , nici o durere, nici întristare. Asa se respectă armistitiul de cei care nu , , îl înteleg si nu vor să îl înteleagă. Capul familiei va zăcea în linistea , , , , cimitirului satului, cu o cruce modestă la căpătâi. A fost condus de un popă, care cu câteva rugăciuni l-a asezat la locul de veci. Crucea de , lemn de la capul lui va putrezi curând sub rafale de ploi si vânt. Din an , în an, o femeie îmbrăcată de sus până jos în negru, va duce la biserică o farfurie de colivă să o dea de pomană pentru sufletul răposatului ei sot, când oamenii vor iesi de la biserică. Poate si pe noi ne asteptă , , , , aceiasi soartă si mai crudă! S-ar putea si noi să rămânem cu ochi spre , , , cer încărcati de muste, dacă „bunul nostru călăuz” ar simti plăcerea de , , , o mică distractie împărtiind gloante si într-o parte si în alta. Nimeni , , , , , nu poate prevedea soarta noastră. Omul a căzut răpit de un glonte în curtea lui, noi vom rămâne pradă ciorilor si mustelor, până se va , , găsi vreun crestin să arunce câteva lopeti de pământ deasupra oaselor , , noastre curătate de piele si carne de către niste animale sălbatice. , , , Pe front ai armă, lupti să îti dobori inamicul sau el luptă să , , te doboare pe tine; este o luptă dreaptă, care pe care, mori ca un erou nu ca un las. Mergem...mergem înainte cu captele în pământ. ,

Soarta noastră este pecetluită, cine stie până când. Am uitat si de , , foame si de sete văzând ce s-a întâmplat cu omul care de abia deschise , usa, cine stie pentru ce. Ne încordăm muschii picioarelor pentru a , , , rezista drumului, oricât de lung ar fi. Am văzut drama din curtea nevinovatului tăran care s-a prăbusit si pe fata căruia sângele curgea , , , , încet. Coloana noastră merge sub arsita soarelui. Curios este că de la , , Roman au trecut vreo doi fosti prizonieri cu dovezi de liberă circulatie. , , Sunt verificati, li se dă drumul sfătuindu-i să nu părăsească soseaua că , , vor fi împuscati, asa spun cei care trec pe lângă noi cu dovezi în mână. , , , Ni se întăresc sperantele. Câtă naivitate! Câtă propagandă mincinoasă , pentru mentinerea moralului captivului. Drumul sperantei se va sfârsi , , , la Roman, cred unde vom fi pusi sub o pază mai severă. Suntem în a , doua jumătate a zilei de 24 august. Soarele se pregăteste si el să se , , odihnească după dealuri. Razele lui se topesc la orizont lăsând o dâră galbenă aurie pe creastă. Căldura lui s-a domolit. Pentru noi este bine să mergem mai usor, setea de apă nu ne mai chinuie si nici foamea. , , După efortul făcut, nu stiu câti kilometri, ne simteam obositi, , , , , dar ne miscăm după comandantul din fată. Oare când vom ajunge să , , ne mai odihnim? Bocancii sunt prea grei după kilometri făcuti. , Trecem printr-un sat... este pustiu satul. Este bine că nu se încumetă nimeni sa îsi satisfacă curiozitatea, să aibă soarta celui din , satul prin care am trecut. Poate că lumea a fost evacuată si încă nu , s-a întors de unde a plecat. Înserarea merge în pas cu noi. În depărtare se văd lumini slabe si putine. Cred că încă reteaua electrică nu este restabilită. Becurile , , , par niste licurici fosforescenti. Nu ne-am mai uitat nici în dreapta, nici , , în stânga să vedem ce mai întâlnim. Picioarele iau foc în bocancii grei, dar îi târâm... îi târâm... îi târâm cum putem. Si hainele ne apasă. Le , simtim că sunt mai grele ca altădată. Toate ne dusmănesc! Orasul încă , , , nu se vede datorită întunericului. Ne miscăm prin noapte, bocancii sună strident pe cuburile de , granit de pe soseaua încă caldă de căldurile soarelui. Înaintea noastră , se iveste turnul unei biserici, înaintăm tot în acelasi ritm si tot cu cei , , , doi rusi, unul înainte si altul încheietor de coloană, acel ce comisese , , crima. Cred că nu l-a mustrat constiinta pentru ceea ce făcusese. L-a , ,

dezumanizat războiul, dacă războiul este vinovat animalizarea lui sau alti factori au stat la temelia formării lui: ideologia comunistă, familia, , scoala etc. , Nu stim cât este ora si nici nu prea avem nevoie să stim. Ceea , , , ce ne preoupă acum este odihna. Prin întuneric vedem si întunericul , bisericii, se văd si crucile de pe mormintele din cimitir. Biserica este , înconjurată cu gard metalic, un grilaj destul de solid. Se aud glasuri omensti înăuntru, iar pe lăngă gard se miscă militari rusi cu pusti în , , , , vârful cărora sunt fixate baionete. Acum îi vedem bine. Sunt paznicii cimitirului. La câtiva pasi o poartă este deschisă larg. Coloane se , , opreste în fata portii. , , , Oamenii ordinei sunt rusi si nu români. Străinii fac ordine în tara , , , noastră. Ce ironie! Tu român, ai ajuns să fii batjocorit de niste străini, , în timp de pace după armistitiu. Ne bagă cu forta în cimitirul plin de , , alti prizonieri sositi si ei din alte părti cu aceleasi suferinte sufletesti si , , , , , , , , trupesti ca si noi. Cimitirul este prea plin, oamenii se înghesuie unul în , , altul, se mai calcă unul pe altul, se mai oftează, se încearcă să îsi facă , loc fiecare, să îsi poată odihni bietul trup obosit, de drumul lung pe o , arsită neobisnuită pentru sfârsitul lunii august. , , , , Si asa ghemuiti, adevărati arici, vom petrece o noapte de veghe , , , , cu mortii. Bietii morti! Nu le-a fost de ajuns tona de pământ de pe , , , piepturile lor, am venit si noi, nu din vointa noastră, să mai adăugăm , , la acea tonă greutatea corpurilor noastre. Poate plâng si spiritele lor , de suferinta noastră. Este noapte, somnul ne doboară, ploapele atârnă , greu pe ochii nostri. , Nici nu simtim durata noptii. Nu stim nici lângă cine stăm, atât , , , stim că sunt captivi ca si noi si vor împărtăsi aceiasi soartă cu a noastră. , , , , , Vom mărsălui împreună spre o tintă necunoscută. , , O voce stridentă ne trezeste din adâncul nostru somn. Sărim toti , , în picioare, ne frecăm la ochi, ca după un cosmar si ne îndreptăm spre , , poarta de unde venise acel „Stavai”. Ne simtim ceva mai bine după un , somn cu genunchii la gură. si pe tren se mai întâmplă să mai călătoresti , , o noapte într-o pozitie incomodă, după care cobori la ultima statie, te , , misti, inhalezi o gură de aer, după care o iei la drum. Noi inhalăm aer, , dar cu stomacurile goale.

Ne înscriem dis de dimineată pe soseaua Roman – Târgu Frumos. , , Acum suntem înconjurati de o gardă mai numeroasă. Un ofiter prezent , , ne vorbeste în limba lui, iar un altul ne traduce cele spuse de cel din , fruntea coloanei: să mergem încolonati, să nu iesim din rând că vom , , fi împuscati. Pornim din nou cu santinelele si în fată si pe lături si , , , , , , în urmă. Zgomotul bocancilor pe străzile pavate cu cuburi de granit, sună strident în urechile noastre. Suntem la începutul celei de a doua zi, mărsăluim, mărsăluim fără să fi pus ceva în gură. Discul soarelui se , , iveste de după creastă, razele lui încă sunt neputincioase. Este bine asa! , , Ziua primă a fost mai darnică cu căldura ei, însă avea putere suficientă pentru a înfrunta greutătile. Acum, în a doua zi, ne simtim mai putin , , , rezistenti, dar facem eforturi să ne miscăm, pentru ca să nu se oprească , , vreun glonteîn ceafa celui ce s-ar înclina să cadă de pe picioarele lui slăbite. Supravegherea celor opt sau zece însotitori este mai vigilentă. , Sunt foarte atenti să nu iasă cineva din rând. O mică abatere s-ar , sfârsi tragic. Din nou înotăm prin praful ridicat de altii în fata noastră. , , , Pe dreapta si pe stânga soselei se mai văd cadavre de: cai, oameni, , , dar nu avem timp să intuim de frică, ca să nu ne alăturăm lor, asa că , privirile noastre se îndreaptă numai înainte. Oare este departe Târgu Frumos? Drumul nu îmi era cunoscut. Când vom ajunge acolo si , dacă până acolo vom primi ceva hrană si apă? Speranta în „propuscă“ , , devenise iluzorie. Mergem si mergem. Mai avem încă energie acumulată , altădată. Coloana era atât de lungă, că nu i se vedea nici începutul, nici sfârsitul. Trecem prin primul sat de la Roman în sus, un sta ca toate , satele moldovenesti, cu pomi, cu garduri pe lângă curti, garduri înalte , , sau mai mici, mai bune sau mai putin bune, cum a avut gospodarul , puterea financiară. Satul era cufundat într-o liniste de mormânt, nu se auzea nimic, , nu se vedea nimic în curti fie de frica ocupantilor, fie că încă nu se , , sculase. Un prizonier se uită în dreapta si în stânga, nu vede însotitorul , , din spate si... tust într-o curte! Se poate că nu a fost observat de rus , , , sau că rusul s-o fi temut ca urmărindu-l pe unul să nu îi piardă pe altii. , Stia rusul nostru că pe undeva tot va găsi un biet om nevinovat care îl , va înlocui pe fugarul de rând... si chiar a găsit. ,

La iesirea din sat, într-o curte, trebăluia un om în vârstă. Rusul , se repede, îl însfacă si îl gabă în rând, asa că numărul „blestematilor de , , , , soartă” nu suferă nici o modificare. Este în regulă! Totul s-a petrecut în timp de câteva secunde, asa că omul s-a , dezmeticit când era departe de casa lui. Familia îl va fi căutat pe la vecini, o fi întrebat dacă nu l-a văzut pe bărbatul, pe tatăl familiei. Sărmanul civil, va tropăi si el de acum înainte cu sumara lui , încăltăminte alături de noi, care eram în a doua zi de mars pe un soare , , puternic, desi nu ajunsese în crestetul capului. Pământul ardea sub , , picioarele noastre. Mai trecem prin alt sat din care, condamnatii nostri, , , mai bagă câtiva tot de prin curtile sătenilor ca să aibă rezervă. Mai stii , , , ce se întâmplă? Poate vreun indisciplinat să rămână cu nasul în tărână , sau... cîte nu se pot întâmpla... oameni precauti! , Trecem peste un câmp în care se mai vedeau coceni de varză chiar lângă drum. Vreo doi se reped la coceni, îi smulg cu pământ cu tot si când să intre în rând un foc de armă si un glont trece pe lângă , , , ei. Nu îi loveste, dar a fost un avertisment pentru alte ocazii. , Undeva, tot pe câmp se ordonă oprirea coloanei pentru odihnă. Paznicii nostri ne avertizează să nu încerce cineva să se depărteze prea , mult de la locul de odihnă că va fi împuscat. Aceeasi amenintare! , , , Odihna durează vreo jumătate de oră. Ne întinde pe pământul fierbinte. Adormim. Acelasi strigăt „stavai” ne saltă în picioare, ne încolonăm si , , plecăm. Rusii s-au ostătat de la căruta lor. Stomacurile noastre lucrează , , în gol. Au trecut două zile si noi nu am pus nimic în gură. Hainele , ni se par mai grele ca altădată. Să le aruncăm pentru a ne usura , povara? Sfârsitul lunii august si poate să se de ape frig. Sunt grele, dar , , folositoare! Nu ne vom despărti de ele. Ceea ce ne chinuie mai mult , este setea, setea care, dacă căldura se va mentine cu aceiasi intensitate, , , greu o vom mai putea suporta. Se apropie sfârsitul celei de a doua zi. Soarele îsi mai reduce din , , puterea sa, este în favoarea noastră, dar tot mergem. Nu se întrevede nici un pic de milă din partea mai marilor nostri. , Încă o victimă a setei! Trecem pe lângă o băltoacă sau o fostă fântână fără împrejmuire, nu departe de drum. Un tânăr prizonier,

probabil că nu a mai putut suporta setea, se repede spre fântână sa își mai potolească setea. Sărmanul de el! Gestul lui este considerat , de rusi ca indisciplină, îndreaptă spre el arma ucigătoare si în urma , , unei pocnituri, bietul tânăr își pleacă capul în luciul apei din fântână, , dacă era fântână. Viata lui se sfârseste pentru o cană de apă. Prin , , , gaura glontului i se scurge sângele, a înrosit apa. De ce o fi comis actul , , criminal acel militar rus? De ce s-o fi temut? De un om neînarmat? Dar alti prizonieri, care ar fi părăsit rândul să își ude buzele înfierbântate? , , Nu era o crimă, putea să tragă în aer pentru a-l speria si nu în capul lui. , Este greu de imaginat barbarul lui gest. Coloana si-a strâns rândurile să , îl scutească pe însotitor de un alt efort. Tânărul a rămas pradă ciorilor , în acel asfintit de soare. Sfârsitul zilei si sfârsitul unui om! Sufletul , , , , unui om nevinovat se va urca la cer după credinta strămosească, în , , Dumnezeu din ceruri. Nu mi-am putut explica niciodată ce s-a petrecut în mintea acelui ostas care a omorât un om în afara frontului, un om , si asa nenorocit de povara drumului lung si pe o arsită de soare asa , , , , , , cumplită. Începe înserarea. Comandantul coloanei dă ordin de oprire. Ne arată locul unde vom înopta, pe panta din stânga noastră. Emite aleasi ordine, arată locul până unde avem dreptul a ne misca pentru , , necesitătile fiziologice. Nu prea avem ce elimina din organismul nostru , golit de hrană si de apă. , Rusii se ospătează din bunurile lor, mai beau si câte o tuică. Paza , , , se instalează sus pe creastă pentru a ne păzi. Ne întindem pe pământul încă cald. Este a doua noapte de somn pe pământul uscat de soare si , secetă. Adormim fără să ne mai gândim la oboseală si foame. , Se iveste soarele celei de a treia zi. Nu a simtit când a trecut , , noaptea. Suntem treziti si de seful pazei, ne desfacem pleoapele de , , , plumb, ne încolonăm si pornim la drum. Somnul ne-a mai refăcut, , parcă am mai prins un pic de putere. Începem călătoria sub un cer senin. Păcat că nici o zdreantă de nor nu se iveste, poate ne-ar mai , , usura călătoria spre Târgu Frumos, care nu este prea departe. Din nou , se iveste o tarla, unde fusese varză, dar era recoltată. Câtiva se mai , , reped să scoată rădăcinile de varză să le mănânce. Rusii nu mai folosesc , armele, ci vocea. Cei care au reusit să intre, cu riscul vietii, în posesia , ,

unui cocean sau chiar o rădăcină, rontăie din ea cu o lăcomie ce nu poate , fi redată în cuvinte. În fata noastră se iveste un sat despărtit de drum , , , printr-un mic câmp, pe care păsteau niste gâste. Femei, copii populează , , , acel câmp. Strigă la noi, dacă nu stim de cutare din regimentul cutare. , Rusii înteleg că nu sunt periculosi, asa că nu scot armele din bandulieră. , , , , Rămân indiferenti. , Un captiv explică prin gesturi că o vede pe sotia lui. Sotia îl vede , , si aleargă cu năframa în mână spre coloana care s-a oprit. , Tot prin gesturi arată că este omul ei. Rusul îi dă voie să stea cu bărbatul. Nu stiu ce i-a făcut pe însotitori să schimbe atitudinea dură , , de altădată. Să fi fost rezultatul crimei? Se întâlnesc, se îmbrătisează, , , vorbesc ce vorbesc, după care omul intră în rând. În timp ce stăm acolo (un fel de repaus) femeia lui aplecat spre casă, îl intrebăm ce a discutat cu sotia. , Omul ne povesteste că au venit vreo trei prizonieri cu dovezi de , la Târgu Frumos. Sotia i-a spus să meargă si el până acolo să îsi ia , , , actul (propusca), în felul acesta va venii acasă cu documente si nu fugit , din coloană. Începe si în noi să încoltească speranta în libertate. Ne gândim , , , numai la propusti si nu la mâncare. Într-adevăr nu mai era mult până , , la orasul spre care mărsăluiam de atâta timp. Parcă am căpătat mai , , multă putere în urma acestei vesti. Cel care cade în apă se agată si de , , , un pai pentru salvarea de la înnec, asa ne legăm si noi speranta de ceea , , , ce nu va fi niciodată. Propusca este ceva efemer! Am fost mintiti chiar de la primul contact cu rusii din tanc, care , , , ne-au spus că vom fi liberi, că războiul pentru noi s-a terminat, că vom merge la casele noastre si noi am crezut. Am crezut în misei. Ce , , bine era să nu credem în spuse lor, să luptăm si să cădem cu arma , în mână, si nu aruncată de propriile noastre mâini. Acum ne miscăm , , ca o turmă de vite mânată de paznici, undeva la un abator. Mergem totusi cu speranta spre „Meka” românească (Târgu Frumos), unde ne , , vor binecuvânta cu o propuscă sau cu hrană. Asa ne spun însotitorii. , , Poate vom avea soarta omului care a stat de vorbă cu sotia lui , si i-a spus că se dau propusti la Târgu Frumos. Omul a ascultat de , , femeie, a intrat în rând si a mers cu noi. În ce lagăr o fi ajuns si , ,

dacă s-a mai întors după ani de prizonierat, stie Domnul! Soartă crudă! , După aproape trei zile fără hrană si apă, pe o arsită cumplită, ajungem , , , la „orasul sperantei“. Dacă nici acolo nu vom căpăta hrană, nu vom , , mai rezista, vom cădea ca mustele când dă frigul toamnei, iar rusii , , însotitori ne vor binecuvânta cu niste gloate. Ne vor ciurui cu ucigasele , , , , lor unelte, ne vor arunca în marginea drumului, iar ciorile se vor ospăta din belsug din carnea noastră secătuită de apă si mâncare. Doar am , , trăit pe parcursul drumului drama celor doi nevinovati. , În capul nostru este un haos, o nebuloasă ce ne întunecă mintea. Nu mai judecăm normal. Suntem o turmă de animale mânate spre abator de niste păstori fără suflet, străini de pământul nostru. Ne miscăm , , încep, greoi, picioarele noastre sunt de plumb cu răni sângerinde. Mersul nostru legănat nu mai înspăimântă pe paznicii nostrii , cocotati pe spinările cailor costelivi răpiti din satele prin care trecuseră , , , hoada sau hoardele lor, asa că nu se mai uită la noi. Poate se gândeau si , , ei la viitor, văzând pe marginea drumului cadrave, că mâine, poimâine vor avea aceiasi soartă, că din ochii lor, vigilenti azi se vor ospăta păsările , , văzduhului sau animale codrilor. Asa este războiul „nu ai timp să simti , , că mori” sub ploaia de gloante si ghiulele. Se vor fi gândit la familiile , , lăsate undeva într-un sat armean, siberian, ucrainean, cine mai stie? , Ne apropiem de punctul final, dar si ziua este pe sfârsite, a treia , , zi. Se văd casele, se disting greu, pe o pantă niste movilite (asa , , , par), care se vor distinge mai bine, când ne vom apropia. Cu cât ne apropiem, distigem mai bine ce sunt acele presupuse de ei la odihnă. Pe întreaga pantă numai oameni. În jur un gard de sârmă simbolic ghimpată păzită de soldati înarmati. Se odihnesc si ei după un , , , drum mai lung sau mai scurt. Oare au mâncat ceva? Au băut vreo înghititură de apă? Cine stie! , , Stau în pozitia ariciului amenintat de vreun dusman. E bine că , , , este cald si te odihnesti pe pământul cald si nu în noroi. Poate vom , , , avea parte si de ploi, că doar suntem în prag de toamnă, atunci va fi , mai rău de noi, vor apărea bolile si parazitii. , ,

Târgu Frumos

Nu îmi explic această denumire, Târgu Frumos. Nu are nimic comun cu frumosul, cel putin asa l-am văzut noi. , , Dar cine se mai frământă cu mintea a găsi explicatia numelui a , unui orăsel de provincie aruncat printre niste dealuri? Acum ne preocupă , , altceva, hrană si putină apă. S-a terminat cu libertatea la care am sperat , , până acum. De aici încolo ne asteaptă chinuri si moartea, mai dreveme , , sau mai târziu. În jurul acelui câmp populat cu mii de prizonieri se plimbau santinele înarmate cu niste pusti lungi cu baienete în vârf. Erau oameni , , în vârstă, patruzeci – cincizeci de ani, mai tineri ca pustile lor de pe , vremea tarilor. , Acum rusii sunt stăpâni pe noi, nu au ce se teme de niste „epave“, , , care de abia se pot misca. Ei pot trimite la Dumnezeu si cu acele , , „rugināturi“ din spatele lor. Am ajuns la marginea orasului, dacă se , poate numi oras. Coloana se opreste din porunca comandantului sef. , , , Ne asezăm si noi cum putem pe câmp, căldura pământului ne dă , , putină putere, dar nu suficientă pentru încă vreo doi – trei kilometri. Si , , câinilor înlăntuiti li se dă hrană, noi încă nu auzim de asa ceva, suntem , , , pe o treaptă mai joasă, ca si acele fiinte necuvântătoare desi facem , , , parte din specia superioară a fiintelor de pe pământ, cu ratiune care nu , , îti foloseste la nimic în situatia în care ne aflăm. Ai voce, dar nu o ai. Ea , , , apartine celor ce poartă pe umăr unealta ucigătoare, toată fiinta noastră , , nu mai este a noastră. Ai nostrii sunt ochii cu care privim cadavrele , de pe marginea drumului aruncate de crestinii ce s-au încumetat să le ,

trагă, pentru a nu fi făcute una cu pământul sub senilele tancurilor încă , în trecere rapidă spre inamicul în retragere. Trei zile cu privirile îngrozite de ceea ce vedeam. Pe câmp tancuri moarte cu morti în ele, în care , s-au oprit armele nimicitoare - „faust patrone”. În ele, în aceste sicrie metalice, dorm somnul de veci câtiva oameni carbonizati. Tot nouă ne , , apartin urechile care înmagazinează urlete sălbatice ale învingătorilor, , amenintări, amenităril si iar amenintări cu împuscarea. , , , , , Până când? Vom ajunge poate la un liman, dacă nu toti măcar , unii. Iată-ne ajunsi în posesia unei bucăti de păine si a unei portii de , , , , „casă“, fiertură de păsat de porumb fără alte îngrediente. Cantitativ , este departe de cerintele stomacului. , Primim si apă ce nu satisface nici pe departe setea noastră. Este , bine si atât. Nemultumitului i se ia darul, zice morala crestină. Speranta , , , , este singura noastră mângâiere. Vointa este o calitate a omului normal. , Si noi suntem normali. Este sfârtit de august. Ultimele zile ce le mai , , petrecem pe pământ românesc. Pâinea veche si neagră, ca din păsat , fiert, par un deliciu. Mâncăm cu lăcomia animalului sălbatic. Este prea putin ce am primit, dar stomacul nu îsi va irosi pliurile în gol. Sperăm , , să primim „pâinea cea de toate zilele” asa cum au primit-o evreii în , călătoria lor prin pustiu după cum glăsuieste biblia. , Petrecem o noapte si în Târgu Frumos. Nu stim unde vom merge , , si nici câte zile vom merge. , A doua zi suntem treziti de voci dure ale stăpânilor nostrii, , , stăpâni străini peste români pe pământ românesc, ce ironie! Primim din nou pâine si ”casă”, probabil mâncarea natională a rusilor, după , , , , care suntem încolonati si pusi sub o pază mai severă. Ofiterii sunt alesi , , , , , din gloată. Unde i-a dus am aflat de abia când ne-am întors în tară, că , au fost dusi tot în lagăre, dar fără obligatia de a munci. Până la Târgu , , Frumos am fost dusi după ”propuscă”, de acum nu se mai vorbeste , , de ”propuscă”, ci de fortă, pază de jur împrejurul nostru. Suntem în , ultimile zile pe pământul nostru sfânt, udat cu sângele atâtor generatii , în timpul mileniilor. Poate nu vom mai vedea pământ nostru călcat de cizmă străină. Pornim. Soarele este puternic, căldura lui începe să cadă greu asupra noastră. Respiratia dificilă, însă suportăm mai bine, că mai avem ,

ceva în stomac: casă, pâine si apă, hrană dătătoare de viată. Mergem , , , prin soare si praf. Pe dealuri acelasi peisaj: tancuri arse, camioane , , răsturnate etc. Nu îmi amintesc prin ce localităti am trecut sau mai , bine zis, pe lângă ce localităti, întrucât n-am cunoscut decât geografic , localitătile Bivolari, Vlădeni, Podu – Iloaie etc. Din această parte a , Moldovei. Poate că pe lângă ele a trecut marea noastră coloană. Soarele este din ce în ce mai puternic, o masă de foc acoperă câmpul si drumul , nostru, iar noi înaintăm prin marea de foc, apa curge siroaie pe fetele , , noastre. O suportăm, suportăm cămasa scoasă din apă. Ne uităm tot , înainte la zarea care se îndepărtează mereu. Kilometri dispar în urma noastră. Câti? Cine mai stie! Atât putem sti că nu este vorba de zeci , , , de kilometri ci peste sută. Avem nevoie de un pic de odihnă, dar nu putem cere însotitorilor asa ceva. Ne temem de arma din spatele lor. , , Odihna este un dar venit de la ei si nu cerut de noi. Asteptăm mila , , celor ce nu o cunosc. Mai mergem cât mai mergem si seful coloanei , , ordonă oprirea chiar pe malul Prutului. Ne dă voie să întrăm în apă, dar numai la margine. Să nu fugim cumva că vom fi împuscati. Însotitorii , , , se ospătează cu bunătăti din căruta lor. Ne uităm la ei, ne lasă gura apă , , aidoma câinilor cărora le arăti mâncare si nu le-o dai (reflex conditionat). , , , Noi vom bea apă murdară din Prut. Prutul este totdeauna murdar. De câte ori l-am văzut niciodată nu am văzut apa limpede. Noi nu mai tinem seamă de bogătia impuritătilor din apă, bem pe săturate. , , , Burtile noastre au devenit adevărate baloane umflate, nu cu aer , ci cu apă. Bocancii plini cu apă tin pe verticală trupurile noastre obosite , si slăbite de drum. Ne simtim bine, parcă ne-a mai trecut si foamea. , , , Bem, mai stăm cu picioarele în apă, ne mai odihnim, iar mai bem până ordonă santinela să iesim din apă. O, de am fi avut stomacul , cămilei! Sunt situatii în care omul nu îsi mai pune problema viitorului , , ci numai a prezentului. Cât timp ne va tine de sete, nu ne frământă , această problemă. Pentru noi, captivii în miscare, apa Prutului a fost , o adevărată mană care ne-a mai înviorat, ne-a mai dat putere pentru marsul fără sfârsit. Desigur, se va pierde prin transpiratie si pe alte căi, , , , , setea va intra în drepturile ei din cauza căldurii si a efortului nostru. , Nimeni nu îsi mai pune întrebarea dacă apa băută nu va avea urmări, , este bine că am ajuns să bem pe săturate, ce va fi va fi! Iesim din apă ,

si ne încolonăm în veche formatie. Bocancii sunt mai grei, însă ne tin , , , răcoare. Hainele ude ne vor tine răcoare o perioada de timp si ciorapii , , de vor tine răcoare multă vreme. Pe acea căldură cu toate ude pe noi , ne simtim bine. Coloana s-a format, păzitorii călare pe caii lor slabi, , dar buni pentru niste călăreti subponderali trec la locurile lor si pornim. , , , Parcă si ei sunt plictisiti de noi, dar si noi de ei. , , , Cum am vrea să fim liberi!... Dar nu se poate. Fiindcă ne luase pe număr, trebuia să ne predea tot pe număr comandantului superior. Nu ne-au luat nominal, ne-au luat numeric asa că trebuia numeric să ne , predea comandamentului superior. Se pare că la Prut au mai dispărut vreo doi trei, nu stim. Arinii, sălciile de pe mal, tufisurile dese io fi , , înghitit pe cei care s-au încumetat să o steargă. Suntem numărati , , , si iar numărati. Paznicii nostri nu pun nimic, dar sunt mai nervosi, , , , , mai încruntati. Nu cercetează, însă curg amenintările cu împuscarea, , , , dacă mai iese cineva din rând. Vigilenta porneste în timp si coloana se , , , miscă încet. După atâta apă băută din Prut ne simtim bine. Trecem , , podul de peste blestematul Prut, care de acum va despărti frati de frati. , , , Pământul nostru sfânt luat cu fortă si cruzime! Poate pentru cine stie , , , cât timp. Săracii basarabeni vor înfunda Siberia, îsi vor lăsa casele, , cine stie pe unde, în locul lor vor aduce altii de prin Taiga sau din alte , , părti, străini de limbă si de neamul nostru. Vor stăpânii cu biciul mosiile , , , noastre mostenite de la strămosii nostrii daci. Limba lor va trebui să o , , , învete băstinasii si nu invers. , , , Înaintăm... inaintăm cu hainele ude pe noi. Ne tin răcoare! , Praful din aer ridicat de camioanele rusesti, leagă cerul de pământ si , , noi înaintăm prin perdeaua gălbuie colorată de razele soarelui. Păzitorii nostri, încă din primul sat basarabean prin care trecem, , culeg câtiva cetăteni si îi bagă în rând cu noi fărăr să îi întrebe ceva. , , , Acolo este pământul lor, satele sunt ale lor asa că îsi pot complecta , , câti oameni vor chiar din satele lor, din Basarabia. Important este să , fie numărul, de unde si-a pescuit prada nu intereseaza pe nimeni, nu au , fost primiti nominal si nu îi vor preda nominal. , , Pentru prima dată auzim din gura santinelei ruse ”na Belti”, asa , , a pronuntat. Acum stim încotro mergem, dar ce se va întâmpla mai , , departe nimeni nu poate prezice. Vom merge tot pe jos? Până când?

Avem aproape 150 de kilometrii, poate si mai mult, cine mai stie! La , , Bălti este comandamentul superior al lor, acolo vom fi predati. Captivii , , merg mai încet, căldura este puternică, fetele lor sunt arse de razele , soarelui. O zi pe sfârsite pe pământ moldav. După o noapte de odihnă , vom porni spre punctul terminus. Ultima noapte pe pământul nostru sfânt, scăldati în sânge timp de milenii. Poate sunt ultimii barbari , cotropitori ai secolului al XX-lea care vor stăpânii un pământ străin. Pentru cât timp? Nici un imperiu nu a dăinuit mii de ani si acesta se , va destrăma odată. Este ultima zi de călătorie până la Bălti si ultima , , zi a lunii august. După eforturi supra omenesti ajungem la Bâlti, oras , , , ruinat de război.

La Bălti ,
Ajungem în ultimul lagăr de tranzitie, un lagăr imens. Mii, chiar zeci , de mii de oameni prinsi din alte părti care asteptau ceva, eliberarea sau , , , dirijarea în alte lagăre. Acest lagăr era infinit mai mare ca celelalte prin care am trecut, dar tot înconjurat cu sârmă ghimpată. Suntem introdusi , si noi pe o portită, însă nu mai avem loc să inaintăm mai departe, asa , , , că rămânem unde găsim un loc pentru odihna oaselor noastre. Lângă lagăr era o linie ferată care lega orasul de alte statii. Nu stim dacă , , , suntem la statia pământeni, la iesirea din Bălti sau la Alexandreni, la , , , intrarea în Bălti dinspre Floresti. Cunoastem pe de rost statiile încă , , , , de la vârsta de 17 – 18 ani, când eram elev pe la Soroca. Lagărul era enorm umplut până la refuz de ”bătuti ai soartei” care se tăvăleau în , praf precum porcii în noroi. Încă se mai astepta eliberarea. Circulau , zvonuri că la Bucuresti, părtile foste dusmane discută eliberarea noastră. , , , Poate si acela era tot un zvon lansat de rusi pentru calmarea spiretelor , , din acest monstruos lagăr, păzit de călăi gata să trimită moartea să îsi , ia drepturile ei. WC – urile erau pe margini si înăuntrul asa zisului înconjurat , , cu sârmă ghimpată. Aici am primit si prima mâncare după cea de la , Târgu Frumos, mâncare din păsat de porumb fiert fără altceva prin el si o , bucată de pâine sufiecientă pentru un bolnav pus la regim sever. Numai că noi nu eram nici bolnavi nici cu regim sever. În luna septembrie este schimbătoare de obicei, însă din 1944 se mentinea destul de darnică în , căldură: cer senin, nopti acceptabile din punct de vedere termic, asa , ,

că nu simteam frigul. Praful de sub noi ne tinea loc de saltea. Am , , avut si putin noroc că nu au dat ploile peste noi în acele zile cât am , stat la Bâlti, cum au stat altii până prin noiembrie sub rafale de ploi de , , toamnă. Au murit si acolo după câte am auzit mai târziu, cand au venit , altii în lagărul nostru. ,

O întâmplare cutremurătoare
Este dimineată! Soarele se înaltă pe bolta cerească prevestind o zi , , călduroasă. Razele-i fierbinti se opreau pe pământ, pe noi, încălzindu, ne după o noapte putin răcăroasă. Auzim într-o parte a lagărului unde , era un fost WC plin cu..., dar fără gheretă, zgomot, tipăt de om, de , oameni săriti în picioare de la locurile lor. Ne sculăm să vedem si noi , , ce este. Un prizonier este aruncat cu haine cu tot în această groapă. Se bălăcea acolo, iar rusul, care îl adusese, se distra lângă groapă si , îl amenința să iasă. I se vedea capul si partea superioară a umerilor. , , Râdea rusul, un râs satanic! Am întors capetele să nu mai vedem aceea scenă sălbatică. Probabil că era basarabean, sărmanul, si a încercat să , evadeze din multimea imensă. Simteam senzatia de vomă, dar nu aveam , , , ce voma că nu mâncaserăm nimic la aceea oră. Nu ne-am mai gândit la mâncare nici la bautură, ne-am gândit numai la acel biet om care va sta cu hainele murdare pe el, cine stie cât timp. Cum l-a scos si cine , , l-a scos nu am văzut. Am închis ochii să nu mai vedem ce se întâmplă în jurul nostru. Încă nu ni se adusese brumă de mâncare si parcă nici , nu aveam nevoie la aceea oră. M-am gândit mult la acel spectacol în plin secol al civilizatiei. Cred că nici barbarii mileniilor trecute nu vor fi , comis asemenea acte monstruoase cu învinsii lor. Poate că îi omorau , sau îi foloseau ca luptători, cine mai stie, dar nici într-un caz în acest , fel. Era perioada migratiilor si barbarii erau inferiori, si încă pe prima , , , 25

treaptă a civilizatiei si nu în secolul tehnicii super dezvoltate, în care , , omul trebuie să fie respectat ca om si nu batjocorit de un pretins om , civilizat. Un om fără apărare suferă de la un alt om numai pentru că al doilea are armă în spate, stăpâneste oameni străini neamului lui pe un , pământ cucerit de putină vreme, asupra căruia nu are nci un drept. Ce , legi inumane! Acesti ”învingători” i-au gonit pe învinsi ca pe niste vitepe , , , un drum lung fără mâncare si apă, i-a mai trimis pe unii la Dumnezeu, , cu gloantele din traista lor după care s-au mai si distrat lângă un WC, , , fără pic de mustrare de constiintă. , , Suntem de două zile în acest lagăr, ne-am săturat de asemenea viată plină, până la refuz, de chin si ură împotrica cotropitrorilor euro , , – asiatici. Încercăm să ne păstrăm curajul, să sperăm într-un viitor mai multumitor, nu bun. ,

Din nou călătorim
În a treia zi pe la amiază, timpul ăl măsuram cu soarele în crestet si , , asfintitul lui. Nimeni nu avea ceas. Rusii avuseseră grijă să ne curete , , , de aceste obiecte încă din primul ceas al căderii noastre în captivitate, asa că ne orientăm dup miscarea soarelui. , , Pe lângă lagăr era linia ferată. Un pufăit de locomotivă, un scrâsnet de roti de vagoane si trenul se opreste. Se opreste în dreptul , , , , , portii unde eram si noi. Trenul era gol. Vedeam mai multi rusi si doi , , , , ofiteri care vorbesc între ei, apoi discută cu un ofiter tot rus, bănuiesc , , că era comandantul lagărului. După discutia dintre ei ne fac semn să iesim pe poartă. Iesim , , , repede să părăsim cât mai este timp acest lagăr ”al mortii lente”. Ceea , ce am vazut ne-a convins că moartea va fi singura noastră salvare, asa că ne-am grăbit să scăpăm de Bălti, de lagărul de exterminare. , , Suntem numărati câte o sută în fiecare vagon. Ne urcăm în vagon, , nu vedem dacât un WC improvizat dintr-o găleată cu gaură la fund, iar pe un perete o mică ferăstruică întesată cu sârmă ghimpată. Nimic , altceva. O sută de oameni într-un vagon!... si acela nu dintre cele , duble, ci simple. Înghesiti unul lângă altul fără putintă de a-ti întinde , , , picioarele am început călătoria spre un necunoscut. Usile se închid cu , zăvoarele lor si cun un lacăt. Un fluierat prelung si trenul se pune în , , miscare. Am lăsat pe acel câmp blestemat, populat cu zeci de mii de , oameni tăvălindu-se prin praful moale si uscat. Cine mai stie când a fost , , părăsit de ultimul om? Noi suntem la adăpost de ploaie, de vânt si frig. , Miscarea unuia era conditionată de miscarea vecinilor. Toaleta nu prea , , , 27

era folosită căci nu mâncarerăm si nici nu băuserăm aproape nimic, doar , se mai miscau cei ce se înfruptaseră din rădăcinile de varză de pe câmp , pe parcursul drumului pe jossi care în prezent aveau diaree. Si în vagon , , ne gândim, că cei rămasi pe câmp înconjurati de sârmă ghimpată poate , , vor fi mai norocosi ca noi cei care ne-am grăbit să iesim din marele tarc. , , , Ne-am gândit că poate vom fi eliberati după cum se zvonea. Soarele , încălzeste vagonul, care încălzeste aerul, miniscula gaură din perete, , , însă căldura din vagon ne moleseste. Transpirăm din belsug. Am dori , , , să se mai ascundă razele soarelui în spatele vreunui norisor iesit din , , rândul confratilor lui, de după deal... dar în zadar! De nicăieri nu ne , vine salvatorul. De abia asteptăm înserarea. Până atunci multă sudoare , va curge pe trupurile noastre. Trenul se miscă încet, linia încă nu este , consolidată după reparatiile făcute în urma războiului. Pătimim si aici , , si cine mai stie cât! Ne preocupă mai putin unde ne vor da jos din , , , vagon, ne preocupă mai mult setea decât hrana. Încercăm să nu ne mai miscăm de la locurile noastre. Unii care contractaseră diaree după , rădăcinile de varză consumată în timpul călătoriei, se mai miscau peste , cei întinsi pe podea pentru a folosi WC-uri improvizate. Acestia nu au , , fost victimile lăcomiei lor, când am ajuns din lagărul din care nu am mai iesit timp de patru ani si câteva luni. Altii din alte lagăre poate au , , , stat mai putin sau mai mult decât patru ani. , Suntem la sfârsitul primei luni de călătorie. Trenul înaintează , incet datorită reparatiei după război a terasamentului, linia ferată încă , neconsolidată. Opreste în unele gări, fie mai mult sau mai putin, usile , , , rămân închise cu lacăte. Nu stim nici ce gări sunt si pe ce teritoriu , , suntem, Transnistria sau Ucraina. Se aud voci pe peroanele gărilor, dar în ce limbă vorbesc nu stim. Poate numai Vasile Podpreatov întelegea, , , însă nu spunea nimic. Poate că nu întelegea limba ucraineană. Nici un , zgomot de zăvor, nici o miscare. Sperantele noastre în mâncare si apă , , , s-au spulberat. Se lasă noaptea asa că putem fi linistiti până dimineata. , , , , Căldura din vagon ne moleseste. Adormim. Nu mai simtim nici zgo, , , motul rotilor, nici înclinările vagonului după curbele liniei ferate, nici , golul stomacului. Ne trezim dimineată când prin gemuletul vagonului , , pătrund câteva raze de lumină. Soarele este încă undeva după deal. Simtim o zguduitură, tampoanele se lovesc între ele, trenul opreste, se , ,

aude miscarea zăvorului vagonului nostru si usa se dă la o parte. O , , , lumină de afară inundă vagonul, un aer plăcut se simte în interior. Un militar rus, probabil însotitorul vagonulu, strigă să stăm linistiti , , , că vom primi mâncare si apă, dacă nu respectăm disciplina nu primim , mâncare. El închide vagonul. Stăm ca cersetorii cu mâinile întinse, cu , gamelele între degete, să primim hrana cea de toate zilele. Gamela, fie pe front, fie în deplasare, este obiectul nelipsit de la soldat. În dotare mai avem si bidonul de apă pe care multi l-au aruncat în prima oră , , de captivitate. Unii si-au retinut ambele obiectesi bine au făcut!
Cei , , , care nu au avut gamelă au trebuit să astepte până mănâncă posesorii , ”obiectelor pretioase” ca să le împrumute si lor. În felul acesta ni se , , distribuie hrana obisnuită; păsat fiert fără grăsime, fără alte bunătăti , , în el. Este bun, atât de bun, cum nu mâncasem un asa deliciu în , viata noastră! Uitaserăm de bunătătile de altă dată. Păcat că acea , , casă era putină cantitativ. Am fi mâncat trei – patru portii, nu una. , , , Ne multumim si cu atât. Ni se distribuie apă caldă, însă tot putină. , , , De abia mai târziu am înteles rostul acelei măsuri, evitarea îmbolnăvir, ilor de dezinterie. O măsură bună, singura latură pozitivă hotărâtă de stăpânii actuali ai nostrii. Usile se închid, zgomotul zăvorului de la usă , , , pecetluieste vagonulpână la o viitoare distribuire de hrană. Peste cât , timp nimeni nu stie! stim că suferinta noastră va continua, că vagonul , , , se va tranforma într-un cuptor fierbinte, aerul se va încălzi, mirosul greu din vagon se va instala în plămânii nostrii aprinsi si ei. Ferestruica de , , , sus a vagonului (singura gaură de aerisire) este prea mică pentru cele o sută de fiinte locatare a vagonului. Trenul porneste cu aceeasi Transnis, , , tria la fel. Probabil că pământul uncrainean ne-a primit. Nu avem de unde să stim. Camaradul meu de unitate Podpreatov stia limba rusă, , , însă nouă nu ne spunea nimic din cele auzite de la rusi. Să se fi temut? , Trenul înaintează, credem, prin stepele Ucrainei, dar prin ce gări trecem nu stim si nu am avea nevoie de ale cunoaste. La ce ne-ar folosi? , , , Seara e mai bine pentru noi călătorii, întrucât în vagon este mai răcoare. Mai petrecem o noapte ca leii în cuscă, numai că leii au , spatiu, de miscare si odihnă, mai bogat, noi nici atât. Va trece, cum , , , vatrece si acest calvar. Isus si-a purtat crucea cu fata plină de sânge , , , si sudoare, noi nu am ajuns încă acolo, dar viitorul ne poate rezerva ,

multe surprize. Se aude la usă iar zăngănitului zăvorului. Ne trezim , buimăciti după un somn chinuitor. Multi se vaită de dureri de cap , , datorită aerului infect în vagon. La deschiderea usii pătrunde înăuntru , un aer rece care ne înviorează. Aerul curat ne dă sănătate. Tragem cât mai mult aer să avem rezervă după ce se va închide usa. Suntem , în gara Dnipropetrovsk, asa scrie pe firma usii de la intrarea în gară. , , Primim obisnuita portie de casă si apă tot fiartă, chiar căldută. Primim , , , , , si o bucată de pâine care mai ocupă o parte din volumul stomacului. , Fiecare se gândeste la ziuacând îsi va umplea stomacul cu hrană mai , , buna si mai îndestulătoare, asa cum copiii lui Bozan de Al. Sahia , , asteptau jimbla pe care n-au avut-o destulă niciodată. Usile se închid si , , , iar pornim. Acum stim că suntem pe pământ ucrainean. Trenul nostru , înaintează prin pusta ucraineană tot cu viteză redusă. Se opreste prin , unele gări, asteaptă să treacă alte trenuri din sens invers, apoi se pune , în miscare cu cele vreo cincizeci de vagoane locomotivă. , Până când ne vor legăna vagoanele veterane de război, nu stim. , Trebuie să ajungem undeva azi, mâine, peste o săptămână sau mai mult. Cu cât călătoria va fi mai lungă cu atât se vor împusina oamenii , sănătosi; o bună parte dintre locatarii vagonului nostru simteau ameteli , , , când se ridicau să meargă la WC, ameteli din cauza aerului viciat si a , , foametei. Erau slăbiti si flămânzi. În după amiaza celei de-a patra zi , , trenul se opreste. O gară mică, între multe movile negre. Usa vagonului , , se deschide cu zgomot, noi scoatem gamelele să primim mâncare, ni se ordonă să coborâm. Unii nu se mai pot tine pe picioarele lor, cad. Rutii , , strigă la cei căzuti să se ridice, amenintându-i cu patul pustii. Cei mai , , în putere îi ajută si pe cei slăbiti. Ne uităm la câmpul plin din loc în loc , , de movile negre, unele de înăltimea unei biserici. Lângă ele instalatii , , tehnice rudimenatre ca după război. Ce o fi aici? Nu văzuserăm mine de cărbune în viata noastră. De acum vom avea timp, cine stie câti ani, să , , , cunoastem si mina de cărbune si suferintă. Vagonul nostru si celelalte , , , , , vagoane se golesc de locatarii lor. Ne dor ochii, lumina de afară ne orbeste. Eram obisnuiti cu cea din vagon. Datorită contrastului dintre , , , lumina de afară si cea din ”cusca” în care am călătorit, ne creează , , neplăceri, dar ochiul se adaptează usor noilor conditii. , , Peronul acelei gări este plin de oameni, sunt oameni de ai nostri si , ,

nu altii, iar în jur santinelele care ne-au adus până aici ne vor conduce , mai departe pe jos câtiva kilometri, putini la număr, până la lagărul , , care ne va găzdui cine stie câti ani! Gara Sverdlovca nu este departe , , de un lagăr cu numărul de ordine sapte; este gara cea mai apropiată de , viitoarea noastră locuintă. Ne încolonează si pornim într-acolo. Cei mai , , slăbiti merg în urma coloanei, care se opreste si îi ajută pe neputinciosi, , , , , să ajungă până la destinatia unde vom fi predati de santinelele noastre, , , după aceea putem muri, că ei nu mai răspund. Drumul nu prea lung s-a sfârsit. Vedem în fata noastră un teren înconjurat cu sârmă ghimpată. , , Înăuntrul pătratului mai multe barăci destul de mari, pe o latură a gardului o poartă mare lângă care este o mică clădire. Portarul, un ”stasine”, deschide larg poarta, iar un ofiter ne numără, după care se , , închide poarta. Privim în jurul nostru. Gardul nu mai este simbolic, este format din 5 – 6 rânduri, cred, de sârmă ghimpată, bine întinsă, la interval de 30 – 40 de centimetri un rând fată de altul, iar pe verticală , distanta dintre sârme este de 20 – 25 de centimetri pentru a fi siguri că , nimeni nu va fugi de acolo. Cine ar îndrăzni să se apropie de acest gard înalt de peste trei metri si cu mai multe rânduri de sârmă? În fiecare colt , , al pătratului, o gheretă sprijinită pe piloni se înaltă deasupra gardului. , Ghereta era destinată soldatului de pază al lagărului. În patru colturi, , patru gherete, patru paznici cu proiectoare si cu clopotei pentru alarmă , , în caz de nevoie. Am relatat toate acestea pentru ca să se stie cam cum arată , un lagăr, gazdă a peste o mie de prizonieri ce vor coborî în fundul pământului în fiecare zi pentru a extrage aurul negru necesar industriei ruinate de război, asa spuneau rusii, învinuindu-ne pe noi de dezastrul , , Rusiei. Dacă până acum am purtat o cruce mică, de acum vom purta una mai mare sub care vom cădea, ăar pământul rusesc ne va înghiti; , nimeni nu va sti de urma noastră. Rusii ne-au luat numeric, nu nominal. , , Care dintre fostii conducători sau cei actuali, în frunte cu regele decorat , cu cele mai mari ordine rusesti va îndrăzni să ceară lui Stalin eliberarea , noastră? Un biet rege cu coroana pe cap si cu gura ferecată de puterea , lui Stalin! Sărmana gloată de oameni nu au nici un apărător să îi sustină, , să ceară tiranului de la Cremlin, eliberarea celor vreo două – trei sute de

mii de oameni luati după încheierea armistitiului. Ce legi internationale , , , se mai flutură prin această lume plină de păcate, în care cei mari le calcă în picioare, cei mici le strâng la piept! Unde sunt drepturile celui învins? Cîând eram elev la Soroca am văzut statuia lui Stan Poietas, , dacă îmi aduc bine aminte, cu bratul întins în directia Mării Negre. , , Acolo sunt drepturile omului, în fundul mării, mi-am zis. Între aceste sârme vom vietui, iar în afara lagărului ghimpat vom dormi pe veci fără , un semn la căpătâi, într-un sicriu din niste margini de scânduri vechi , aduse din pădurile siberiene, tăiate de captivii care vor fi intrat si ei în , circuitul naturii.

Incinta lagărului
Câteva barăci vechi ne primesc pe noi, pe cele câteva sute de umbre miscătoare, repartizati după spatiul clădirii. Intrăm înăuntru. Paturile , , , suprapuse umplu camerele, iar printre rânduri un spatiu redus pentru , urcare si coborâre din pat. Pe paturi nimic, nici saltea, nici asternut, , , asa că vom dormi ca spartanii, o noapte, două, trei sau tot timpul, încă , nu stim si nimeni nu discută despre viitor. În aceste barăci trebuie să fi , , locuit cineva, doar erau paturi vechi. Este primul indiciu că nu cu mult înainte de venirea noastră, fostii locatari au fost evacuati si trimisi în alte , , , , părti ale imperiului. Să fi fost niste condamnati la ani grei pentru minore , , , delicte? Se poate! Ce nu se poate într-un stat totalitar? Omul contează căt are gura închisă si grumazul puternic pentru purtarea jugului, când , ti-a deschis gura, ”oamenii dreptătii” i-o închid definitv. Ocupăm fiecare , , câte un pat, ori sus ori jos, cum ne este indicat de ”mărimile lor”. Ne vom odihni mai bine, ca pe pământul gol din timpul călătoriei noastre până la Bălti, sau în tren ghemuiti ca ariciul cu genunchii lângă bărbie. , , Ne întindem pe acele paturi vechi cu scândurile căptusite peste tot , cu plesnite necunoscute de noi. Învătasem cândva că există în afară , , , de păduchi si pureci si plesnite, dar nu văzusem niciodată asemenea , , , , insecte. Locul lor era la încheieturile scândurilor paturilor. Le-am simtit , din plin după stingerea becurilor, când s-au năpustit asupra noastră cu o furie ne mai pomenită. Se băgau sub haină, ajungeau la piele, întepau peste tot. Nu era posibil să le prinzi, căci simteai mâncărimea , , si usturimea după plecarea lor. Se revărsau ca un torent asupra părtilor , , de piele descoperite. Cred că erau sute sau mii, cine mai stie.

Pânzele (asa cum se mai numesc) cad din tavan pe frunte cu o , precizie demnă de toată atentia. Oh! Ce somn! Mai bine era pe câmp , si în vagon decât pe aceste paturi. Asa petrecem prima noapte si în , , , noptile următoare cred că tot asa va fi. Dimineata ne sculăm înainte , , , de sunetul clopotului, pictati pe fată, pe mâini, pe corp cu pete de , , culoarea sfeclei rosii. Când se luminează de ziuă, mai prindem din ele, , le intuim. Sunt umflate, hrănite bine cu sângele nostru. Oare cum vom fi dormit înaintasii nostri în compania acestor făpturi? Poate că pielea, , , după o perioadă de timp se obisnuieste cu ele, sau devin si ele mai putin , , , , agresive, se satură de sânge... din putinul nostru sânge! Este posibil să , ne obisnuim si noi cu ele si ele cu noi. Cine stie? Poate pielea va fi mai , , , , putin sensibilă la întepăturile lor. Toti ne plângem de somnul atât de , , , zbuciumat din timpul noptii. Sună desteptarea, însă noi eram sculati de , , , clopotarii muti din crăpăturile paturilor. Ni se serveste ”casa”, probabil , , , că este mâncarea natională a rusilor, după care se ordonă adunarea în , , careu. Pentru ce? Se va vedea mai departe.

Recrutarea specialistilor ,
Comandantul lagărului, în grad de locotenent, întreabă dacă stie cineva , ruseste. Iese Podpreatov si spune că stie ruseste. Prin el se ordonă , , , , să iasă în mijlocul careului toti specialistii într-o meserie avută în tară: , , , doctori, sanitari, bucătari, mecanici, soferi, brutari etc. Nu este nici , un doctor, doar Muravski, subchirurg, mă cheamă să iesim împreună , în mijlocul careului. Îmi spune că este subchirurg (asistent medical de azi) si cunoaste limba rusă. Îmi spune să mergem în careu, nu trebuie , , să cunosc prea multe că el stie si mă va ajuta. Îi spun că am făcut niste , , , cursuri de Crucea Rosie, dar nu stiu limba rusă. Nu are importantă, zice , , , el. Este bine că stiti ceva, asa că ne vom descurca. Dacă vă întreabă , , , rusnacul ceva, spuneti orice, că eu îi voi traduce ce trebuie. , Mă execut si ies cu el în mijlocul careului. Ofiterul mă întreabă , , ce sunt, îi spun că sunt sanitar. Podpreatov din unitatea mea stia ce , meserie am în viata civilă. Rămâne uimit, dar nu zice nimic, asa că , , sunt sanitar. Nu era un neadevăr. Stiam să pansez, să fixez o fractură , de os si altele. Altceva nu se cerea să stii în acel început de viată , , , de lagăr. Încă nu stiam nimic din secretele vietii, din acea închisoare , , împrejmuită cu sârmă ghimpată si o pază sveră. Nici nu stiam ce vom , , mânca în viitori ani. Desigur că nu am fost adusi pentru luni ci pentru , ani. Iesirea mea ca păduchele în fată, nu a atras atentia prizonierilor , , , care mă cunosteau. Voi face cât voi putea până mă vor descoperi că , am mintit, că am cu totul altă specialitate, nu pe care pe care mi-o , alesesem în câteva minute si la care nu mă gândeam niciodată. Este ,

vorba de existentă, este lupta pentru supravietuire, asa că si minciuna , , , , prinde bine în asemenea situatii când esti în mijlocul unui popor ce nu , , îti cunoaste limba ta. Poti să fii inginer, brutar, etc. Numai să cunosti , , , , ceva din meseria aleasă. Nimeni în afară de camarazii tăi de unitate nu stie de meseria ce o ai. , După terminarea organizării cu specialistii se trece la organizarea , minerilor pe: brigăzi, echipe, zone de lucru în subteran etc. Apoi specialistii (Doamne ce mai specialisti!), au fost condusi la: ateliere, , , , brutării, croitorie etc. Am plecat si noi la stationar cu specialistul nos, , tru Muravski, singurul specialist al echipei, ceilalti erau sanitari militari, , iar eu nici atât. Personalul rus la stationar era compus din doctorită si , , , trei sanitare. Singura pregătită, doctorita si celelalte sanitare erau ca , , si noi, cu aceiasi pregătire. După câte am văzut: stationarul, dormi, , , toarele minerilor, bucătăria etc., erau un indice că acolo au existat tot prizonieri, probabil prinsi pe alte câmpuri de bătaie în cei patru ani de , război. Adevărul îl vom afla mai târziu, încă suntem la începutul calvarului. Ceea ce am aflat de la început era dezinteresul fată de om, de , noi. Minciuna acoperea totul asa cum am constat tot timpul. În mină , planul se îndeplinea pe hârtie. Mergea foarte bine propaganda marxist – leninistă – stalinistă.

Câteva cuvinte despre stationarul medical ,
Suntem patru specialisti români, patru rusoaice, doctorita Konev si trei , , , sanitare cu o pregătire foarte sumară. Se învârteau si ele de colo până , colo fără să facă ceva. Noi românii, important era să ajutăm fratii , nostri bolnavi. Nu aveam pe cine ne baza, căci sanitarele rusoaice , umblau toată ziua prin lagăr, cântând ”Katiusa”, apoi se ospătau pe , la bucătăria bolnavilor unde se pregătea o modestă mâncare pentru cei care mergeau cu pasi repezi pe drumul fără întoarcere. Suferearn , alături de ei. Ne uitam la ei, participam la suferinta lor, vedeam cum , se sting si noi nu îi puteam ajuta. Hrana ce li se dădea nu era pentru , însănătosire, lipsa medicamentelor grăbea sfârsitul. Lupta cu moartea , , era foarte grea. Rusilor nu le păsa de moartea captivilor, cărbunii să , iasă! Doctorita venea si ea prin stationar, se interesa ce mai este, , , , ce lipseste si pleca, iar noi rămâneam să luptăm cu ceea ce aveam: , , câteva cutii cu streptocid, aspirină, piramidon, pansamnete si atât. Se , înmultesc gripele, pneumoniile, rănitii vin cu răni sângerânde amestecate , , cu praf de cărbune, distroficii se înmultesc si ei. Doctorita nu le dă , , , mare importantă bolnavilor, îi consideră că simulează boala, că nu sunt , bolnavi (simulant). Unii după scurt timp îsi dau obstescul sfârsit. Pe , , , alti bolnavi cu răni sângerânde si de profunzime, îi trimite la mină după , , ce îi pansăm. Dacă organismul reactionează pozitiv omul se vindecă, , de nu rana se cangrenează, iar omul este trimis la spital. Lipsa de 37

medicamente în stationar, lipsa de hrană mai bună îngroase rândurile , , celor sortiti mortii, mai ales cei cu diarei rebele, apoi pneumoniile si , , , infectiile de tot felul. În complectarea tratamentului foloseam ceaiurile , care dădeau putine rezultate. Eram nepitinciosi în fata acestei situatii, , , , , desi am fi vrut să ajungă cât mai multi în tară. Pentru viata unui om , , , , nici un efort nu era prea mare... si noi l-am făcut. L-am făcut pentru , fratii nostri. Apelurile noastre pentru aprovizionarea cu medicamente , , aveau putină întelegere. Rusilor nu le păsa de prizonieri..., o pâine mai , , , putin, un pat de spital liber. Pe noi ne durea sufletul si nu pe ei care , , ne-au adus cu forta, fără nici un drept, fără cel putin să respecte legile , , drepturilor omului. Ne asteaptă o graopă zgârcită în dimensiuni, fără , sicriu sau cu un sicriu improvizat din niste margini putrede, un semn , la capul nostru... si atât. Câtiva oameni slabi ne vor purta si pe noi , , , în afara sârmelor ghimpate, unde ne vor zăcea oasele. Asa ni-i datul , sortii. Si nouă ne este deschis acest drum după hrana pe care o primim. , , Poate că nu toti vom avea soarta aceasta, unii vor scăpa si se vor , , întoarce la căminele lor. În afara lagărului, se vor contopi cu pământul rusesc intrând în circuitul naturii. Undeva în satele românesti vor plânge , niste copii rămasi orfani, o sotie, niste părinti bătrâni cu ochii umezi de , , , , , lacrimi, citind în cărtile sfinte pentru sănătatea sau iertarea păcatelor , celui plecat de acasă, de care nu mai stiu nimic si nici nu vor mai ajunge , , să stie până ce Domnul le va închide ochii si lor. Soartă, soartă, crudă , , mai esti cu unii! , Asa s-au petrecut lucrurile despre care vom mai aminti si mai , , departe. Brigăzile de prizonieri lucrau în mină în trei schimburi, a opt ore schimbul. O brigadă de ”slăbănogi” lucrau la suprafată, cărau scânduri, , piloni pentru interiorul minei si alte materiale de sprijin pentru pereti , , si tavanul galeriei (abataje). Acestia erau proveniti din minerii slăbiti, , , , , scosi la lucrări de suprafată. Era greu de suportat si această muncă, mai , , , ales că ratia de pâine si mâncare era redusă la mai putin de jumătate , , , fată de cea a muncitorilor din subteran. Categoria aceasta era puntea , de trecere spre stationarul lagărului, apoi spitalul central si mormântul. , , Putini se refăceau cu hrana de la ”OK” (ozdrovitelnîi comandă), boala ,

si moarta era partea bietilor prizonieri. , , Unii, pentru a-si potoli foamea, mâncau cojile de cartofi aruncate , de la bucătărie la lada de gunoi, sau alte putregaiuri, pentru care mai târziu au contractat boli din cele mai grele. Slăbirea organismului a dus la aparitia abceselor rar întâlnite în conditii normale, abcese de marimea , , unei japoneze (chifle). Pielea părea un câmp de bureti. Tratamentul , la stationar era ineficace din lipsă de hrană si medicamente. Ceea ce , , se putea face era deschiderea lor cu ajutorul unui anestezic (clor-etil) care producea o pojghită de gheată pe zona respectivă, în felul acesta , , zona respectivă era anesteziată, după care se făcea incizia, un lichid vâscos, galben, se scurgea lent, apoi se introducea pansamentul sterilizat. Degeaba se intervenea pe cale chirurgicală dacă lipsea factorul important, alimentatia. La un organism lipsit de arma lui de apărare , putin ajută medicamentul. Unui asemenea bolnav îi trebuia o hrană , substantială, bine pregătită, suficientă si cantitativ si calitativ. Rusilor , , , , le trebuia cărbunele să iasă, omul contează mai putin. Seful lagărului, , , locotenentul major de care am vorbit si în prezenta căruia s-a făcut , , organizarea brigăzilor de mineri, venea rar în lagăr si când venea, venea , beat. Seful lagărului din partea prizonierilor era Prodpreatov! El stia , , perfect limba rusă, asa că puteau usor să toarne la securitate pe oricare , , dintre noi, mai ales pe care îi cunosteam, din unitatea militară din care , a făcut parte si el. Nu a făcut-o! , Încep să se înmultească crucile din afara lagărului. Multi sunt , , trimisi la Spitalul Central de la Sverdlovca în speranta recuperării lor. , , Nu se stie dacă s-au vindecat sau au îngrăsat numărul din cimitirul , , spitalului central. Si în Sverdlovca era un lagăr de prizonieri, lagărul , numărul cinci, tot de români. Poate că unii au ajuns după vindecare, în alte lagăre, cine mai stie, poate în lagărul numărul cinci din apropiere , de Sverdlovca. Voi arăta mai departe si activitatea din acest spital prin , care am trecut în timpul celor patru ani si câteva luni de prizonierat. , Deocamdată mă opresc tot la întâmplările din lagărul numărul sapte si tot la stationarul medical. Doctorita venea rar în stationar, , , , , , discuta Muravski, uita la bolnavi, la paturile lor si pleca. Sanitarele , veneau si ele odată cu doctorita si plecau după ea. Erau vesele, cântau , , , cât le tinea gura melodia ”Katiusa”. Parcă a tunat si le-a adunat. Se , , ,

potriveau de minune la pregătirea lor, la interesul fată de bolnavi. Aceste , sanitare lipsite de elementarele cunostinte sanitare, se învârteau de colo , , până colo, fără să se vadă ceva în urma lor. Nu am văzut-o pe una să facă un pansament sau o injectie, totul făceau sanitarii români. Si azi , , îmi amintesc cum se zbătea Muravski pentru obtinerea medicamentelor , necesare bolnavilor. Întrucât la început nu era în lagăr doctor român, el era totul în stationar. Vorbea destul de dur cu doctorita, îi demonstra , , acesteia că numai prin hrană si medicamente se pot recupera oamenii. , Doctorita îl asculta, îi promitea că va face totul, dar nu făcea nimic, asa , , că situatia rămânea neschimbată. Probabil că de sus pornea această , neglijentă si chiar ură fată de prizonierii români. De multe ori rusii , , , , îsi manifestau ura fată de noi ”voi ne-ati omorât fratii, părintii, copiii , , , , , nostrii!”, ziceau ei ”meritati moartea!”. Ce puteam să le spunem noi! , , Nu stiam limba lor, nu puteam să le explicăm că războiul poate fi blând, , taberele se înfruntă cu arma si nu cu mânusi de box. , ,

Altă surpriză
Aparitia masivă a păduchilor atât în stationar, cât si în dormitoarele pri, , , zonierilor. Parcă au iesit din pământ. Nu am văzut atâtia păduchi de , , cât în septembrie 1941, când se pregătea atacul asupra Odesei. Eram la Alexandrovca, lângă o lizieră de salcâmi. Ne-am săpat transee destul de , adânci, stăteam la adăpost la aceste transee. Ca să ne treacă de urât în , acel mijloc de septembrie, ne dezbrăcîm de haine când soarele încălzea mai puternic si începeam omorâm păduchii. Într-o singură zi am omorât , vreo două sute de păduchi. Tot asa au apărut si atunci când a dat frigul , , ca si acum. Ne schimbăm hainele, însă mai rămâneau păduchi, care se , înmulteau uimitor de repede. Nu am scăpat de ei până la venirea în tară, , , după victoria de la Odesa. Acum lupta împotriva aducătorilor de tifos exantematic nu prea este încununată cu succes. Călcăm cearceafurile pe care misunau ca furnicile păduchii, îi omorâm, apăreau altii si altii , , , , si fierul fierbinte era în continuă activitate. Este adusă o etuvă pentru , deparatizarea hainelor minerilor. Se etuvau hainele, dar păduchii nu dispăreau. Păduchii au contribuit din plin la cresterea numărului mortilor. , , Oamenii slăbiti mai sufereau si de pe urma întepării acestor paraziti. , , , , Aparitia păduchilor si a plosnitelor, diareelor, a distrofiilor etc., au dus , , , , toate la mizeria umană. Lunile trec, vine frigul, oamenii din mină încep să sufere de degerăturile picioarelor, ale mâinilor. Stationarul este , neîncăpător. Se mai rezervă o cameră, care va adăposti un număr de bolnavi cu picioarele umflate din cauza frigului. Îmi mai amintesc numele unuia din Coarnele Caprei, judetul Iasi, pe numele lui Galan, cu , , ambele picioare umflate, zemuinde, până deasupra genunchilor. Cu ce 41

sa îl tratăm? Încercăm un tratament cu apă caldă si săpun. stiam lucrul , , acesta de la un doctor încă de când eram elev. ”Apa caldă si săpunul , sunt un miracol când nu ai alte mijloace în tratarea umflăturilor din cauza frigului”, spunea el. Mi s-au întipărit în minte spusele lui. În fata , unui muribund, asa spunea doctorita că nu are nici o salvare, trebuie să , , lupti cu toate mijloacele pentru salvarea omului, chiar dacă sperantele , , sunt minime. Am făcut-o, i-am îmbăiat picioarele cu apă caldă si săpun , zilnic de câteva ori, până ce pielea picioarelor au început să-si capete , culoarea normală si rănile au început să cedeze, s-au cicatrizat. Am , procedat la fel si cu alti bolnavi. Unele organisme au reactionat favora, , , bil, altele mai putin. Bucuria noastră nu a fost mică. Să salvezi un om , de la moarte este mare lucru, bucuria nu poate fi descrisă în cuvinte. Galan din Coarnele Caprei a ajuns să îsi vadă cei trei – patru copii. Între , timp a venit în lagăr doctorul Antonescu. El i-a detasat degetele de la , picioare pentru că nu au mai putut fi salvate, pentru că, cangrena a fost atât de pronuntată, degetele pur si simplu i s-au uscat nemai putând , , fi salvate, iar a le lăsa la locul lor ar fi fost o sursă de infectie, asa că , , trebuiau detasate. S-a procedat bine la detasarea lor, picioarele s-au , , vindecat, omul a fost trimis în tară cu alti irecuperabili. Familia va fi , , fost bucuroasă că l-a văzut, si asa cum era, un invalid, dar un om încă , , folositor familiei. Ne-am despărtit de cel pe care l-am salvat. S-a mirat si doctorita , , , de acest rezultat. A plâns el, am plâns si noi, ne-am îmbrătisat mult. El , , , a plecat cu o grupă de irecuperabili într-o noapte, că numai noaptea se făceau vizite si îi trimitea numai noaptea, iar noi am rămas să luptăm , cu multiplele si feluritele boli, ca să îsi vadă cât mai multi familia din , , , tară. Ajută-l pe om când are nevoie de tine si nu când îi este bine. , , Au plecat mai multi cu Galan. Îi trimiteau rusii ca să scape de ei, , , să nu îi mai hrănească de pomană. Nu stiu de ce vizitele se făceau numai , noaptea. Cred că după ce erau echipati îi trimitea în tară. Probabil că , , erau trimisi în alt lagăr si de acolo cu un tren special, tot cu vagoane , , de vite, amenajate pentru călătoria distroficilor. Că ajungeau la vetrele lor, nimeni nu poate să stie. Noi aflăm numai dimineata că în timpul , , noptii au fost echipati în haine curate oameni slabi si trimisi în altă , , , , parte, dar unde? Nu se stie. Rusii nu vorbeau de asa ceva. În locul , , ,

lor, cu timpul, alti slăbiti, alti schilozi erau trecuti la ”OK”. Că au , , , , ajuns în tară, sau au trecut în lumea celor drepti, nimeni nu stie nic , , , unde nici când. Iarna anului 1945 a făcut multe victime. Gerul din stepele Ucrainei a contribuit mult la înmultirea bolilor pulmonare. Unii , mureau în lagăr datorită doctoritei nou venită la lagăr. Era originală din , Odesa. Totdeauna spunea că, noi românii i-am ucis părintii. Într-adevăr , că armata română a cucerit Odesa, dar îmi amintesc că aveam ordine severe să nu maltratăm pe nimeni dn satele prin care am trecut. Că au murit de bombe sau mitraliere, din avioane, nu poate fi un obiect de discutie, întrucât nu se pune problema ca să îi menajezi pe unul care , vine spre tine, tot cu arma în mână si te omoară pe tine, dacă tu nu , te aperi. Că avea dreptate sau nu, cine mai stie? Doctorita evreică se , , răzbuna pe români. Nu îi trimite la Spitalul Central, probabil că avea ordine de sus. Dacă se poate trata în lagăr, spune ea, să nu fie trimisi , la spital. Cum în lagăre lipsa de medicamente se simtea din plin, la , care se adaugă neglijenta personalului rus, suferinzii îsi găseau odihna , , de veci dincolo de sârma ghimpată.

Dispar prizonierii basarabeni

Si în lagărul nostru erau tineri basarabeni, care în anul 1941 au fost , recrtati în armata rusă. Este vorba de cei ce au rămas în Basarabia, în , 1940 si au jurat pe constitutia stalinistă. Acestia, mobilizati pe front, , , , , nu au luptat împotriva românilor, s-au predat armatei române, cerând să fie încadrati si ei să lupte împotriva rusilor. Au făcut-o din ură fată de , , , , rusi, de fărădelegile lor săvârsite în Basarabia în 1940 până la începerea , , războiului, pentru recucerirea Basarabiei. si basarabenii si-au dat tributul lor de sânge în recucerirea pămân, , tului sfânt al provinciei dintre Prut si Nistru. După 23 august au căzut , prizonierii români si cu ei si basarabenii. Nu stiu în alte lagăre dacă s-au , , , descoperit mai devreme că sunt basarabeni, la noi s-au descoperit după câteva luni. Cum au ajuns conducătorii lagărului să îi descopere este o enigmă. Securitatea rusă omniprezentă în lagăr i-a descoperit, nu stiu, , întrucât într-o noapte, că numai noaptea lucrau ”liliecii”, dispar fratii , nostri din paturile lor. Dispare si Muravski de la dispensarul medical, , , dispar si altii din brigăzile de mineri. Câti or fi fost? Nu stiu. , , , , După aceea au mai cercetat si pe altii, însă nu i-a ridicat pentru , , că în 1940 nu au fost în Basarabia. Am auzit că au fost condamnati la , ani grei de muncă tot în minele de cărbune. Cine stie când or fi ajuns , la familiile lor sau nu au ajuns deloc. Bietii basarabeni mult au suferit , sub ocupatia străină. În 1940 au fost ridicati cu miile din Basarabia, , , 44

i-au dus în pădurile din Taigala tăiat de copaci. Unii poate s-au întors după ani grei de condamnare la muncă silnică în înfrigurata Siberia. Nu i-a întrebat nimeni si nici nu le-a spus pentru ce sunt ridicati, dar e , , lesne de dedus: Culac bogătasul cu câteva hectare de pământ, dascălul , a bătut un copil, functionarul a luat mită de la cineva care în acel an , ajunsese mare comunist, preotul propagă misticismul etc. Cozile de topor nu au stat degeaba. Bisericile au fost închise, geamurile sparte, tencuiala peretilor cojită etc. etc. Am arătat aceste crime cunoscute din , cele spuse de consătenii mei, după ani trecuti când s-a mai putut vizita , Basarabia, după 1957. Cele de mai sus le-am aflat de la oamenii din sat, cum au fost ridicati oamenii, cum au fost dusi cu familiile lor undeva, nu , , se stie unde. Toate acestea le-am asociat cu condamnarea basarabenilor , din lagăr, deoarece la rusi, o condamnare la închisoare, putea surveni în , urma unui fals denunt al cuiva pentru o faptă imaginară. , Nu se cerceta si nici nu aveai dreptul să te justifici că nu esti , , vinovat. Trebuia să recunosti si să multumesti partidului pentru că ti-a , , , , , dat o cale de îndreptare. În cursul lucrării voi arăta si fapte concrete: , profesori, preoti, muncitori. Cred că motivul condamnărilor era unul , singur, brate de muncă gratuite pentru multi ani în minele de: cărbuni, , , metalurgie, forestieră etc.

Propagandă permanentă

Cultura marxist – leninistă era la înăltime în lagăr. În biblioteca lagăru, lui erau prezenti: Marx, Engels, Lenin, Stalin si încă câtiva ideologi. , , , Lozinca era aceeasi, asa a spus tovarăsul Stalin, tovarăsul Lenin etc. , , , , Singura solutie pentru câstigarea existentei (pentru rusi) era să tipi, să , , , , , bati din palme, să repeti papagaliceste lozinci ideologice, dacă vrei să , , , îti mentii pâinea. Limbajul nu exprimă gândurile tale întotdeauna. Nu , , ne-am gândit niciodată că si la noi va fi aceeasi propagandă purtată pe , , buze de niste analfabeti. În câteva cuvinte voi arăta din ce se compunea , , hrana zilnică a prizonierilor. Pentru cei din mină ratia de pâine era de , 1200 de grame, pentru lucrătorii de la suprafată si din lagăr era de 500 , , de grame. Mâncarea pregătită era ciorbă si casă. Categoria cea mai , , oropsită era a lucrătorilor de la suprafată, indiferent dacă lucrau la gura , minei sau în lagăr. În lagăr lucrau distroficii de la ”OK” care măturau curtea, mai ajutau pe la bucătărie de unde mai primeau si ceva mâncare, , cărau alimente de la magazie, bineînteles după puterile lor. Minerilor , li se dădea dimineata 400 de grame de pâine, ceai si 100 de grame de , , magiun. Când ieseau din mină primeau tot 400 de grame de pâine, , ciorbă, casă si ceva carne. Când plecau din nou în mină li se dădea din , , nou ciorbă si casă. Aceasta era hrana zilnică a lucrătorului din mină. , , Celor de la suprafată li se împărtea hrana tot în trei: dimineasa 200 , , , de grame de pâine, la prânz 200 si seara 100. Acelasi ceai, magiun , , si foarte rar altceva. Cuvântul de ordine era ce vom mânca diseară. , Era un fel de salut când se întâlneau doi. Nici minerilor nu le ajungea

hrana, dar ei mai vindeau rusilor ba o haină de pe ei. Comertul cel , , mai strasnic era cu pufoici. Schimbau pufoici noi noute primite de la , , magazia lagărului cu vechiturile rusilor contra câtorva ruble cu care îti , , mai cumpărau câte ceva de la chioscul de lângă lagăr. Descurcăretii si , , , în lagăr se descurcau. Ei nu erau înregistrati nicăieri cu hainele primite, , asa că veneau din nou la magazie, cereau haine de iarnă, pufoici. Rusii , , nu erau obisnuiti cu tinerea evidentei obiectelor distribuite, asa că mag, , , , , azionierul s-a trezit că în magazie nu are nici haine noi, nici vechi. La un control administrativ s-au găsit nereguli în depozitul de îmbrăcăminte din incinta lagărului, rusul a dispărut, iar a doua zi comandantul lagărului l-a pus pe un prizonier, care în viata civilă lucrase în administratie. , , Magazionierul prizonier a pus ordine în toate, a cerut registrul, a inventariat ce era prezent, asa că a astupat comertul din mină. El înregistra , , nominal cui îi dădea ceva: haine, bocanci etc. În lagăr ori învingi ori esti , învins. Cred că nu numai hrana proastă a contribuit la ruinarea multor prizonieri, ci si factorul psihic. Omul subalimentat, fără speranta de , , a-si vede tara si familia, se ruinează rapid. Deznădejdea multora (că , , , nu îsi vor mai vedea familia) a contribuit din plin la degradarea fizică , si morală, la îmbolnăvirea si moartea prizonierilor. În lagăre si închisori , , , ti se oferă multe surprize, dar trebuie să ai moralul ridicat pentru a nu , cădea în prăpastie. Îmi amintesc de un sanitar de prin nordul tării, poate din Ma, ramures, a fost băgat în mină. În mai putin de două luni a murit. , , Totdeauna vorbea de sotia lui si de copilul care l-a lăsat acasă si de , , , care nu-i sigur că îi va mai găsi. Asa s-a stins cu dorul de familie, ca , pâlpâirea unei lumânări din sfesnic. ,

O întâmplare care a avut si urmări serioase ,
Administratorul lagărului era un rusnac rotofei si cătrănit. Venea zilnic , în lagăr, îsi lua câtiva prizonieri din cei cu serviciu în curtea lagărului , , (OK) pentru a aduce alimente la bucătărie. Striga cu voce de bariton pe cei mai în putere să se ducă cu ei la magazie. Multi se înghesuiau , la poartă, dar pe putini îi lua. , Bularda era primul care se înghesuia si îi dădea la o parte pe cei , mai slabi. Era de prin Vaslui sau Bârlad, nu îmi amintesc bine, însă avea mai multă putere. Era înalt cu mâinile vânjoase, un moldovean, care avea o statură de atlet cândva, însă acum era o umbră, un schelet si el , ca si ceilalti. De multe ori îi dădea la o parte pe cei mai slabi, care se , , clătinau la cea mai mică adiere de vânt. El si încă vreo doi erau alesii lui , , Morozov. De ce se înghesuiau la ”prohodnoi” să meargă la magazie? De acolo mai furau ceva arpacas, macaroane si alte bunătăti. Îsi burduseau , , , , , buzunarele cu ce era, aduceau alimente la lagăr, dar din putinele ce se , aduceau, mai luau si altă cale, asa că putinele alimente se mai învârteau , , , în cazanele cu lobodă sălbatică, tăiată mărunt, prin care viermii rătăciti , pluteau pe deasupra apei din cazan. Ce sfârsit mai aveau si ei! Din , , cazane ajungeau în farfurii si apoi în stomacul gol al oamenilor. Nimeni , nu se mai acupa de soarta viermisorilor ce misunau prin apa clocotită. , , De ar fi ajuns o jumătate din alimentele ce se aduceau în lagăr încă ar fi fost bine. O bună parte din aceste alimente mergeau la familiile rusilor , 48

care se alimentau tot de acolo. Prizonierii ce le aduceau se multumesc , să rontăie prin dormitoare arpacas, paste făinoase în prezenta altora , , , cărora le lăsea gura apă. Îmi amintesc de o întâmplare puin hazlie, dar cu urmări dramatice. Bularda a venit de la magazie cu buzunarile pline de untură. A dat si altora care au mâncat cu multă lăcomie , si fără pâine. Bularda spune că a mâncat vreun kilogram de untură. , Că a mâncat sau nu a mâncat, nu stiu, doar atât îmi amintesc că , toti care au mâncat untură de la Bularda au căpătat diaree, o diaree , cumplită. Sunt internati în lazaretul din lagăr. Cum erau si asa slăbiti, , , , , diareea îi slăbeste si mai mult, orice tratament rămâne fără rezultat. Se , , încearcă si cu ceaiuri în complectarea tratamentului medicamentos, dar , nici o ameliorare. Urmarea a fost moartea celor care au mâncat untură. Curios este că Bularda nu a avut nimic desi era si el slab. , ,

Munca prizonierilor în subteran
Am cunoscut îndeaproape munca dură din mină, întrucât am avut prilejul să intru în fiecare galerie ca muncitor cu polata, vagonetar si pentru , scurt timp ca sanitar în mină, umblând din galerie în galerie pentru localizarea unor fracturi de membre fie superioare sau inferioare. Se întâmplau multe accidente, leziuni provocate de bucăti de cărbune căzute , din tavan, ori ducând lemne pentru întărirea peretilor din galerie si ai , , tavanului. Era primul ajutor bine venit pentru accidentati. O rană , sângerândă amestecată cu praf de cărbune, care lăsa amprenta neagră pe pielea rănită, o fractură de os imobilizată, hematom produs de un câmp tare etc. Toate acestea se rezolvau acolo sub pământ, după care mineriul era trimis la suprafată, după gravitate, sau rămânea în mină , să lucreze mai departe. În mină se petrec multe accidente, fie mai putin grave, grave sau , mortale. Mina este un adevărat front, o luptă cu inamicul, cărbune. Doctorita, femeia de suflet, îsi merita titlul de medic. Se îngrijea mai , , mult de bolnavi ca si înaintasele ei, tot doctorite femei sau tot doctori , , , femei ce îi urau pe prizonieri. Asa se explică numărul mare de morti , , sub patronajul lor. Ea, despre care am vorbit, trimitea bolnavii mai gravi la spitalul mare, celelalte îi tratau cu indiferentă. Aveam noroc cu , doctorii români care făceau totul, ce se mai putea face, pentru a-i salva de la moarte pentru prizonieri. Într-o zi am răspuns la întrebarea ei, ce

sunt în viata civilă, că sunt cadru didactic. De atunci m-au privit cu , alti ochi. Ah, războiul! zice. Mor oameni nevinovati, sălbăticie curată. , , M-a privit cu multă compătimire. Într-o dimineată geroasă intră în ambulator o namilă de om cu , un cojoc lung, mai jos de genunchi, pe cap cu o căciulă ca îi acoperea trei sferturi din fată, încăltat cu pâslari mari încât putea dormi linistit , , , pe zăpadă, fără să simtă frigul de peste 25 de grade minus. Nu avea nici un grad pe umeri, asa că nu stiam cine este, în urmă doctorita. , , , Întelegeam si nu prea de unde vine. Se auzea că s-a schimbat coman, , dantul lagărului, dar nu îl văzuserăm. Ne sculăm în picioare, desi nu , stim cine este, mai ales că l-am văzut cu doctorita după el, am dedus că , , este un personaj mare, dacă după el vine o doctoriță. Stăm în pozitia , , de drepti, asa procedăm cu toti musafirii ce mai treceau pe la noi. Pe , , , cei cu grade pe umăr îi salutăm si raportăm milităreste. Pentru că eu , , mai cunosteam vreo sută de cuvinte, raportam eu, maghiarul nou venit, , nu chiar nou, avea vreun an de când era la ”casa de odihnă”, un grăsun căruia nu-i scădea burta; avea alte conditii de viată ca doctor nu ca , , mine. El nu raportează, eu nu raportez, rusoaica care îi scria condica nu raportează, asa că stăm ca niste statui. Nici unul nu stia cum să , , , raporteze. Intrusul mă întreabă pe mine, eram mai aproape de usă, , ce natie sunt si dacă stiu limba rusă, eu îi răspund că sunt român si , , , , cunosc putin limba rusă. Se adresează doctorului, acesta spune că nu , cunoaste nimic. Adevărul era că nu stia. Ungurii veniseră mai târzi, , ucu câteva luni ca noi, în complectarea efectivului de prizonieri români care muriseră, sau plecaseră la spitalul mare. În acelasi timp a venit si , , un detasament de nemti prizonieri, pentru a întării efectivul lagărului. , , Doctorita devine si mai rosie la fată. Venitul mă întreabă ce lucrez. , , , , Îi răspund că sunt sanitar. Nu aveam de unde să stiu că este coman, dantul lagărului, că nu avea nici un grad pe umăr, un rus ca toti rusii, , , cu cojoc, căciulă, pâslari. Ceea ce ne-a surprins era înfătisarea lui prea , , încruntată si tăcerea doctoritei. Noi stpm în picioare în aceiasi pozitie, , , , , nu ne miscăm, tăcem, asteptăm ca musafirul să spumă ceva. De obicei , , când venea vreun control, după ce îi salutam, musafirul spunea „sidite” si noi întelegeam să stăm jos sau să ne continuăm munca. Musafirul , , de acum stă ca o statuie, se uită încruntat la noi, tot încruntat se uita

la doctoriță. Ea nu spune nimic. Întelegem că este o mare personal, , itate. Bolnavii ce urmau să fie pansati, stau cu rănile sângerânde în , asteptarea pansamentului sau a medicamentelor prescrise. Pentru că , era mai aproape de usă ni se adresează dur. „Cine esti tu? Felcer!” , , Mă întreabă încă o dată ce natie sunt, român, îi răspund. „La voi în , armată nu se salută superiorul?” Îi răspund că: „Se salută. De ce nu ai salutat? Aici este sef doctorul, am asteptat să salute el”. M-am gândit , , să-i răspund că nu stiu cine este, dar asa furios cum era, m-ar fi tratat , , cu câteva palme bune, asa că am pasat obligatia pe seama doctorului , , si a felcerului care scria în registru. Se adresează doctorului. El nu stie , , ce vrea noul venit. Se întoarce iar spre mine, trage câteva înjurături. Îl întreabă pe doctor ce specialitate are. Acesta a înteles că este vorba , de specialitatea lui si răspunde scurt, babschi doctor. Acesta începe să , înjure din nou, mi se adresează iar mie care mai stiam ceva, eram mai , vechi. „Vezi că nu stie că se cheamă meseria lui. Cum se cheamă mese, ria aceasta pe care o spune el?” Îi răspund că la noi se cheamă doctor ginecolog. „Ei vezi, doctor ginecolog si nu babschi doctor. De mâine , vei lucra în sant, iar doctorul trei zile carceră.” Eu tac, nu zic nimic, , , doctorita caută să îi răspundă ceva, el o priveste urât. Îi spune câteva , , cuvinte pe care nu le-am înteles. Ce îi puteam să-i spun, am executat , ordinul. Doctorita probabil că i-a spus că nu are cu cine lucra, că eu , mai cunosc limba rusă. El i-a tras si ei o înjurătură, după care a plecat. , A doua zi doctorita m-a înzestrat cu o trusă sanitară, cu pansamente, , cu vată si nimic altceva. Datorită acestei întâmplări am ajuns să cunosc , mina, să cunosc toate galeriile subterane până am ajuns miner adevărat, desfintându-mi-se postul tot în urmă ordinului colonelului. Am relatat această întâmplare că rusii nu puneau mare pret pe viata prizonierilor. , , , Să iasă cărbunele indiferent cum. Ce contează un prizonier?... Nimic! Se lucra în trei schimburi a câte opt ore, dar cu iesitul, spălatul , se ridica la unsprezece ore. La iesirea din lagăr se numărau oamenii si se numărau de două , , trei ori, după care erau dati tot pe număr santinelelor ce erau la poarta , lagărului. si acestia ne numărau de două trei ori după care plecam , , încolonati spre mină. Iarna era un chin pentru noi. Tremuram până , ce ne adunam în fata portii, apoi încolonarea câte trei, numărarea si , , ,

predarea noastră la santinele care iar ne numărau si porneam spre mină , prin zăpadă, care trecea până spre genunchi. Viscolul ne ardea fata. , Numai cei care au fost pe front în stepele ucrainene, pe la Cotul Donului, pot întelege drama prizonierilor, care au lucrat ani de zile în minele de , cărbuni, atât în timpul iernii cât si în timpul verii. Numai românii , care au luptat la Cotul Donului au trăit geruri grele, viscole, zăpezi abundente. Multi dintre ei nu s-au mai întors în tară. Si noi minerii, , , , îmbrăcati în pufoici si cu o încăltăminte nepotrivită pentru grosimea , , , stratului de zăpadă pe un ger de 25 – 30 de grade, mergem spre mină zgribuliti, bătuti în fată de un vânt tăios. De abia asteptăm să ajungem , , , , în mină, unde era mai cald. La gura tunelului de coborâre eram din nou numărati si băgati înăuntru. Coborârea pe o pantă de 25 – 30 , , , de grade, înclinatia era destul de anevoioasă, întrucât apa din tavan, , care în unele locuri curgea ca ploaia în timpul verii, pământul era ud si , alunecos. În asemenea conditii coborâm tinându-ne de cablul electric , , gros cât mâna. S-au întâmplat si cazuri de electrocutare datorită unor , fisuri de pe traectul cablurilor. Din sută în sută de metrii erau galerii orizontale până la orizontul ultim de muncă, asa că unii aveau mai putin , , de coborât, luând-o spre dreapta sau spre stânga. Tunelul de coborâre avea cam o mie de metri lungime, asa că cei care lucrau la ultimul , orizont oboseau până la locul de muncă. Mai greu era la coborât decât la urcat. Naveta până în fundul minei se făcea numai pe jos. Noi, prizonierii nu aveam dreptul să ne urcăm în vagonetă. Brigadierii si , muncitorii rusi coborau si urcau cu vagonetele. Noi eram „scutiti” de , , , această favoare.

Infernul din subteran

Prizonierii duceau greul în mină. Ei lucrau în conditii inumane, cu , lopeti încărcau cărbunele în vagonete, tot cu lopetile dădeau cărbunele , , pe jghiam de la suta de metri, ei purtau vagonetele de la si până la , locul de muncă. În multe locuri stratul de cărbune era sub un metru de grosime, asa că trebuia să scormonesti cărbunele cu lopata, stând , , în genunchi sau culcat si apoi să-l arunci în jgheabul metalic înclinat. , Cărbunele si piatra se rostogoleau pe jgheab până în vagonetul aflat pe , linia galeriei orizontale, lungă si ea de vreo sapte, opt, nouă sute de , , metri. Se mergea tot înainte cât era cărbune. Brigadierii rusi strigau la prizonieri cât îi tineau gurile. „Davai, , , davai ugol” (cărbune)! Rusoaicele, si ele, să nu rămână mai prejos, , tipau, înjurau birjăreste tot pe prizonieri, când cădea pe de linie vreun , , vagonet. Mai foloseau si pumnul drept vagonet. Acelasi argument , , îl foloseau si brigadierii si în general toti rusii. Fiecare rus îsi arăta , , , , , puterea fată de prizonieri folosind pumnul ca „stimulent în muncă”. , Mâinile prizonierilor erau brăzdate de răni în care a pătruns cărbunele. Din aceste răni curgea sângele înrosind aurul negru. Cărbune, sânge , si sudoare! Si totul pentru câteva sute de grame de pâine, o ciorbă , , pe deasupra căreia pluteau viermii. Aceasta era grija fată de om si , , drepturile lui, munca până la epuizare si moartea prin înfometare. Iesea , , cărbunele, dar nu cât vroiau rusii si atunci se dezlăntuia furtuna plină , , , de amenintări, că dacă nu îndeplinim norma nu vom ajunge niciodată , în tară „veti crăpa aici pe pământul nostru”, strigau ei. O măsură luată , , împotriva celor care nu îsi îndeplineau norma era reducerea ratiei de , , 54

hrană, mai foloseau si pumnul si înjurăturile obisnuite. S-au înfiintat , , , , si brigăzi stahanoviste dintre prizonieri, rezultatul a fost acelasi. Omul , , muncea cât putea, că nu era posibil mai mult. Epuizarea mergea în progresie geometrică. Moartea era prezentă în mină, în lagăr sau la spitalul central ca îsi ia tributul cât mai bogat. Întrucât intrati proaspăt , , în mină, am fost repartizat cu un neamt într-o galerie atât de mică ca , nu ne puteam învârti nici pe burtă, o galerie mică si neventilată în care , putea intra o singură persoană si nu mai multe, asa că ne-am înteles cu , , , neamtul să intrăm când unul când altul. Nici nu se putea altfel datorită , emanatiei de gaze, care ne stingeau lămpile. Norocul nostru că acele , gaze nu erau inflamabile, asa că nu explodau. I-am raportat rusului care , supraveghea o echipă de români ce lucrau într-un abataj din apropiere, că eu nu voi intra în acea gaură, chiar cu riscul de a fi omorât. Îi explic că înăltimea mea nu permite să mă misc nici culcat. seful mă înjură si , , , , mai îmi articulează si un pumn în spate, apoi ne trimite pe amândoi, pe , neamt si pe mine, în brigada supravegheată de el. Am aflat că în acea , , galerie nu s-a mai lucrat demult, iar pe noi ne-a trimis în bătaie de joc. Nu am fost nici primul nici ultimul lovit. Avea o ură netărmurită fată , , de români si tot de la români i s-a tras nenorocirea. Cum? Voi arăta , mai departe cum s-a întâmplat.

Schimbul al doilea

Munca în al doilea schimb începea la orele 14 si dura până la ora 22. Ora , de lucru era atunci când ajungeai la abataj si luai lopata în mână si nu la , , plecarea din lagăr. Număratul la lagăr, drumul până la mină, număratul la gura minei, nu era inclus în cele opt ore. Opt ore începea când erai cu lopata în mână. Coborârea si urcarea era pe picioarele noastre , slabe, numai pe laturile liniei pe care circulau vagonetele cu sunetul lor strident. Ele urcau pline si coborau goale pentru a fi încărcate de mâini , slabe si zgâriate de cărbunele colturos si luminos ca oglinda: energie, , , , sânge si foame. Antracitul iesea. Vagonetele tregeau fulger pe lângă , , noi. Se încrucisau cele ce coborau cu cele ce urcau, iar noi ne lipeam de , peretele tunelului ca să nu ne atingă. Zgomote infernale pretutindeni, numai urechile noastre le acumulau, asa că si la iesire, la lumina zilei ne , , , cântau în urechi. Deviza era „cât mai mult cărbune”. Peste tot aceiasi , lozincă. Nicăieri nu se vorbea despre grija fată de om, ci numai de , muncă. În mină, de la brigadier până la ultimul rus miner, acelasi glas , „davai ugol”, iar captivii de abia se miscau, de abia ridicau lopetile. , , Cu ceaiul de la intrare în mină nu se putea misca omul mai , repede. Brigadierul loveste în stânga si dreapta cu pumnul, singurul , , argument. I se găseste si lui acul potrivit la cojoc. În timp ce îi loveste pe , , , un prizonier, altul îi loveste lampa cu piciorul, lampa se stinge, prizonierii , tăbărăsc pe el, aidoma ciorilor la stârv si sting lămpile pentru anu se , sti cine loveste. Îl lovesc ca pe un câine, dă cu picioarele în corpul lui , , ca în sacul cu porumb. Nu era nici un rus prin apropiere, asa că nu , avea cine îl ajuta. Sefa vagonetelor care era mai departe, aude tipete, , , 56

dar este întuneric peste tot si nu stie unde se întâmplă. Telefonează , , sus la conducere, arătând că la orizontul cutare, nu îmi amintesc bine, se aud tipete puternice. Românii, după ca îl busesc bine, se urcă sus , , îsi aprind lămpile si se apucă de lucru. Brigadierul este întins jos, nu , , se poate misca, după câte am aflat avea coastele rupte. Vin sefii de , , la suprafată, toti sunt furiosi. Sefii de sus se uită la rusul lungit pe , , , , pământ. Alarmă! Prizonierii l-au bătut pe brigadier. Omul este scos la supafată si internat în spital. Am aflat mai târziu că s-a ales cu , , niste coaste rupte si pensionat. Încep cercetările, să se afle cine l-a , , bătut. Toti cei vreo douăzeci de prizonieri români nu recunosc decât , că l-au auzit tipând. Când au coborât jos l-au văzut întins pe linie. , La aceea oră ei lucrau sus în abataj. Amenintările că ei vor fi trimisi , , în Siberia si nu îsi vor mai vedea niciodată famila si tara, nu au dat , , , , nici un rezultat. Cuvântul ultim a fost „nu l-am bătut, el ne bătea pe noi”. Cercetările s-au încheiat cum au început, rusul bătut si brigada , de prizonieri a continuat să lucreze mai departe cu un alt brigadier rus. A avut un oarecare rezultat pozitiv pentru români, aceea întâmplare. Urmasul la conducere si-a manifestat cu mai multă prudentă ura fată , , , , de români. S-a purtat mult mai bine cu oamenii din brigada lui. De lovit nu s-a mai lovit, de strigat „davai ugol” a continuat si pe mai departe. O , altă întâmplare în care victima ar fost o rusoaică dispeceră la vagonete. Lucram împreună cu un camarad de prin Moldova. Amândoi eram slăbiti „ca vai de noi”, însă el era totusi mai puternic. Împingeam , , un vagonet încărcat cu cărbune spre tunelul de urcare la suprafată. , Vagonetul, la o intersectie de linie, cade cu toate cele patru roti de , , pe linie. Avea o manivelă, fiecare vagonet purta pe spatele lui aceea manivelă pentru repunerea pe linie a vagonetelor căzute, căzut cu toate rotile! Dispecera, când a văzut blocarea circulatiei a început a înjura , , de mama focului. Ne scremeam noi să îl ridicăm, dar nu puteam. Se apropie de camaradul meu si vrea să îl lovească. Acesta ia manivela , de pe vagonet si când o ridică deasuprea capului ei, am închis ochii să , nu-i văd creierii rusoaicei împrăstiati pe linie, care, într-o miscare rapidă , , , se fereste si fuge, manivela se loveste de traversele liniei. Rusoaica se , , , întoarce după câteva minute, vorbeste mai frumos, vede că nu putem, ,

pune spatele si dintr-o zmucitură vagonetul este pe linie cu două roti, , , după care pune din nou spatele la celelalte două roti si vagonetul este , , repus cu toate rotile pe linie. În viata mea nu am văzut ca o femeie , , să ridice un vagonet încărcat cu cărbune, să repună pe linie cu atâta rapiditate. Circulatia si-a reluat activitatea, vagonetele sunt trase sus, , , unde erau asteptate să se descarce în vagoanele mari, care asteptau , , marfă din mină. Munca a decurs în mod normal. Îl întreb pe ortacul de suferintă, dacă a intentionat s-o lovească , , sau numai s-o sperie. „Am fost hotărât s-o omor, că si asa nu vom , , vedea noi familiile noastre si România. Nu vezi că tot cu minciună ne , tin câinii acestia? Cu „scorodamoi" ne-au adus si tot cu „scorodamoi" , , , ne otrăvesc mereu. si asa stiu că nu voi ajunge acasă. Nu îmi pasă de , , , viata mea!" , Ce poate face un om în disperare! Nu se mai gândeste la urmări. , Ce om curajos! Deja am fost pe front ani întregi nu as fi fost în stare , să dau în cap unei femei. Dacă manivela îsi atingea tinta noi înfundam , , Siberia, într-adevăr nu mai ieseam niciodată din frigurile ei. E bine că , s-a întâmplat asa si nu în alt fel. Noi am fi luat drumul Siberiei, iar , , ea drumul cimitirului. Noi poate am fi scăpat de înghеturile siberiene, , ne-am fi întors la familiile noastre, iar ea ar fi intrat în circuitul naturii. După vreo două – trei zile ne-a despărtit de la vagonetă, poate urmare a , intentiei omului de a o lovii cu manivela, nu stiu. Eu am fost repartizat , , să lucrez cu un rus la întărirea peretilor într-o galerie în care curgea apa , din tavan, ca ploaia vara, iar el nu stiu în ce brigadă a fost dat. Care , era sarcina noastră? Să fixăm la loc în rând cu ceilalti stâlpii, niste , , stâlpi căzuti în locul lor din pereti. Rusul era tânăr, mai voinic ca mine, , , era din armata lui Viasov. Aveam la dispozitie un baros în greutate de , vreo două – trei kilograme, nu stiu cum. Ni s-au dat haine de protectie , , împotriva ploii, niste haine din cauciuc. , Rusul era condamnat să lucreze în mină pentru că a dezertat de pe front, nu a dezertat numai el ci întreaga armată sub comanda generalului Vlasov. Această armată, intrată sub comanda nemtilor, , acum luptau împotriva rusilor, încadrati în armata germană. , , Prinsi de rusi, după un crâncen atac, armata întreagă este luată , , din nou prizonieră la rusi. Pentru ei s-a instituit un tribunal militar care ,

i-au condamnat pe generali la moarte, iar restul ofiterilor după caz. , Pe soldati i-au condamnat la cinci – zece ani de muncă în minele de , cărbuni sau în alte întreprinderi economice. Nu am auzit de această armată decât din gura camaradului meu de muncă. Mai auzisem de la Malinovshi, Conev, Jucov dar de Vlasov nu. Împortant era că trebuia să-i începem munca în conditii vitrege, sub ploaia de sus si noroiul de , , jos, cu puterile noastre nepotrivite pentru acestă muncă. Rusul nu stătea în lagăr ca noi, avea un alt tratament. El si alti condamnati , , , stăteau la cămine înconjurate cu sârmă ghimpată, aveau cantina lor, mâncau si ei prost, cum spunea el însă nu aveau dreptul să se deplaseze , decât de la cămin la mină si îndărăt, nu aveau dreptul să-i viziteze nici , familia lui. Sase ani! E mult, e chiar prea mult pentru un tânăr de abia , intrat în via ă. El este pe pământul lui este între ai lui, noi suntem sclavi pe pământ străin, de el poate că stie familia şi chiar dacă acum , nu are posibilitatea să se întâlnească cu ai lui, se va întâlni după luni sau ani de condamnare, soarta noastră este însă cu totul diferită. După cum suntem trata i speran ele sunt minime pentru mul i de a mai călca pe pământul nostru, în ograda noastră, de a ne îmbră işa copiii, so iile, părin ii, bunicii. Timpul apasă greu pe trupurile noastre, descărnarea de sub piele e tot mai evidentă, iar răul nu pleacă de lângă noi nicidecum. Lunile trec, anii trec, minciuna rămâne în picioare neclintită de la locul ei, „scoro” este muzica ce o mai ascultăm, dar nimeni nu mai crede în această otravă, nu din bombe ci din gură cu limba după din i ai mai marilor noştri. Suntem doi în galeria prin care trec vagonetele încărcate si goale venind de la o sută - două de metri, pentru a face cunostintă , , , cu lumina zilei pe care o părăsiseră cu luni în urmă, iar cărbunele din ele lâncezise milioane si milioane de ani sub presiunea pământului. Cândva , făcuse si el parte dintr-o fiintă, arborele, dar în urma cataclismelor „si-a , , , dat duhul” sub straturile groase de pământ aruncat de seisme, sau alte fenomene, ciocniri de planete frânturi de asteroizi etc., iar acum bratele , noastre neputincioase îl scot la lumina zilei pentru a da altă lumină, ea hrăni locomotivele, lacomele maşini de război. Noi suntem „uriasii” , din poveste ce suntem hărăzi i să lucrăm în aceste condi ii, să întărim peretii acelui tunel orizontal prin care trec peretii acelui tunel orizontal , , prin care trec vagonetele întinse de niste mâini acoperite de cicatrici ,

negre, de răni sângerânde înbâcsite de praf de cărbune care în viitor se vor cicatriza si ele si vor căpăta culoarea suratelor lor: harta suferintei. , , , Noi doi, „încurcă lumea”, la lumina cât boaba de fasole emanată de lămpile Dawis, hrănite cu petrol, începem lucrul după câteva minute de medita ie, cum şi de unde să începem. Barosul este destul de greu pentru bietele noastre mâini. Rusul pune mâna pe baros si loveste stâlpul cu pricina ce iese , , mai mult din fostul lui culcus în loc să-si ocupe locul în rândul celorlalti , , , confrati. Suntem nevoiti să scurmăm, cu mâinile, pământul pentru ca , , să-l putem împinde în golul făcut. Spre norocul nostru, că la altă lovitură de ciocan „buclucasul , stâlp” îsi reia locul în rândul celorlati, asa că tavanul si laterala sunt , , , , asigurate. Este o victorie a noastră sau o pură întâmplare? Nu stiu. Nu , vom avea aceeasi baftă cu altii mai rebeli ca acesta. Suntem singuri. , , Seful meu, lacom de lucru ca si mine comandă odihna. După o victorie , , bine meritată este necesară si o pauză, zice rusul... si o facem cam , , lungă. Rusul îmi povesteste cum au fost capturati, cum i-a judecat pe , , marii comandanti de osti, cum au fost condamnati ofiterii si soldatii si , , , , , , , , câte si câte! Îl înteleg, pentru că am cunoscut si eu ororile războiului, , , , am fost si eu lângă moarte la Odesa, asa că cele spuse de el nu mă prea , , impresionau, dar eram bucuros că ne odihnim chiar si în conditii în care , , lucram, cu ploaia de sus şi noroiul de jos. După aprecieri, că ceas nu aveam, trecuse o oră de odihnă. Îi spun şefului să mergem la alt stâlp, să-l batem, că de nu lucrăm mie nu-mi dă ra ia iar tie leafa. Rusul îmi spune, să stăm să ne odihnim. Iar începe să-mi povestească despre condamnarea lui la sase ani şi s-ar putea să i se mai adauge, daacă mai , are vreo abatere, că la ei condamnarea este ceva obisnuit, nimeni nu , este arătat cu degetul dacă a făcut puşcărie.Este ceva obişnuit. In sfârşit ne sculăm si mai încercăm la alt stâlp, vagonetele trec , pe lângă noi împinse de oameni, este un dute – vino. Undeva mai departe se munceşte din greu, iar noi lenevim lângâ un stâlp ieşit din locul lui. Cine ştie ce urmări va avea odihna noastră, acum profităm că nimeni nu strigă la noi „davai davai!”. Suntem numai doi care au aranjat un singur stâlp în aproape o jumătate de schimb. „Vom mai bate unul si schimbul se va sfârşi”, zice prietenul meu de suferin ă. ,

Este bun băiat, mă gândesc, parcă nici n-ar fi rus; al iibnu te lasă să pui bietul tău fund pe o piatră măcar un minut două. Mai încercăm alt stâlp ieşit mai mult în afară. Loviturile de baros nu-l miscă prea mult, , ba îi mai deranjează şi pe vecinii lui. Aceasta o să ne dea mai mult de furcă, gândim noi şi ne apucăm să mai scoatem cu mâinile din pământul care a împins stâlpul în afară. Singura solu ie pentru a reuşi, dar n-am reuşit. Schimbul se termină iar noi n-am reuşit să fixăm decât un stîlp în opt ore.„Pentru ziua de azi, ajunge, spune prietenul meu, mâine vom recupera timpul de azi”,aşa că plecăm din zona noastră de lucru, eu dus cu convoiul între sârmele ghimpate, el la căminul lui, eu la o ciorbă spartană, el la un blid de casă mai consistent, un burghez si un proletar , , într-ale hranei. Lucrul a mers cam tot asa si în a doua, si în a treia zi , , , si încontinuare. Înaintam ca si lucrătorii din balada „Meşterul Manole”. , , Nu venea nici un control să vadă că înaintăm „ca racul” în aranjarea stâlpilor la locul lor. Cine ştie poate mai treceau si sigur că mai treceau , de vreme ce se lucra mai departe de noi. pe brigadieri îi interesa să nu fie perturbată circula ia vagonetelor, să iasă cărbunele şi nu stâlpii ieşi i în afară, cu aceea se ocupa altcineva, pe ei îi interesa să iasă cărbune mult iar pe noi să restabilim stâlpii. După câteva zile apar doi inşi pe care nu-i văzusem niciodată. „Acesta-i controlul”, spune şeful meu. Musafirii se uită în dreapta, se uită în stânga, îl cheamă pe rus, încep să discute în limba lor pe un ton ce indica nemul umirea, îl ceartă, aud vorbind de „sabotaj”, iar eu mă fac că lucrez si nu ascult ce vorbesc , ei. Din acel moment s-a desfin at „brigada” noastră, pe mine m-a repartizat la un nou tunel orizontal, unde lucrau un rus voinic, adevărat atlet şi un prizonier neam , slab şi el, venit doar de câteva luni în lagăr. Care era sarcina noastră deocamdată? Încărcam vagonetul cu piatră şi-l împingeam până la tuneIul principal unde se adunau vegonetele cu cărbune şi piatră. Noul nostru şef perfora peretele, introducea explozibilul, îi dădea foc după care fugeam până explodau toate patroanele, era ventilat fumul, apoi ne apucam de lucru. Era greu lucrul, chiar prea greu pentru cei slabi cu bur ile aproape goale. Cele patru sute de grame de pâine, o ciorbă şi nişte păsat fiert nu acopereau energia cheltuită cu ridicarea bucă ilor de piatră de diverse mărimi în vagonet. Făceam eforturi mari,

dar trebuia să le facem că rusul era lângă noi şi se uita chiorâş când întârziam cu încărcatul vogonetului. Era vorba de normă şi dacă nu se îndeplinea norma şă salariul lui se diminua, aşa că furia lui era justificată. Ar fi preferat să nu lucreze cu prizonieri, că nu putea să-şi îndeplinească sarcinile de plan. Ce putea face dacă eram dati pe capul , lui? Pentru a da un alt curs muncii, ne pune pe noi să perforăm stânca, iar el să încarce vagonetul. În mina lui pietrele arau ca nişte pene, una - două vagonetul era plin. Pentru noi „baranul", asa i se , spunea, era greu, dar nu aveam ce face. L-am luat eu prima dată, am fixat sfredelul în stâncă şi i-am dat drumul. Am apăsat cu pieptul în aparat, însă sfredelul nu a înaintat nici un centimetru în perete, iar pieptul meu s-a zdruncinat în aşa hal că am scăpat perforatorul din mână, noroc că rusul era aproape de mine şi mi-a apucat aparatul. Începe să înjure şi este gata să mă lovească, dar se calmează. „Stiu , ca sunte i slabi şi nu puteti, însă nici din ceea ce pute i nu vre i". Nu , ştiu că s-a exprimat cu o expresie rusească care avea în eles de „putori leneşe". Este bine că nu m-a lovit, mă gândesc, oă poâte mă scotea cu pătura de acolo, în cel mal fericit caz eram în spital cu capul spart, cu coastele rupte prin cădere, sau chiar mort. Pumnul lui de atlet m-ar fi trimis uşurel pe lumea cealaltă, m-aş fi alăturat confra ilor mei români din afara sârmelor ghimpate. Mâncarea din traista lui nu era compusă din caşă şi patru sute de grame pâine, ci din o halcă de slănină cât palma, pâine pe săturate şi o sticlă de lapte. Ce am mai fi mâncat şi noi măcar din resturile de mâncare puse îndărăt în traistă! Nimic din toate acestea. Spunea că el câştigă patru mii de ruble pe lună şi că are gospodărie bună. Ce ne foloseau nouă aceste mărturisiri ale lui? Nu ne ineau nici de foame nici de sete. În urma întâmplării cu „baranul", rusul nu ne-a mai pus la perforat. A văzut că n-are cu cine lucra, că „baranul" nu este pentru mâinile noastre şi nici chiar lopata. Ne obişnuiserăm cu el şi el cu noi, unde nu puteam să ridicăm ceva venea imediat şi ne ajuta. Aşa am lucrat cu el mai multe luni. În mâna lui perforatorul era o adevărată jucărie. Când apăsa cu pieptul în el, sfredelul nu se mai vedea din stâncă. Avea şi putere şi îndemânare... si mâncare. Mina ,

era via a lui, în acea zonă se născuse, din copilărie făcuse cunoştin ă cu cărbunele, noi însă nici mâncare, nici putere, nici dexteritate.

Un profesor dispecer

Mai văzusem şi mai cunoscusem dispeceri cărora nu li se oprea gura din lătrat. Toată ziua ipau şi mai loveau pe prizonierii vagonetari, să se mişte mai repede, să se descarce vagonetele, să nu sufere planul de productie. Cuvântul de ordine „davai, davai, nada vîpolnîi plan”, , flutura în toate galeriile aceleaşi expresii, aceleaşi înjurături, parcă erau regizate; o muzică stridentă se auzea în toate păr ile de la cel mai mic până la şeful cel mare. Se schimbă diriguitorul de vagonete, nu ştiu din ce cauză. Omul nou venit nu înjura, nu era mereu cu gura pe prizonieri si treaba tot mergea. „Davai ribeata!” suna în surdină vocea lui. Mai , punea şi el umărul alături de cei slabi care nu puteau lega vagonetele la cablul gros cât mâna. Un cuvînt mai dulce face cât o sută de înjurături. Într-o zi îndrăznesc să-l întreb dacă este miner de meserie. Se uită curios la mine şi îmi răspunde că este profesor de fizică, însă o întâmplare l-a adus la mină. „Tu ce eşti în via a civilâ?”, mă întreabă. Sunt cadru didactic. Si cum s-a întâmplat de ai ajuns în mină?, îl întreb. , Oftează, face pu in şi apoi începe să îmi povestească întâmplarea. „În timpul orei, un elev se scoală din bancă, se duce la colegul lui fără să mă întrebe pe mine, încep să vorbească şi să râdă. Îl fac atent că suntem la oră, el îmi râde în nas. Mă enervez şi îl ating cu palma peste fa ă. Nu i-am dat tare, însă el începe să ipe, trânteşte uşa şi pleacă. După oră mili ia e la uşă. Doi mili ieni mă poftesc să-i urmez. Nu îmi vorbesc, nu le vorbesc. La postul de mili ie îmi fac acte de dare în judecată pentru lovire. Caut să mă justific, motivez că mi-a deranjat ora şi că numai pu in l-am atins. Mili ienii scriu procesul verbal după care mă pun să 64

semnez, după care mă arestează. Sunt arestat şi judecat fără drept de apel, condamnat la şase ani muncă grea. Iată povestea mea! Îi spun că la noi nu se întâmplă aşa ceva în şcoală, chiar dacă ai lovit un elev nu se face atâta caz. Râde şi-mi spune: „şi la voi va fi tot aşa”. Îl întreb dacă se întoarce la catedră după ce ispăşeşte pedeapsa, îmi spune că nu-l mai primeşte la şcoală, aşa că va rămâne toată via a în mină. Săracul om cu atâta şcoală să lucreze în adâncul pămîntului o via ă întreagă! Nu m-aş fi gândit niciodată că şi la noi va fi aceeaşi situa ie. De abia când am ajuns în ară am aflat adevărata fa ă a justi iei noastre copiată de la ruşi: înscenări, procese regizate dinainte, condamnările curg cu duiumul, cu vină sau fară vină pedeapsa vine automat. Omul suferă ani de puşcărie pentru simplu motiv că e chiabur cu câteva hectare de pământ, că e anticomunist, etc. Am mai stat de vorbă cu el în timpul pauzei când la rampă erau mai multe vagoane încărcate şi nu veneau de sus cele goale. Situa ia era aceeaşi şi în alte lagăre ca şi în lagărul nostru, vacarm în mină, cimitir bogat în cruci, hrană proastă şi insuficientă distrofici umblând prin lagăr cu mătura în mână, mâncând coji de cartofi nespălate, găsite prin gunoaie. Aşa a fost si în lagărul numărul opt în care , am stat vreo trei săptămâni. Prin aprilie 1945 se organizează o divizie formată din prizonieri români numită „Horea, Cloşca şi Crişan”, sub comanda generalului Lascar Mihail, după cât îmi amintesc. De atunci au trecut patruzeci şi şase de ani, aşa că sunt scuzabile unele mici scăpări sau greşeli de nume. Lagărul nostru a fost anun at cam târziu. Au fost aleşi la întâmplare vreo cincizeci de prizonieri şi i-a trimis de lagărul numărul opt unde trebuiau să se strângă to i şi de acolo plecarea spre Crimeea, unde se organizase divizia. Că era Crimeea sau altă localitate, nu ştiu. Trei săptămâni într-un iad! Bătăile comandan ilor ruşi sau români curgeau tot pe români. Si în lagărul numărul opt, în mină, , aceleaşi strigăte „davai, davai” se auzeau pretutindeni. Mâncare mai proastă nici că se putea. În mina de lângă lagărul numărul opt am întâlnit bănă eni şi bănă ence deporta i din Banat. Ei nu stăteau ca noi între sârme, aveau cămine şi cantine, erau şi plăti i, cu cât nu ştiu, dar trăiau altfel, nu ineau de comandan ii ruşi de care ineam noi şi la ei se striga mai pu in. Lucrau ca mineri ruşi. Accidentele din mină erau

destule. Câ i se vor fi întors din deportare nu se va şti niciodată. Se zice că bănă enii au stat mai mult ca noi. După trei săptămâni, sau mai mult, ne întoarcem din nou la numărul şapte. Am văzut şi acolo ceea ce ştiam şi din munca noastră de mineri. Si în opt ca şi în şapte se practicau aceleaşi metode. Principalul , era cărbunele şi nu grija fa a de om. Omul contează în măsura în care este bun pentru muncă. Omul prizonier este folosit ca un animal care, slăbit fiind, sfârşeşte la abator. Deosebirea dintre om şi animal în aceste condi ii este că animalul sfârşeşte la abator, iar omul îşi dă duhul pe un pat de spital sau lovit de un bulgăre de cărbune căzut din tavanul minei. Trece în lumea drep ilor cu lopata în mînă şi nu cu o lumânare la căpătâi, după datina creştinească. Destinul îl poartă pe om pe căi nevisate, fie la moarte fie la supravie uire. Via a este un vis al mor ii eterne, o întrerupere a „veşnicului”.

Un prizonier doarme în mină

Suntem în plină iarnă a anului 1947. Schimbul al doilea îşi termină lucrul, dar nu iese nimeni pînă nu intră celălalt schimb, al treilea. După intrarea oamenilor din noul schimb pornesc oamenii de jos în sus unde se asteaptă convoiul să ne ia în primire. Afară este ger , cumplit. Convoiul este bine echipat de sus până la botul pâslarilor din picioare, cu căciuli de blana, cu urechiere, cojoc de blană si pâslari în , care nu intră nici apa nici frigul. Ei au timp să astepte până iese ul, timul prizonier că nu îi strânge de spate gerul de 25 – 30 de grade, noi, în pufoicile noastre umede simtim până în străfundul corpului gerul , însotit si de vânt. Suntem încolonati si numărati. Unul mai putin. Iar , , , , , , suntem numărati, acelasi rezultat. Convoierii ne bagă în gura tunelului. , , Tremurăm ca strunele de vioară sub degetele cântăretului. Pe paznicii , nostrii nu îi intereseaza soarta noastră. Ei trebuie să fie în posesia tu, turor prizonierilor pentru care au semnat la „prohodnoi”, asa că asteaptă , , să spargă întunericul din înăuntru acel întârziat. Asteptatul nu se arată. , Nouă ne este din ce în ce mai frig. Hainele încep să se întărească si , parcă sunt mai grele. Nici picioarele nu sunt scutite de frig. Bocancii întepenesc, în ei nici brumă de căldură. Asteptarea este cruntă pe un , , asemenea timp. Suntem numărati din nou după orizonturile de lucru. , În sfârsit se găseste echipa cu minus unul, se trimite un ortac din aceea , , echipă până la locul de muncă. Acolo dormea cel asteptat sforăind , 67

de „mama focului”. Este adus sus, mai capătă si câteva ghionturi, le , merită, apoi din nou încolonarea, din nou numărătoarea. Acum suntem toti, pornim spre lagăr cu câte o bucată de cărbune sub pufoaică, numai , asa ne încălzeam furând cărbune. Directia minei interzicea prizonierilor , , să fure cărbuni, iar comandamentul lagărului aprobă tacit furtul, ba mai lăsăm si la prohodnoi câteva bucăti. Sub paturile noastre era depozitată , , marfa furată. Aşa ne încălzeam şi ne uscam hainele şi obiectele ude. Dacă n-am fi furat înghe am de frig. În situatia noastră furtul nu era un act condamnabil ci normal , şi moral. Câteodată eram controla i de mili ia minei, ni se lua marfa. Eram mustra i atâta tot. Urmarea întâmplării cu prizonierul adormit a fost internarea în spitalul lagărului a multor prizonieri care au contractat pneumonii, congestii pulmonare, degeraturi ale picioarelor şi mâinilor etc. Unii mai rezisten i au scăpat mai uşor, s-au făcut bine după care au fost trimişi din nou în subteran. Noi,câtiva am rămas tot interna i , agravându-ni-se bolile. Pneumonia pe care o contractasem n-a cedat celor câteva pastile de streptocid. Ca o anexă la pneumonie au început să mi se umfle şi membrele inferioare. Să fi fost un blocaj renal? Tot ce se poate. Rusoaica, la insisten ele doctorului Antonescu, prizonier şi el, pentru ca să mă trimită pe mine şi încă pe vreo doi mai gravi la spitalul din Sverdlovca, îi trânteşte în fa- ă un „niet” plin de ură. Aceasta ura pe români, că la Odesa românii i-au omorât părin ii, aşa spunea ea. Sanitarii români au fost înlocui i cu nem i sau unguri. Boala noastră se agravează pe zi ce trece. Glasul doctorului Antonescu sună în pustiu. Prin acel „niet” a pecetluit şi via a noastră. Doctorita a , uitat şi de jurămîntul lui Hipocrat şi de menirea ei în alinarea suferin elor omului. Orice rău aduce şi un bine. Spre norocul nostru, doctorita pleacă , la o şedin ă la raionul Crasnîi Luci. Doctorul Antonescu ne face formele de trimitere la spitalul mare. O sanie cu ceva fân în ea intră pe poarta lagărului, vizitiului i se dau formele de internare ale noastre pentru spitalul oentral. Îmi iau rămas bun de la doctor, cu care eram prieten bun, ne urcăm în sanie, ne învelim cu o pătură şi plecăm în căutarea sănătă ii. Si totuşi încă nu s-a sfârşit cu drama noastră. Pe la jumătatea , drumului dintre lagăr şi spital vedem o sanie venind din sens invers.

O vedem în sanie pe doctori ă, vizitiul ei opreşte în dreptul nostru. „Încotro? La Sverdlovca! Cine e în sanie?”, întreabă ea. Doi români bolnavi, îi răspunde vizitiul nostru. „Întoarce sania!” Rusul dă bici cailor şi duşi am fost, iar doctori a a rămas uitându-se spre noi din sania ei. Ajunşi la spital, vizitiul predă actele noastre unei doctore bătrâne cu o înfă işare de intelectual adevărat: o frunte luminată, o voce melodioasă şi plină de bunătate. Sunt chema i doi sanitari să ne ajute să coborâm din sanie, ne duce în cabinetul ei, ne porunceşte să ne dezbrăcăm. Ne mişcăm prea încet, că nu aveam putere a lăsa mai repede oalele de pe noi. Are răbdare să aştepte până ce suntem goi până la jumătate. Se uită la noi cu multă compătimire, apoi mi se adresează mie. „De când eşti bolnav?” Îi spun că de mai mult timp stăm în lazaretul lagărului, am văzut că boala se agravează, i-am rugat pe doctorul Antonescu să ne trimită la spital. Doctorul Antonescu i-a cerut doctori ei să ne trimită la spitalul central pentru că tratamentul de la lagăr nu dă rezultate din lipsa medicamentelor, aşa că singura solu ie este internarea noastră în spitalul mare. Doctori a spune că nu e cazul şi pleacă din lazaret, după ce îi adresează câteva expresii jignitoare. Noi rămânem să murim acolo pentru că suntem români şi nu altă na ie. Îi spun că urăşte foarte mult pe români. Luminata figură din fa a noastră îl cheamă pe doctorul Soşoiu Dumitru, prizonier şi el, dar lucra acolo, ne prezintă că suntem români (sunt români de-ai tăi!, fă tot posibilul să se vindece). Prizonierul cu care am venit avea numai pneumonie, eu în schimb, aveam şi eczeme la picioare, fa a umflată de nu mi se vedeau aproape deloc ochii, burta umflată ca la o vită, picioarele nu încăpeau în pantaloni, un monstru. Doctorita spitalului se uită la noi, se uită cu , multă atentie, probabil se gândea şi ea că mult nu mai avem de trăit. , „Vezi tu doctore Soşoiu ce poate face un iresponsabil! Mai discută cu ei după care face formele de internarea noastră în spital. Si Soşoiu se , uită la noi cu o privire compătimitoare, apoi îi spune doctori ei că va face tot posibilul să ne vindece cât mai repede. Ne internează în salon cu ei, unde aveau paturi şi doctorii nem i. Paturile lor erau într-un col , despăr ite printr-o perdea de restul paturilor bolnavilor. Nu eram separati de bolnavii nem i şi unguri. Bolnavii erau bolnavi indiferent de , na ionalitate. Este prima noapte în spital, o noapte de nesomn pentru

doctorul Soşoiu care îsi pune toată ştiin a şi efortul să vindece bolnavii, , să-i tragă cu for a din ghiarele mor ii... şi reuşeşte! În acea noapte am eliminat din esuturi, în urma tratamentului aplicat, câ iva litri de lichid. A doua zi eu eram numai piele şi oase, nişte corpuri tari într-un sac de piele încă vie. Bolnavii care mă văzuseră la internare, mira i că un prizonier atât de gras e internat ca bolnav. Bie ii bolnavi! Ei nu şi-au dat seama că purtam litri de apă de prisos în organismul meu. A doua zi eram in pielea mea adevărată, dar tot cu pneumonie. Urmează un tratament pentru infec ia plămânilor. Nu ştiu cu ce m-a tratat, că în câteva zile a cedat şi pneumonia, aşa că am devenit alt om, sănătos fizic, dar distrofic. Încă nu puteam spune că am învins moartea, oricând putea surveni o complica ie ca la mul i al ii şi... eternitatea te primea la sânul ei. O cruce sau un semn cu o stea la căpătâiul celui mort, vinovat că e prizonier miner, că n-a putut fi un erou şi nu un laş. Hrana şi aici era insuficientă, ajuta în mică măsură pe bolnavi să se vindece, totuşi era mai bună ca în lagăr, curătenia era mai acceptabilă. , Mul i mureau şi aici datorită bolilor grave cu care veneau bolnavii din lagăre. Mureau cu duiumul, nu datorită doctorilor şi nici medicamentelor, care erau suficiente în spital, ci formelor grave de boli cu care erau interna i bolnavii: organisme slăbite, pneumonii, fracturi etc. Aceştia erau sorti i în mare măsură la moarte. Si spitalul îşi are , vina dramei prizonierilor în măsura în care are totul la dispozi ie, însă manifestă indiferen ă fa ă de suferinzi. Spitalul de la Sverdlovca nu purta nici o vină în această direc ie. Răul trebuia căutat în altă parte, la cei suspuşi sau la unul ce poartă steaua ideologiei comuniste. Si în spitalul mai sus men ionat era şi , personal bine pregătit şi mai pu in pregătit în nobila misiune a lui Hipocrat. Si aici se depuneau multe strădanii pentru a avea mai pu ine , victime, dar erau neputincioşi a-l face pe om din schelet un om normal. Spitalul era plin de bolnavi veni i din toate lagărele din apropiere şi în acele lagăre era aceiaşi situa ie ca în toate celelalte. Acolo era cuibărit răul: hrană proastă, muncă intensă, luptă pentru exterminarea celui mai pre ios capital. Curată demagogie! Această minciună lansată în mină, pe platforma minei, în lagăr şi, în final, în spitalul lagărului. O

justificare a situa iei o motivau ruşii în războiul dus de noi împotriva lor, o economie ruinată tot de prizonieri. Aceasta era o fantezie a celor ce ne ineau în captivitate. Dar de distrugerile de la noi cine se ocupă? Noi românii trebuie să construim ceea ce au distrus al ii cu bună ştiin ă, noi sclavii moderni muncim pentru cei care vor să construiască o via ă fericită pentru omul de mâine, momeală pentru omul naiv de azi. Dar să revin la via a de spital. Cei trei doctori, doi nem i şi un român, luptau să readucă pe linia de plutire pe cât mai mul i din condamna ii la moarte lentă. Si multe au făcut şi pe mul i i-au salvat , prin tratamente medicale, dar din lipsa de alimentatie şi în spital era , întronat regimul de hrană slabă şi calitativ dar şi cantitativ. Minele subven ionau spitalele, aşa că viata bolnavilor depindea tot de munca , sclavilor moderni, iar aceştia chiar de ar fi răsturnat pământul tot nu ar fi fost îmbunătă ită viata bolnavilor, aceasta era convingerea noastră. , Prizonierii din lagăre nu primeau nici o retribu ie pentru miile de tone de cărbune scoase cou sudoare şi sânge. În ultimele luni de prizonierat conducătorii au început să arunce pu ine ruble şi oamenilor, ce ani de zile s-au înfrătit cu şobolanii din adâncul pământului. Dărnicia aceasta , era dovada că va lua sfârşit calvarul, tactică comunistă, ca totul să se uite, toată suferin a. Am arătat mai sus că în urma străduin elor doctorului Soşoiu m-am făcut bine. Tot prin străduin a lui am fost re inut să lucrez în spital vreo trei luni ca felcer. I-a spus doctori ei şefe că sunt student la medicină, dar din cauza războiului am întrerupt studiile. L-a crezut doctori a, aşa că am rămas să lucrez în spital după însănătoşire. În via ă trebuie să ai şi pu in noroc... şi l-am avut. Trei luni să fii scutit de acel dute vino din mină şi înapoi la lumina zilei este ceva, chiar dacă ra ia de pâine în mină e dublă, ba chiar mai mult decât dublă fa ă de cea de la spital, însă eşti la aer, te odihneşti pe un pat curat. În mină via a ta e legată de un fir de a ă. Oricând te po i aştepta să î i fie capul zdrobit de o piatră căzută din tavan sau de un vagonet scăpat din lan urile lui de la suprafa ă, venind nu pe drumul lui şi nici cu viteza obişnuită când este tras de motorul de la suprafa ă, venind ca un bolid, mătură tot în calea lui. Dacă te nimereşti pe traseu la urcare sau la coborâre în fundul pământului, pu ine şanse ai să î i rămână întregi oasele. S-

au întâmplat si accidente de felul acesta. Circula ia vagonetelor nu , se întrerupe la schimbarea brigăzilor, a schimburilor, aşa că atunci se întâmpla mai mult accidentele. Vagonetele urcă şi coboară pe linia din mijlocul tunelului, iar oamenii coboară şi urcă pe laterale. Aici, în spital, eşti scutit, de accidente, de praful din mină, de strigătele barbare, ale şefilor ruşi. Ploşni ele şi păduchii au rămas în dormitoarele lagărului. Este multă linişte, bolnavii sunt deranja i doar de sunetul clopo elului când se anun ă masa. Distribuirea medicamentelor se face la ore fixe, vizita medicilor prizonieri nu este legată de ore. Ei sunt mereu între bolnavi, pe când medicii ruşi vin în spital la ore fixe, se uită la fiecare bolnav, dar numai se uită, întrucât tot doctorii noştri le dau toate informa iile legate de bolile bolnavilor, le prezintă fişele cu diagnosticele în limba „stăpânilor”. Cam aşa se prezintă o vizită medicală într-un spital străin. Doctorii prizonieri mai cunosc limba rusă, îi mai dau cu limba latină, termenii latini se folosesc în toate şcolile medicale din lume, aşa că nici ruşii nu fac excep ie. Sanitarele rusoaice fac şi ele ce pot. Scriu fişele bolnavilor dictate de doctori, apoi îşi iau „tălpăşi a” şi nu le mai vezi până a doua zi. Şeful spitalului, doctor sau nu, nu ştiu, om cu o singură mână, venea rar în vizită, doctori a, şefă medicală a spitalului, îi explica directorului ce are fiecare bolnav şi evolu ia bolii lui, cât mai poate sta în spital, după informa iile doctorului nostru, era un produs al arismului şi nu al comunismului. Figura ei plină de lumină cu un păr alb şi bogat încadra un chip de sfântă din icoană. Blânde ea ei te făcea s-o iubeşti ca pe o mamă. Era singura femeie ce î i impunea respect. Celelalte două nu umblau zilnic cu stetoscopul şi nici nu îsi dădeau părerea , asupra unui diagnostic în prezenta „doamnei şefe”. Cu doctorul Soşoiu , se mai contraziceau asupra vreunui diagnostic. Acesta m-a luat odată la roentgen să îmi arate un abces pulmonar, prezente erau şi tinerele doctori e. Îmi amintesc de pledoaria lor asupra abcesului din plămânul unui prizonier. Ele sus ineau că este cancer, doctorul sus inea că este un abces pulmonar. Îl văd şi acum parcă zâmbind şi în sinea lui şi-o fi zis: „săracele de voi sunte i un produs de război”. Îmi spune şi mie cum arată o cavernă şi cum arată un abces. Ele se uită pe ecran, mă uit şi eu. Bolnavul stă în pozi ia verticală, le face atente, apoi întoarce

bolnavul în pozi ie oblică. Abcesul îşi schimbă forma, îl întoarce pe cealaltă parte, se schimbă forma abcesului. Se miră doctori ele. Le explică diferen a dintre cavernă şi abces, despre formele neregulate ale cavernei. Nu mai văzusem niciodată aşa ceva. Tot respectul meu pentru memoria acelui om plin de bunătate şi dăruire pentru meseria lui, dar a murit la o vârstă tânără după venirea noastră în ară. L-am căutat la spitalul din Constan a, de acolo, am aflat că a murit de cancer la ochi, crudă soartă! Altă dată m-a luat la o autopsie. „Hai cu mine! Am să- i arăt ceva". Mă trezesc în morgă, în fa ă, pe o masă, un cadavru. Un sanitar cu instrumente pentru autopsie gata să înceapă munca. În via a mea n-am văzut organele interne ale unui om. O disec ie, autopsie, începând cu capul apoi cu plămânii, rinichii... şi mai ştiu eu ce" Îmi arată plămânul unui fumător din care se prelingea un lichid negricios: „Acesta-i plămânul unui fumator", îmi spune. Mă uit cu groază pentru că şi eu fumam. M-a impresionat acel plămân plin de nicotină. Din acel moment n-am mai pus igară în gură. Probabil că aceasta a urmărit el să mă debarasez de fumat. Cât de bun era! Diminea a mă întreba ce mai fac. Mai discutam despre munca din mină, îi explicam cum e în mină, el nu văzuse interiorul unei mine, si multe alte întâmplări. Îmi mărturiseşte câ nu a crezut că mai pot , fi salvat din situa ia în care mă aflam, dar a încercat cu un tratament masiv care a dat rezultatele scontate. Mi-a spus ca atunci când va veni comisia de triere să înghit pu ină sare pentru a mi se umfla picioarele, că el îi va explica comisiei că încă nu sunt vindecat. Aşa a şi fost. Trei luni de zile să stai în spital era ceva. Nu se mai întâmplase cu nimeni afară de doctori care şi ei erau men inu i pe temă de boală. De doctorii prizonieri era nevoie şi în spital şi în lagăr, de „felceri" nu aveau nevoie că erau multe rusoaice care nu făceau nimic, doar erau prizonierii care lucrau, prezen a lor era efemeră. În cele trei luni cât am lucrat în spital ca distribuitor de medicamente, administrarea medicamentelor prin injec ii subcutanate, intramusculare şi chiar intravenoase, am în-vă at multe. Mă învă ase doctorul Soşoiu cum să stabilesc seringa pe traectul venei, ce trebuie să fac ca să in vena întinsă, nemişcată, cum să procedez la pomparea medicamentului în venă. Si pentru el era un avantaj că nu mai făcea ,

el aceste injec ii, iar pentru mine o plăcere. Ru-soaicele se uitau cum lucrez, însă mie mi se părea că mă urmăresc, puse la cale de conducere, ca să mă expedieze din spital. Îi povestesc doctorului întâmplările cu fel de ceri ele, că mă urmăresc totdeauna, când fac vreo injec ie, că, chiar mă inervează atitudinea lor. „Dragă, fii liniştit că ele vor să înve e, sunt aşa de străine de această meserie, că te şi miri cum au ajuns în posesia diplomei de felceri e. Nu e de mirare,sînt un produs, al războiului!” Munca se desfăşura mul umitor. Rusoaicele ajutau pe doctori la întocmirea fişelor medicale.

Securitatea omniprezentă

Eram obişnuit cu securitatea în lagăr. Îşi făcea apari ia noaptea la orele mici. N-am în eles niciodată acea măsură stupidă. De ce noaptea? Repet, n-am în eles de ce veneau doi - trei îmbrăca i civili împreună cu „liliacul nostru” cunoscut, poruncea trezirea tuturor îmbăta ilor de somn, dezbracarea până la jumătate şi ridicarea mâiniior deasupra capului. Priveau cu multă aten ie la lumina lanternei găurile de sub bra ele oamenilor. La început n-am ştiut ce urmăresc musafirii în miez de noapte prin acest control atât de minu ios. După rapidul control mai dispărea, câte unul luat de „chipurile” pentru cercetări. Nu se mai întorcea la patul lui. Am aflat de la nem ii veni i în lagărul nostru în martie sau în aprilie 1945. Căutau militarii foşti în trupele S.S. Ce semne aveau sub bra ? Zvastica germană cred. N-am văzut nici cum arată, cât de mare este şi ce culoare are. Si în spital era acest control şi tot în timpul nop ii. , Cât am stat în spital s-a făcut de vreo două ori asemenea verificare minu ioasă. Într-o noapte sim im că se aprinde lumina, ceva neobişnuit, apar tot doi în frunte cu şeful spitalului. Nu strigă „drep i!”, cum se proceda în lagăr, ci vorbesc încet să ne dezbrăcăm numai la cămaşă, se ui ă sub bra , apoi ne lasă în pace să ne continuăm somnul. Auzim a doua zi că din celelalte saloane au fost lua i, aşa bolnavi cum erau şi duşi undeva. Erau nem i. Se vede că au făcut parte din acele trupe speciale de şoc. Batalioanele „S.S.” erau folosite în zonele cele mai fierbin i ale frontului.

Această armată dădea luptele cele mai grele şi unde îşi făceau apari ia cu armele lor ultra moderne, greu se putea rezista. Totdeauna făceau cele mai mari ravagii în sistemul militar de apărare al inamicului. Pe aceştia îi urmăreau securiştii, îi ridicau şi îi duceau cine ştie unde.

Moare o privighitoare

În salonul în care lucram, nu aoolo unde dormeam, erau, cred, vreo douăzeci de paturi sau mai multe n-aş putea preciza. În acel salon erau pu ini români, mai mul i bolnavi nem i şi unguri. Am spus că nu erau saloane numai cu români sau cu nem i şi unguri. Unde erau paturi libere, acolo îi plasau pe bolnavii nem i, unguri sau români. Bolnavii sunt bolnavi, aşa erau trata i şi de personalul rus şi român sau german. Într-o diminea ă când intru în salon aud un ciripit de privighetoare. Mă surprinde această melodie în acea lună în care ne aflam, era prin luna martie. Un cîntec de privighetoare! Geamurile erau deschise, un aer plăcut la ora cînd soarele de abia îşi arată fa a. Cântecul încetează pentru moment după care iar începe. Trilurile lui sunt fermecătoare. Ascult şi nu îmi vine să cred că dintre buzele omului pot ieşi aşa sunete pline de ondula ii divine. Descopăr că acea melodie dumnezeească se ridică de sub o pătură, din gura unui tânăr neam , schelet, cu buzele-i sub iri şi gingaşe. Era tânăr, să fi avut nouăsprezece – douăzeci de ani, cu fa a-i curată pe care briciul n-a alunecat niciodată. Sărmanul băiat! N-a apucat să intre încă în via ă şi destinul l-a aruncat în vâltoarea luptelor şi apoi pe patul unui spital. După starea în care se afla nu erau speran e să îşi mai vadă familia, fra ii şi surorile, părin ii, bunicii... Pe acel pat se afla un cântăre , un talent care se va sfârşi pe un pământ străin neplâns de nimeni. Imita o mică pasăre, o privighetoare, o ciocârlie sau altă pasăre măiastră. Îi ascultă to i cu o plăcere deosebită, ba îl mai ascultau şi al i veni i în salonul nostru pentru farmecul muzicii

lui. Într-o zi, după masa de prânz se acoperă pe cap, aşa era obiceiul lui, să doarmă acoperit cu pătura până în creştetul capului. Doarme, doarme până la cină. Se sună cina, to i se ridică după puterile lor să îşi primeancă blidul acoperit până la jumătate de casa aburindă. Cântăre ul nostru rămâne tot acoperit, doarme liniştit, , doarme somnul de veci. Cât l-am regretat! Cine ne va mai îndulci zilele de captivitate? Azi în spital, mâine în mină din care po i ieşi singur sau dus de ortacii tăi cu o pătura sus şi de acolo din nou la spital sau direct la marginea gardului de sârmă ghimpată alături de ceilal i duşi în lumea celor drep i „unde nu e durere, nici suspin, ci via ă fără de sfârşit” cum scrie în evanghelie, şi bun este domnul dacă vei avea la cap o cruce măcar din lemn mai putred că cel bun se foloseşte la sus inerea sutelor de metri de deasupra abatajului. Aşa vă trece i bie i mineri! Gândul vostru este permanent spre cei de acasă, nop ile sunte i cu ei, vorbi i cu ei chiar în somn, vă scula i cu ei în gând, aşteptând ziua luminoasă când ve i păşi în curte şi în casă după atâ ia ani de chin mân-ca i de ploşni ele şi păduchii prea hrăni i din pu inul vostru sânge ce mai călătoreşte prin vinele voastre slabe. Speran a e singurul nostru prieten într-o lume atât de haină. Cei care n-au ascultat glasul speran ei s-au contopit cu pământul de lingă mină, au intrat prea devreme în circuitul naturii alimentând o plantă care va hrăni un animal apoi acesta va hrăni un alt om. De la legile naturii nimeni nu se poate abate. N-am crezut că un tânăr poate muri vorbind cu tine. În prizonierat mi-a fost dat să văd multe pe care nu am crezut că există în această lume...şi am văzut!

Externarea din spital
Spitalul primea oamenii bolnavi care după însănătoşire erau trimişi la lagărele din care venit sau în altele. Nu te obliga să te întorci după vindecare la acelaş lagăr, ci unde vrea „însănătoşitul”, dacă se poate numi „însănătoşit”. Aşa se petreceau lucrurile când erau externa i mai mul i. În spital nu prea se stătea mult. Dacă te-a pus pe picioare de boala cu care ai fost internat, te trimitea la muncă, chiar dacă erai slab şi de abia te ineai pe picioare, trebuia să sco i cărbune până la epuizarea completă, după care î i găseau locul în afara sârmelor ghimpate. Între sta ionarele lagărelor si spitalul central era o simbioză cu rădăcini ştiute , numai de conducători. Bolnavii vindeca i erau trimişi la lagăr unde mai func iona un serviciu de recuperare „OK”, despre care am mai arătat. Hrana acestei grupe era mai bună, dar tot neîndestulătoare pentru un om slăbit. Mai lucrau şi aceştia prin lagăr, apoi erau trecu i la munci de suprafa ă, la gura minei, după care erau băga i în adâncul pământului. Pentru că prea mult stătusem în spităl, inut de doctori a bătrână, la rugămintea doctorului Soşoi, a trebuit să mă externeze întrebîndumă în ce lagăr vreau să mă duc. I-am spus că eu nu cunosc lagărele decât pe două, ea mi-a recomandat lagărul patru ca fiind cel mai bun din zonă. Am preferat orice lagăr înafară de şapte şi opt pe care le cunoscusem din plin în cei trei ani de captivitate. Lagărul numărul patru Volodarca (dacă îmi amintesc bine) se afla la patru – cinci kilometri de Sverdlovca. Eram mai mul i pentru acest lagăr, aşa că a venit un rus, un militar, tot cu puşca şi ne-a luat. Din nou pe picioarele noastre slăbite, din nou între sârmele ghimpate... din nou, din nou! Nu se mai 79

deschide pentru noi poarta mare, ci trecem prin „prohodnoi”. Suntem din nou duşi la ambulatoriu, cam aşa doctori a rusoaică brune ică, cu o înfă işare fină, sub irică ca trasă printr-un inel, ne consultă, ne întreabă ce suntem în viata civilă, apoi dă poruncă să fim trecu i la „OK” în noul , lagăr. Într-adevăr era mai multă ordine aici, mai multă linişte, poate că şi aici a fost aceeaşi barbarie ca în toate lagărele. În lagăr lucra doctorul român Florea Ion şi cu un doctor neam blond, om între două vârste. În numărul patru erau înafară de români şi nem i. Metoda doctori ei era destul de sănătoasă. Noii sosi i din spital nu erau băga i direct în mină ci stăteau în lagăr cu anumite servicii, apoi la mină, la munci de suprafa ă şi... apoi în subteran. Chiar cu aceste măsuri mai umane nu îi scuteau pe prizonierii mai slabi să treacă în eternitate, fapt obişnuit în toate lagărele şi de care nu se prea sinchiseau şefii, o pâine economie şi o sută de grame de caşă rămasă rezervă pentru stăpâni. În sufletele noastre, românii mor i lăsau goluri adânci fără speran e de a fi uita i vreodată. Ei sunt martinii ce au dus povara grea a războiului, apoi a captivită ii şi în final moartea prin inani ie. Cine se va mai gândi la ei în afara fra ilor de suferin ă ce au supravie uit, datorită unui miracol, cine ştie de unde căzut? Numai noi cei care fost alături de ei, în pragul mor ii lor, am scăpat o lacrimă din ochi, o lacrimă de pomenire pentru cei de lângă noi care îşi dădeau duhul, implorându-ne ajutorul pe care noi nu-l puteam da. După aproape de jumătate de secol memoria nu ne mai ajută să facem un pomelnic cu ei, să le cinstim memoria, nu pentru că au scos cărbunele rus cu picătura lor de sânge şi energie, ci pentru faptele lor de arme de care au dat dovadă în luptele pentru apărarea sfântului pământ al ării, şi de care nu au avut parte să îI sărute după anii de suferin ă, muncă până la epuizare şi hrană insuficientă.

La Prohodnoi
Lucrând prin lagăr, ofiterul de la poartă, un locotenent major, mă trimite , să îi aduc mâncare de la bucătărie. Îi aduc mâncarea (ah, cum aş mai fi mâncat-o şi eu!) după care încerc să ies din camera de gardă. Sidite! îmi spune. Execut ordinul, se uită la mine si mă întreabă: „ce sunt , în via a civilă?". Îi spun adevărul. În lagărul şapte eram felcer, aici sunt cea ce sunt, nu ce am fost în ară. El mă mai întreabă o dată ce am fost în ară. Îi spun ce am fost, nu l-am min it că nu aveam de ce. Minciuna tot se descoperă odată şi odată. Ruşii aveau informa ii despre fiecare sau aproape despre fiecare... de unde? Cine ştie? Eram urmări i si în lagăr ce vorbim, cum ne manifestăm fa ă de ruşi, ce atitudine , avem fa ă de muncă, aşa că stăpânii prin informatorii voluntari din sânul prizonierilor, necunoscu i de noi, ştiau totul, o biografie completă a tuturor intelectualilor. Nu am cunoscut metodele comuniste de urmărire a omului captiv. Se temeau poate de revoltele captivilor, ceea ce nu era cazul. Erau şi proteste izolate, dar erau uşor puse la punct. Am arătat mai sus cazul brigadierului rus bătut măr de către prizonieri. Într-o diminea ă, cam prin august, sunt chemat de doctori a lagărului. Se uită la mine, eu mă uit la ea, dar nu zic nimic. Ce ai tu cu locotenentul (nu îmi amintesc numele)? Mă gândesc că poate am făcut o greşală în exprimare, am denaturat vreun cuvânt, deoarece nu cunoşteam limba rusă decât din prizonierat şi într-o măsură foarte mică. Oare l-oi fi jignit pe locotenentul de la poartă? Acesta i-o fi spus securistului, bărbatul doctori ei, iar aceasta vrea să afle adevărul. Îi răspund doctori ei că nu i-am spus 81

nimic rău. „Atunci de ce vrea să te trec la prohodnoi? L-ai rugat tu să te ajute să lucrezi mai uşor? NU.” M-a întrebat si ea ce sunt în , via a civilă, dacă am familie în ară şi... nu mai ştiu ce! De mâine vei lucra la prohodnoi. M-a surprins gestul ei atît de darnic, deşi am avut o impresie destul de bună la prima vedere, tot nu am în eles hotărârea ei fără să mă consulte medical, dacă sunt apt pentru munca de lagăr sau de mină. Până atunci lucrasem în mină şi în lagărul numărul patru, erau aceleaşi ordine, aceeaşi muncă intensă în mină, accidente destule care se rezolvau în dispensarul lagărului sau se trimiteau la spital, după gravitatea accidentului. Am văzut multe pe care nu aş dori să le mai vadă nimeni niciodată. Un neam făcea de serviciu 24 de ore după care intram eu şi lucram tot 24 de ore. Munca de la poartă se reducea la a duce coresponden a la mină, a aduce de acolo situa ii, nu ştiu ce situa ii, a sta de veghe noaptea pe micul culoar închis spre exterior şi deschis spre interior, a păzi poarta când ofi erul de serviciu era plecat prin lagăr, sau când erau număra i prizonierii şi da i convoiului să îi ducă la mină, a face cură enie prin camera ofi erului, şi câte alte lucruri. Nu era rău, însă te obosea destul statul pe scaun toată noaptea în timp ce ofi erul dormea buştean. Nu aveai dreptul să te duci nicăieri decât cu aprobarea ofi erului de serviciu. Locotenentul cu care stătusem de vorbă altă dată era un om foarte cumsecade, dar gruzinul, un ofi er de paie, era de o răutate rar întâlnită. Mă îngrozea când era el de gardă. Trebuia să stau în picioare toată noaptea pe acel culuar îngust cu două uşii. Totdeauna se uita ca un câine gata parcă să mă muşte. Cu ceilal i ofi eri mă sim eam mai bine. Comportarea lor fa ă de prizonieri te făcea să îi stimezi pe unii. Nu to i ruşii sunt răi. Ucrainenii sunt oameni mai cu suflet, gruzinii sunt oameni foarte răi. I-am cunoscut şi din lagărul numărul şapte şi în cele cîteva zile după căderea în captivitate, în timpul marsului spre Bălti, când au fost împuşca i oameni nevinova i, în pro, , pria lor curte sau întâlniti pe drum. Ce dureros este să îl vezi pe fratele , tău împuscat fără nici o vină, decât aceea că s-a repezit la o băltoacă , să bea o picătură de apă. Un glonte pentru o cană de apă! E mai uşor pentru un barbar să se descotorosească de tine trimi ându- i un glonte, fie in frunte, fie în piept. Toate acestea le-am arătat în paginile

anterioare. Revin din nou la lagărul numărul patru care avea aceeaşi formă ca toate lagărele pe care le-am cunoscut, toate aveau aceeaşi împrejmuire cu sârmă, aceleaşi gherete deasupra gardului de sârmă ghimpată, cu acelaşi număr de rânduri, cu aceeaşi distantă între pari etc. Oamenii , de sus supravegheau orice mişcare a prizonierilor din lagăr. Ordinul suna destul de aspru: „cei care se apropie de sârma ghimpată vor fi împuşca i”. Un soldat se plimba tot timpul în jurul gardului, din partea exterioară cu un câine cât un leu. Fascicole de lumină din gherete se plimbau printre firele din gard. În direc ia pazei erau foarte bine organiza i. Eram sub pază zi şi noapte. Si lagărul numărul patru era ca , şi celelalte lagăre din Ucraina şi poate din toate col urile Rusiei. Numai Dumnezeu le mai ştie pe unde erau şi câte erau. Dar să revin la serviciul meu. Eram un fel de servitor la acea poartă care se deschidea când veneau prizonierii din schimb, şi când pleca noul schimb. Eu păzeam cele două uşi ale culuarului, după care mă apucam de făcut cură enie în toată baraca de la poartă, apoi ofi erul mă trimitea să îi aduc mâncare de la bucătăria infirmeriei şi aceasta din mâncarea bolnavilor. Trebuia să îi salu i pe to i, de la comandantul lagărului până la soldatul ce te escorta. Pe to i îi salutam cu: „Să trăiti domnule sau doamnă!”, după sex. Nu , admiteau obisnuitul lor salut „tovarăs”. „Noi nu suntem tovarăsi cu voi, , , , voi sunteti dusmanii nostrii! Ce bine se simteau analfabetele, când ne , , , , adresam cu doamnă sau domnisoară. Nu stiu de ce îmi spuneau uneori , , „pirivodcic”, altă dată eram „tolmaci”, asta însemna probabil interpret. Nu ştiam decât vreo sută de cuvinte ruseşti de strictă necesitate pe care le întorceam şi le suceam după caz. Ceea ce era nou în lagărul patru, to i vorbea „scoro damoi”. Cunoşteam această expresie încă din 1944, când am făcut cunoştin ă cu lagărul, cu mina, cu înjurăturile din mină şi din lagăr... si câte, şi câte! Cine mai credea în acel „scoro”? Nimeni! , Cu minciuni am fost prinşi, cu minciuni a am fost duşi pînă în lagăr şi cu aceleaşi min-ciuni ne bombardau mereu. Căpitanul comandant al lagărului, om cu o cultură redusă (patru - cinci clase) cu grade pe umăr, se lăuda că a fost fierar în via a civilă, însă avea grade pe umăr. Era un om sim it totuşi, discuta cu pri-zonierii, le spunea că repede vor merge acasă. Poate că lui ii spuneau superiorii lui, iar el (săracul)

credea. Prea multă viclenie şi minciună în sânul nomenclaturii, începând cu vârfurile şi terminând cu naivii de jos. Un popor îndoctrinat timp de decenii! O minoritate cu biciul în mână conduce milioane sau zeci de milioane de oameni prin minciuni şi viclenii. Unde nu prinde minciuna pătrunde glon ul sau satârul. Aşa i-am cunoscut timp de peste patru ani. Comandantul ne min ea pe noi cu „scoro damoi”, pe el îl minteau , şefii, pe şefi îi min eau şefii şi aşa până la etajul de sus al societă ii. Uneori eşti pus în situa ia de a reac iona atunci când eşti strâns de gât până să î i dai duhul. Noi eram intoxica i numai cu minciuni. Fără să-mi dau seama de urmări, i-am reproşat căpitanului când m-a tratat cu „scoro damoi” că este o minciună. I-am mai spus că această minciună am auzit-o de când sîntem prizonieri. Omul, mi s-a părut că nu s-a supărat dar bănuiesc că ieşirea mea necugetată a avut urmări mai tîrziu.

Prezenta nocturnului ,
Asa îl botezaserăm pe so ul doctori ei care era ofi er de securitate. Rar , îl vedeai ziua prin lagăr şi când îl vedeai era semn rău, înseamnă că urmăreşte ceva. To i îl salutau, deşi aveau grade mai mari, înseamnă că era o personalitate, mă sculam şi eu în picioare, luam pozi ia de drep i până trecea în incinta lagărului. Unde se ducea, nu ştiu? Bănuiesc că îi urmărea şi pe ofi eri şi pe tot personalul din serviciul lagărului. Nu stătea de vorbă cu prizonierii de prin lagăr şi totuşi ştia multe despre prizonieri. De la cine afla? Este o taină pe care nu mi-am explicat-o decât după venirea în ară unde se introdusese acest serviciu de spionat pe fiecare muritor de rând pentru a îi închide gura definitiv, sau în timp, după situa ie. Ofi erul umbla de unul singur prin lagăr şi totuşi ştia despre fiecare ce hram poartă. Noaptea intra în dormitor, aprindea lumina, îl mişca încetişor pe câte unul, îi făcea semne să se îmbrace (şi numai prin semne) îl lua cu el la biroul din afară lagărului, îl cerceta. Nu se ştia cât timp îl ine, ce discută şi când venea îndărăt, respectivul nu spunea absolut nimic. De fapt nu se prea ştia că a fost luat de securist sau s-a dus la WC. Oamenii dormeau obosi i după o muncă de opt – zece ore, aşa că nu se trezeau la aprinderea luminii. „Liliacul” îşi aducea victima până în uşa dormitorului, după care se întorcea fie la birou, fie acasă. Mi s-a întîmplat să cunosc acest birou cu duble uşi capitonate, cu geamuri capitonate, cu două fotolii şi o masă, o veioză şi un dulap de fier tip casă de bani. Într-o noapte când eram liber pe la ora unu când dormeam şi

eu destul de adânc cineva mă mişcă de picior. Lumina era aprinsă, îmi face semn să mă scol, să mă îmbrac şi să îl urmez. Îmi bate inima să iasă din piept la vederea lui. Mă întrebam ce am făcut pentru ce mă cheamă securistul Ia cercetări? Nu îmi amintesc să fi vorbit ceva cu ofi erii de la poarta, cu gruzinul nici într-un caz, celălalt mi s-a părut om cumsecade; de atîtea ori m-a trimis la el acasă cu pache ele de pe la bucătăria infirmeriei, cu el am mai vorbit câte ceva si el se arăta , refractar stalinismului. Poate m-a încercat! Cine mai ştie?... peste tot numai informatori. Ofi erul înainte, eu după el. Kilometrul parcurs mi s-a părut fără sfârşit. În fata usii eu stau şi contemplu liniştea nop ii. , , Mă gândesc că din această cameră obscură nu voi ieşi pe propriile mele picioare, ci dus de al ii şi aruncat într-o groapă necunoscută. Totul este posibil într-o lume ce se fereşte de adevăr, bazată pe cruzime si , minciună. Nocturnul mă invită politicos înăuntru. Intru, închide uşa, o încuie în urma mea. Scoate revolverul, îl pune pe masă, mă invită să iau loc în fotoliu mă serveşte cu o igară, îmi serveşte şi un foc, mie îmi tremură mâna, dar servesc igara. El vede că mi-e frică. Mă întreabă de cetremur? Îi răspund că n-am fost cercetat de nimeni în via a mea şi mai ales când văd revolverul pe masă. „Ne băiusea” (nu te teme) (nu ştiu dacă e corect). Începe calm să mă întrebe cum o ducem în lagăr, dacă personalul rus se poartă civilizat cu noi, „că via a din lagăr e grea, sunt multe lipsuri, dar ce să facem, e după război şi avem multe, greută i şi noi”... şi tot aşa o ine cu problema lipsurilor materiale, cu comportarea ruşilor în lagăr şi în mină... etc. Eu îi răspund că suntem captivi, că sclavii sunt sclavi, el se cam enervează. „Nu sunte i sclavi, sunte i prietenii noştrii!” Îi răspund că nu se vede această prietenie nici în lagăr, nici în mină şi dacă ara noastră este prietenă cu U.R.S.S. de ce nu ne dau drumul acasă? „Va veni şi acel timp, nu e departe”. Am auzit de multe ori aceste neadevăruri şi nu mai credem în ele. Trece dintr-odată la alte întrebări: de unde sunt, ce meserie practic în via a civilă, dacă am familie în ară etc. Îi răspund că sunt basarabean de origine, dar în patruzeci am fost în România...„şi a i luptat împotriva noastră?” Da, ce era să spun? Am vazut că are situa ia mea, că ştie totul despre mine. Cred că mai mult urmărea altceva şi mai mult intelectualii erau

cerceta i, nu gloata prizonierilor. Am mai discutat, mai mult el discuta, eu tăceam. Din când în când mai spuneam câte ceva, iar el îşi nota. După jumătate de oră consumată îmi promite că o să ne mai liniştim. Ah! de nu i-ar mai ajuta Dumnezeu să mă chemi la discu ie în această cameră de unde nu se aude nici pocnetul de revolver, mă gândesc. Mă conduce până la lagăr după care dispare în noaptea adâncă. Nu uită să mă avertizeze, că dacă voi vorbi ceva în legătură cu discu ia dintre noi, voi ajunge în Siberia... „să- i ii gura! Şi mi-am inut-o! Nu am spus nimănui ce s-a întâmplat. Am mai discutat si alte probleme legate de atitudinea unora dintre prizonierii şi chiar a ruşilor. Am spus că nu ştiu nimic, nu ascult ce se vorbeşte prin lagăr. Aceasta s-a întâmplat cu câteva luni înainte de eliberarea noastră din captivitate. După discu ia cu securistul n-a trecut multă vreme şi căpitanul mă anun ă că trebuie să mai lucrez în sacht, să nu uit cum arată mina că repede vom pleca în ară. Îi răspund că nu mai credem în nimic, că ne-am săturat de minciuni. „Acum chiar pleca i, am primit ordin". Şi aceasta a fost o minciună, deoarece au mai trecut câteva luni până când am părăsit lagărul, mina şi minciuna. Lucrez din nou în mină alături de ortacii mei pe care îi părăsisem cu luni în urmă. Ne-a surprins atitudinea ruşilor, atât în lagăr cât şi în mină, nu mai ipă, nu mai înjură, nu mai strigă „davai norma", vorbesc cu prizonierii mai deschis, ne spun şi ei că repede vom pleca în România (scoro damoi). În lagăr o atmosferă mai destinsă, hrana se îmbunătă eşte, se plătesc prizonierii pe lunile curente, bineîn eles că nu acoperea valoarea muncii din mină, dar era totuşi ceva ce dădea de bănuit această întorsătură. Ar fi trebuit să se plătească din anii din urma dacă ar fi fost cinsti i. Cele două – trei sute de ruble aruncate ca la cerşetori în ultimele luni nu reprezintau mare lucru, totuşi erau bune pentru prizonieri, îşi mai cumpărau câte ceva de la pia a satului. Surprinzătoare este şi bunăvoin a celor de la poartă (paznicii) dându-le drumul la prizonieri să se ducă până la pia ă fără convoi. Cred că era şi aceasta o tactică rusească, comunistă, de a-i face pe prizonieri să uite de suferin ele îndurate de-a lungul anilor, să se mai refacă fiziceşte prin complectarea alimenta iei. Într-adevăr, omul uită şi iartă, dar rănile fizice si psihice

nu se acoperă cu nimic. Pentru ca să nu rămână cu rublele în buzunar, captivii îşi cumpărau şi de ale îmbrăcămintei: haine, cămăşi si hrană, numai să nu rămână , cu rublele în buzunar. Nu primeau ruble decât cei care lucrau efectiv în abataje, cei de la suprafa ă nu beneficiau nici de bani, nici de hrană suplimentară. Cele cinci sute de grame de pâine au rămas aceleaşi, exceptând por ia de caşă crescută cantitativ. Bănuiam că ceva se schimbă, însă nu credeam în vorbele ruşilor. Dacă am fost min i i ani de zile chiar un adevăr nu mai putea fi credibil.

Un captiv evadează
Venim diminea a după schimbul al treilea. La poartă nici un ofi er, uşa încuiată. Prin lagăr zarvă mare, ofi erul de la prohodnoi umblă prin lagăr, adună schimbul care venise noaptea, scoate în careu toate serviciile din lagăr, îi numără, vine şi ne numără şi pe noi, nu spune nimic, iar îi numără pe cei din lagăr, ne numără pe noi, telefonează la mină să afle câ i au intrat în mină, se face calculul, dar concluzia este aceeiaşi, lipseşte un prizonier. Unde este? Cum a fugit din lagăr şi când? Alarma a durat vreo două zile. S-a telefonat în toate păr ile raionului să alarmeze poli ia. Nimic! Nici o veste. Comandatul lagărului se leagă de mine ca eu ştiu şi că voi fi pedepsit, dacă nu spun unde este românul. Pentru ca lucrasem la poartă mă cunoştea şi de mine se lega mai mult mai în glumă, mai în serios, mai mult în glumă cred. Totdeauna când mă întâlnea mă lua în primire. „Ti-a fugit românul! Îl vom prinde noi , şi ne va spune cine l-a îndemnat să fugă!”. Eu îi răspund că era bine să fugă to i românii că şi asa nu scăpăm de aici. „Vor pleca to i românii , afară de tine si de cel care a fugit”. Glumea. Ştiam că nu se va întâmpla , aşa ceva. Parcă se uitase totul, nu mai vorbea nimeni de fugar. Într-o diminea a când venim din schimb, ofi erul cu care lucrasem spune că s-a găsit românul lângă gara Dnipropetrovsck. L-au adus doi mili ieni pe jos din post în post. Săracul, multă bătaie a mâncat! Am aflat de la el cum a ieşit pe culoarul „prohodnoiului” (nu ştiu dacă este corect) în timp ce ofi erul de servici numără oamenii ce urmau să plece în primul schimb. N-a fost observat de nimeni. Omul pleacă la pia a satului, îşi 89

cumpără de ale mâncării, se plimbă un timp, după care iese din sat la drumul mare. E liber, o libertate aidoma animalului care iese din cuşca lui dintr-o grădină zoologică. Se simte liber, respiră aerul libertă ii care îi face bine până ce paznicii azilului se iau după el, îl prind şi îl aduc din nou la cuşcă. Şi românul scăpat din captivitate îşi ia zborul, deocamdată nu ştie încotro şi nici nu se mai gândeşte la lagăr, drumul lui e tot înainte. O ia pe calea ferată, nu se întâlneşte cu nimeni până seara. Noaptea nu se poate mişca că nu ştie încotro, asa că adoarme pe cîmp , într-un lan de porumb. E cald şi noaptea, deşi e în a doua jumătate a lunii august 1948. Diminea a se scoală şi tot pe calea ferată merge spre Dniprapetronsck (dacă e corect). Întâlneşte ruşi, nu îl întreabă nimeni de unde vine şi încotro se duce. Este îmbrăcat în haine ruseşti. Cine putea şti dacă e rus sau altă na ie? Îmbrăcămintea nu îl trădează. E rus de sus până jos, nimeni nu l-a suspectat din cei pe care i-a întâlnit în cale. Merge tot înainte spre o intă necunoscută, se fereşte de a vorbi cu ruşii întâlni i în cale, deoarece nu cunoştea limba şi o discu ie cu cineva l-ar fi descoperit că nu este de al lor, îl dădea pe mâna mili iei ruse. A mers aşa neîntrebat până în apropiere de o gară mare. Nu ştia ce oraş este. O echipă de ceferişti ruşi lucra înaintea lui. Nu are cum să-i ocolesecă, devenea suspect, şi se hotărăşte să treacă pe lângă ei, să îi salute, să nu stea de vorbă cu ei pentru a scăpa de o eventuală bănuială. Ajunge în dreptul lor, îi salută şi trece mai departe. Şeful de echipă îl cheamă îndărăt. Ceilal i lucrători îi spun să lase omul în pace. „Net!” spune rusul şi îl opreşte. De acum drumul bietului român este barat, s-a sfârşit cu călătoria spre România. Ruşii îi predau la mili ia gării Dnipropetrovsck. Este anchetat, bătut, şi sub escortă îl trimit din post în post până la lagăr. În fiecare post este bătut şi cercetat asupra inten iei sale de a părăsi lagărul. A spus totul, a mărturisit că nu s-a gândit să evadeze când a ieşit pe poartă. În lagăr nu l-a bătut mili ia, doar l-a cercetat să spună cum a ieşit, ce ofi er era de servici şi când a ieşit. După această întâmplare un ofi er de la poartă dispare, era cel care fusese de servici când a ieşit prizonierul român. Amenin ările cu trimiterea în Siberia a românului nu s-au mai tradus în faptă. Omul a fost băgat în mină şi a lucrat mai departe cu

noi. Deportat în Siberia nu a fost, când am plecat spre ară a plecat şi el cu noi. L-am întrebat ce ar fi făcut dacă ajungea la Prut. Ne spunea că s-ar fi descurcat el, trecea Prutul înotând că ştia locurile pe unde se putea trece. Era moldovean de prin păr ile de sus ale Moldovei, ştia să se descurce el, om iste ! Ceea ce a greşit, recunoştea şi el, nu s-a uitat mai departe, să descopere din timp existen a acelei echipe pe linia ferată. Neaten ia l-a costat multă suferin ă. Via a în lagăr este mult schimbată, calmitate peste tot. În fiecare lună prizonierii care lucrează în mină primesc doua-trei sute de ruble, hrana se mai imbunătă eşte. Profită de această schimbare ungurii şi nem ii. Şi ei speră într-o eliberare mai rapidă. Aceste schimbări ne dau speran e într-o eliberare din prizonierat cât mai rapidă, dar în ruşi nu po i avea încredere. Sunt cu două fe e, perfidia, minciuna este arma lor cea mai eficace. Acel „scoro damoi", chiar dacă con ine un sâmbure de adevăr azi, mâine a dispărut. Am ajuns să nu mai credem în vorbele lor. În lagăr, noi românii, nu discutăm decât despre eliberarea noastră, despre zvonurile care circulau atât în mină cât şi în lagăr. În a doua jumătate a lunii septembrie 1948, cineva aduce o ştire că în gara Sverdlovca, lucrează o echipă de tâmplari la construirea paturilor în vagoane de vite, parcate pe o linie secundară. Vorbesc de amenajarea unei bucătării de campanie într-un vagon. În lagăr nu se vorbeşte oficial de aşa ceva. Toate le considerăm nişte zvonuri bine orchestrate de cineva, nu de prizonieri, ci de stăpânii noştri pentru a tempera spiritele. Răspândirea acestor zvonuri printre prizonieri este tactica ruşilor. De vreme ce mergeam la lucru înso i i de convoi, suntem număra i şi preda i la mină, ne aşteaptă santinelele la gura minei când ieşim din schimb, înseamnă că nimic nu s-a schimbat spre bine pentru noi. Totul este ca şi înainte: minciuni, minciuni, minciuni. Odată şi odată se va sfârşi şi captivitatea! La Sverdlovca pregătirile sunt în toi. Este trimisă şi de la noi o echipă de tâmplari pentru lucrări de tâmplărie. Se amenajeaza vreo 60-70 de vagoane, pentru cine? Nu se ştie. Vom vedea în jurul lui 1 octombrie. Trenul e gata pregătit cu paturi, stoc de alimente pentru mai multe zile, bucătărie. Deşi toate sunt pregătite, trecem pragul începutului de octombrie,

nu se mişcă nimic în lagăr, se lucrează, se lucrează intens la extrac ia aurului negru. Vagoanele pleacă încărcate de la gura minei, altele goale le iau locul, tiriconicul, movila mare cât biserica creşte, se înal ă cu sterilul urcat sus de vagone ul încărcat, coboară gol şi tot aşa... un dute, vino neîntrerupt. Zilele trec, veştile persistă cu insisten ă despre eliberarea românilor, dar nu se mişcă nimic. Aşteptarea unui deznodământ ne chinuie. Când oare vom scăpa dintre blestematele garduri de sârmă ghimpată?

A sunat eliberarea

Când am terminat armata, to i solda ii aruncau şepcile militare în sus, le prindeau, iar le aruncau altora, aceia aruncau şi ei cu şepcile lor, era un joc, o explozie de bucurie că militarii au terminat cu cătănia. Nu se mai coboară armata din pod, cum ziceau cei vechi când apăreau recru ii. Era o tradi ie în armată. Aici nu ştii când vei fi eliberat. Eşti sub cizma străinului, el dispune de tine şi te eliberează când vrea. Conducerea ării noastre este tot comunistă cu aceleaşi apucături ca şi ale comuniştilor ruşi. De noi, prizonierii nu are grijă guvernul nostru. E preocupat de alte probleme, reprimarea potrivnicilor din ară nu şi primirea atâtor potrivnici întorşi din captivitate. Comuniştii îşi întăresc pozitiile în , toate compartimentele vie ii: economice, administrative, învă ământ, cultură... etc. Regele a abdicat, după ce l-a arestat şi executat pe Antonescu, mare personalitate militară. Dej şi Groza huzuresc că au scăpat de un ghimpe. Se bucură că nu mai au nici un rival pe arena politică, ărăniştii şi liberarii arunca i la lada de gunoi, capii acestor partide stau după gratii. Îşi ispăşesc o vină de a fi oamenii poporului, luptători pentru dreptate. Săracii!, vor fi scoşi noaptea, arunca i într-o groapă comună pe malul Tisei sau în alte locuri. Pe noi în lagăr ne cercetau noaptea, tot noaptea, tactică comunistă. Nu ne executau de un pluton de execu ie, ci prin infometare. Să le acordăm circumstan e atenuante pe motiv că nu aveau hrană pentru ruşii lor? Poate! Dar atunci de ce nu ne eliberează să scape de o povară? Aici este secretul, cu minimul de cheltuieli să scoată maximum de randament, indiferent de numărul mor ilor, au loc pentru nişte gropi individuale sau comune, 93

când mureau mai mul i în aceiaşi zi, fără semnele creştineşti, fără sicriu sau cu un sicriu prea modest. Ruşii erau bucuroşi de schimbările din ara noastră, ei ne informau „S-a dus regele vostru, puterea sovietică este şi la voi. Repede ve i pleca acasă”. Să fi fost legată eliberarea noastră de abdicarea regelui? Cine ştie! „Întortocheate sunt căile Domnului”. Adevarul este că suferin a noastră se apropie de sfârşit. Toate semnele indicau eliberarea noastră, şi aceasta cât mai repede. Suntem în octombrie, un tren este pregătit cu tot ce este necesar unei deplasări de oameni pe o perioadă mai îndelungată. Din ce lagăre vor fi lua i oamenii şi încotro îi vor duce nimeni nu ştie. De bună seamă că cele 50 – 60 de vagoane nu erau pregătite pentru două – trei sute, ci pentru două – trei mii. A sosit şi ziua mult aşteptată care era ziua, cinci – şase octombrie, nu îmi amintesc cu precizie. Se telefonează la mină să iasă to i românii din abataje, să predea instrumentele de lucru şi să iasă to i la suprafa ă. Este ora zece, de abia a intrat schimbul unul în mină. Este ceva suspect. Numai românii să iasă? se intrebau to i. Ungurii sunt surprinşi, de ce nu îi cheamă şi pe ei? Aşa sună ordinul, aşa se execută. Făceam parte din acel schimb, am văzut totul. Oamenii aruncau târnăcoape, lope i pe unde nimereau, nu le mai predau, le va fi strâns cineva în urma noastră. Santinelele sunt la gura minei, ne încolonează, ne numără fără grabă şi fără porunci dure. La lagăr suntem număra i, mai mult îndeplinindu-se o formalitate. Se ştia că nu mai inten ionează nimeni să fugă, mai ales că zvonul despre trenul pregătit cu: paturi, produse alimentare, bucătărie etc., era o realitate. Acum suntem siguri că pentru noi s-a pregătit, dar încotro vom merge şi unde vom fi debarca i, este încă o necunoscută. Lăsăm hainele noastre cu care am venit de la mină, hainele cu care ne imbrăcam după duşul de la baia minei unde ne lăsam pufoicile şi pantalonii murdari de praf de cărbune şi îmbrăcam pe cele „aşa zise curate”. Acum sunt lăsate şi acestea şi primim altele tot vechi dar încă purtabile. Se schimbă şi bocancii care erau mai vechi, pensiona i în via a civilă, în al ii mai buni dar tot vechi. O zi întreagă de pregătire, apoi o ultimă noapte de somn în paturile vechi ale dormitoarelor populate încă cu fiin e dezgustătoare pe la încheieturile lor. Cine nu a fost întepat de ploşni e nu îşi poate , închipui o noapte sub teroarea lor. Este ultima noapte aici, însă cine ştie

dacă nu ne vor duce în alt loc şi mai rău. Ruşii ne spun că mergem acasă la „babele noastre”, cei care le mai au. Nu mai credem în cuvântul lor, în viclenia lor. Când te-ai fript de jeratic te temi să pui mâna şi pe soba rece. Ce-o da Dumnezeu! A doua zi, după o noapte de vise urâte sau mai pu in urâte, ne sculăm mai putin obosi i ca altădată când plecam , la lucru. Schimbul al treilea era cel mai obositor, dar captivul nu inspiră milă stăpânului. Acum aşteptăm hrana şi încolonarea spre Sverdlovca şi nu spre mină. Adio sârme ghimpate! Adio vouă celor din gheretele de deasupra gardului de sârmă ghimpată gata să îl ciurui i cu încărcătura din „scumpele voastre unelte” pe cel ce s-ar fi apropiat de gard, fie din impruden ă sau voit. Nu vă urăm să ave i soarta noastră, că nu este crestineşte şi nici omeneşte, dar vă cerem dacă sunte i cu suflet, să respecta i mor ii nostri care îşi dorm somnul de veci în pământul , vostru, să le pune i un semn creştinesc la capul lor că şi voi a i fost creştini înainte de a fi atei. Noi îi vom părăsi trupeşte dar în sufletele noastre le vom păstra memoria cât vom trăi. Ei sunt părticică din neamul nostru atât de încercat de furtunile euro-asiaticilor timp de secole şi pe ei nu îi vom uita niciodată. „Ne închinăm în fa a movilelor de pământ de pe trupurile voastre fără o cruce, fără un semn că acolo există oameni pe care îi aşteaptă o familie şi care nu vor mai veni niciodată. Azi vă părăsim cu sufletele încărcate de durere şi cu lacrimi în ochi”. Am fost mâna i spre moarte mul i, dar am scăpat din ghearele ei o bună parte şi ne vom întoarce acolo de unde am fost prinşi „cu arcanul” şi aduşi în lagărele mor ii. A sunat plecarea. Poarta se va deschide ultima dată pentru noi şi iată că s-a şi deschis. Ne încolonăm dar nu cu strigăte, cu ghionturi ci liberi şi pornim. Ofi erul de la poartă ne salută. Coloana se pune în mişcare, unele tinere care mai lucrau cu noi ne fac semne de adio. De acum înainte nu vom mai auzi melodia „Catiuşa” cântată cu atâta suflet de rusoaicele din lagăr care mai aveau unele servicii, nu vom mai auzi minciuni viclene despre „scoro damoi”, despre via a fericită ce o crează omului scumpa ideologie comunistă, dacă într-adevăr mergem acasă încă nu ştim. Nici în al 12-lea ceas nu credeam în spusele ruşilor. Cine ştie încotro ne vor dirija. Poate ne vom trezi în alte lagăre mai dure. Nu

vom fi siguri decât atunci când vom păşi pe pământ românesc, atunci ne vom considera liberi. Am arătat că nu era departe gara Sverdlovca, aşa că mergeam în voie cu un ofi er înainte. Nu îmi mai amintesc dacă mai era vreun militar în urmă. „Mai lungă îmi pare calea acum la întors acasă”, glăsuieşte „sergentul” lui Alexandri. Suntem şi noi în drum spre ară şi apoi de acolo spre casă, dacă vom ajunge acolo sau în altă parte. Pe peronul gării multă lume. Sunt tot români din alte lagăre. Vom afla de unde sunt, când vom ajunge şi noi acolo. În sfârşit ne întâlnim şi noi cu fra ii noştri din lagărele nr. 5 şi 7. Cred că erau şi din lagărul nr. 8. Din lagărul 7 îi cunoşteam pe to i. Cu ei am îndurat suferin a, cu ei m-am chinuit aproape trei ani, cea mai grea perioadă dintre anii 1944 – 1947. Şi în primul lagăr, nr. 7, au trecut în eternitate mul i, poate vreo 200 dacă nu şi mai mul i. Dumnezeu să îi odihnească în pace sub glia străină! Din nr. 7 lipsea unul, doctorul Antonescu. Ne spun prizonierii cum s-a întâmplat. După ce s-au adunat la poartă to i românii, li se dă drumul pe poartă, îi încolonează, îi numără. Când ajunge la număratul grupei în care era şi doctorul Antonescu Ion, rusul se opreşte din numărat, vorbeşte ceva cu alt ofi er, după care îl re ine pe doctor. Pentru ce? Nimeni nu ştie. Să fi fost coinciden ă de nume cu al mareşalului Antonescu? Se poate! Adevărul era rudenia dintre mareşal şi tatăl doctorului, directorul liceului din Câmpulung Muscel. Directorul liceului si cu maresalul I. Antonescu , , erau verisori primari. Dar de unde au stiut rusii? , , , E drept că, conducerea lagărului, avea agen i informatori care îi mai turnau pe intelectualii prizonieri. Nimeni nu a cunoscut motivul re inerii doctorului, omul care nu a făcut nimănui nici un rău. A rămas în lagărul 7 sau l-o fi dus în alt lagăr. Întrucât ştiam adresa părintilor le, am scris o scrisoare amănun ită despre re inerea în lagăr după plecarea românilor din lagărul numărul 7. Mul umirea mea sufletească a fost că i-am anun at pe nişte părin i despre existen a feciorului mult aşteptat. Mi-au răspuns printr-o scrisoare emo ionantă despre familia lor de mari patrio i şi gradul de rudenie dintre mareşal si familia lui. Din acea , scrisoare am dedus că erau verişori primari. Aceasta era pe la sfârsitul , anului 1948. Nu am mai aflat nimic după acel schimb de scrisori. Se prea poate să fi fost arestat şi condamnat pentru rela iile familiale cu

fostul conducător al statului. Cine ştie..! Dar să revenim la călătoria noastră spre ară.

Trenul captivilor eliberati ,
Pe linie e garat trenul cu multe vagoane, cu paturi, cu locomotiva ataşată la vagoane gata de plecare. Captivii sunt îndruma i să se urce în vagoane. Îl întâlnesc si pe doctorul Şoşoiu cu bolnavii din Spitalul , Central Sverdlovca. Ne bucurăm că ne-am întâlnit. Mă întreabă cum mă simt şi dacă am lucrat în mină. E şi doctorul Florea din lagărul nostru cu care mă mai contraziceam în lagăr în anumite probleme. Ei vorbesc cu bucătarul rus să ne dea si nouă mâncare, la câ iva intelectuali , cunoscu i din ce se pregătea pentru doctori. Important pentru noi nu mai este hrană, ci plecarea noastră spre ară, să scăpam de acest pământ blestemat care a înghi it zeci de mii de fra i de-ai noştri. Pe ei îi regretăm, cu ei am venit, nu din voia noastră, să muncim sub acest pământ pentru străini de neamul nostru, iar aceşti martiri, azi pe acest peron de gară nu sunt alături de noi în drumul de înapoiere spre ară. Mă întreb dacă se va găsi vreo rusoaică, ucraineancă, tătară să aprindă o lumânare pentru aceşti neferici i ai soartei care şi-au dat duhul sub biciul nemilos al stăpânului. Pământul de deasupra lor nu va găzdui cred o brumă de lumină măcar cât un grăunte de muştar. Ne despărtim pentru totdeauna de ei, de , cei cu care am venit si nu mai sunt aici. Trenul nostru cu cei încăr, ca i de suferin ă porneşte. Uşile nu mai sunt ferecate, aşa că putem privi câmpiile ucrainene, inundate de razele strălucitoare ale soarelui în mişcare pe bolta cerească. E acelaşi senin ca în urmă cu patru ani, în acea zi de august fatală pentru patria noastră, pentru fiii ei. Acum

nu mai este hotărâtă via a noastră, de pistolul gruzinului sau tătarului. Înso itorii trenului merg să ne predea organelor din România, nu mai folosesc amenin ări, chiar dacă mai coborâm pe peronul vreunei gări când sta ionează trenul. Masa este la ore aproape regulate şi calitativ superioară celei din lagăr. Nu mai sunt ferecate uşile. Peroanele gărilor în care sta ionăm sunt pline de foşti prizonieri, acum elibera i, şi înca nu ştim dacă mergem spre ară sau în altă direc ie... Vom vedea! Deocamdată libertatea în care ne scăldăm e un semn bun. Noaptea noi închidem uşile vagoanelor şi nu ruşii înso itori. Le închidem noi de frig, totuşi este lună de toamnă şi nu le închid ei ruşii. Trenul îşi are viteză normală, nu ca la venire. Acum linia este consolidată, nu ca atunci. Pentru că este totuşi un tren de marfă, opreşte în gări eliberând trecerea acceleratelor, a rapidelor sau a personalelor. Noaptea călătorim, călătorim dar nu ştim încotro. Condi iile de transport sunt altele. Avem locurile noastre, paturile noastre, putem să ne întindem cât vrem şi cum vrem. A doua zi diminea ă ni se distribuie hrană, mai stă trenul nostru până trec alte trenuri, apoi plecăm. Călătorim prin Transnistria, nu ştim pe unde, apoi trecem Nistrul... pe unde? Nu îmi amintesc. Într-o gară trenul opreşte, ne dăm jos să vedem ce gară este, deja suntem pe pământ basarabean. Firma indică gara „Făleşti” (dacă îmi amintesc bine). Pe peron lume destulă, to i vorbesc româneşte, ne întreabă de unde venim, noi îi întrebăm ce mai este prin Basarabia, cum se comportă conducerea rusă etc. Ei ne povestesc că încă nu a început colectivizarea, însă au fost ridica i mul i şi duşi undeva prin Siberia. E mare goană după cei cu avere, s-au cei care s-au manifestat împotriva comuniştilor ruşi. Îi ridică cu familie cu tot. De la acei oameni am aflat de marea prigoană împotriva chiaburilor, a învă ătorilor care loviseră vreun elev, sau fost elev. Era de ajuns să te toarne vreun elev la conducerea „sol-sovietului”, că noaptea pe la orele mici, erai ridicat şi dus cine ştie unde, nu te mai vedeau nici rudele o buna „bucată” de timp, sau pentru totdeauna. Ruşii priveau la discu ia noastră, probabil că cineva i-a informat că prizonierii discută cu basarabenii despre ce se petrece în satele basarabene, că i-a alungat pe basarabeni de pe peronul gării. Trenul porneşte! Ştim deja că suntem

aproape de Ungheni, unde ni se iau unele noti e despre lucrul din mină, bucă i de carbune pe care erau imprimate fragmente de frunze sau chiar tulpini ale plantelor existente pe acele meleaguri cu milioane de ani în urmă. Eu am avut asemenea bucată lucitoare de antracit de care m-am despăr it la acel control. În Ungheni lucrătorii si oamenii de prin gară , vorbesc româneste, dar nu au voie să se apropie de noi. Din Ungheni , plecăm direct la Focşani, unde era tot un lagăr, lagăr de triere. Am ajuns la Focşani diminea a, datorita schimbărilor ro ilor, pentru liniile noastre, care a durat destul de mult în gara Ungheni. În sfârsit , suntem pe pământ românesc, într-un oraş românesc, ne gândim. Şi aici observăm mişunând ruşi. Oare nu am scăpat de ei? Şi aici dăm tot de ruşi? E surprinzător pentru noi că şi acest lagăr este împrejmuit cu sârmă ghimpată, cu zvonuri că mul i prizonieri veni i din Rusia au fost returna i. Iarăşi frică! Nici aici nu scăpăm de zvonuri, poate chiar realită i. Cine mai ştie! O zi de lagăr pe pământ românesc! Speran a nu ne părăseşte, dar lagărul e tot lagăr cu sârmă ghimpată, cu pază, cu gheretă si poartă, numai denumirea este alta. O , zi întreagă se tot organizează plecarea din lagăr în toate direc iile. Primim foi de drum colective: Bucureşti, Timişoara, Constan a, Iaşi, Suceava etc. Mai primim şi bani de cheltuială până la destina ia fiecăruia. Cincizeci de lei intră în buzunarele noastre. Avem şi bani comunişti! Ce valoare au, se întreabă oamenii şi în special, eu care nu aveam undeva nici casă, nici masă, toată averea mea era suma arătată mai sus. Cât po i trăi cu o jumătate de sută? Nimeni nu ne spune ce putem cumpăra cu aceea sumă pe care noi, naivii, credeam că putem trăi ca salaria ii de la sfârşitul sec al XIX-lea, când cu două sute de lei cumpărai o vacă, era salariul unui învă ător. Ne-am înşelat! Valoarea acestei sume infime nu acoperea nici costul hranei pe o jumătate de zi. Salariul unui învă ător era de circa trei mii – trei mii cinci sute de lei. Din aceste cifre ne puteam face o idee cam ce valoare reprezenta suma de mai sus aruncată cu multă dărnicie de mai marii lagărului de la Focşani. Pentru mine „vagabontul” era o chestie de via ă pentru câteva zile în Bucureşti pentru reconstituirea dosarului profesional.

Cu cincizeci de lei în buzunar spre un necunoscut (adaos)
Cei patru ani de muncă for ată în minele de cărbuni din Rusia, au lasat urme adânci în sufletele şi trupurile românilor captivi, urme ce nu se vor şterge niciodată. Suntem liberi, am ieşit din sârmele ghimpate, dar nimeni nu ştie ce fel de libertate ne asteaptă şi până când. Am în eles , că şi aici e necesar lacătul la gură pentru a evita zidurile înghe ate, gardul din jurul lor, celulele interioare, pe sub care curge apa si vara si , , iarna. Închisorile sunt deschise pentru cei cu „gura deschisă". În fa a noastră încă este prezentă fantoma gardului cu epi, solda ii din cele patru gherete coco ate deasupra gardului, proiectoarele şi soldatul cu câinele care se plimba mereu „veghind la liniştea noastră". Cine ştie cât timp vom avea în fa a ochilor această privelişte; via a în lagăr, cimitirul de după gard, unde peste ani va fi amestecat de buldozere, cu sterilul scos din mină şi clădit ca piramida egipteana a lui Keops. O bună parte dintre cei care au venit, cum au venit, cu sănătatea şubredă, vor intra în circuitul naturii pământului românesc plânşi de familie şi de prieteni. Fiecare cu planeta lui. 101

Adio lagăre din Rusia! Adio Focşani! De acum ne despăr im de prietenii de suferin ă, fiecare se va îndrepta spre locul unde îi aşteaptă cineva. O emo ie care poate fi fatală pentru părin i şi bunici, so ii cu lacrimi în ochi, copii care nu se mai dezlipesc de fa a celui venit „Mort a fost şi a înviat, pierdut a fost şi s-a aflat!”... îşi varsă dragostea şi unii şi al ii. Fe ele greu se vor usca de lacrimi. O sărbătoare în familie. Nu se va tăia vi elul cel mai gras ca la întoarcerea fiului risipitor din biblie, dar se vor ospăta împreună şi se vor bucura de venirea celui crezut mort. Această bucurie poate că nu va curge în sufletele tuturor. Unii vor asista la evenimente dramatice: părin i mor i, so ii ce şi-au părăsit căminul conjugal, copii lipsă şi câte altele! Unii, foarte pu ini la număr, nu au nici casă, nici masă, nici familie, doar bogata avere de cincizeci de lei în buzunar cu care să trăiască până ce îşi vor găsi un loc de muncă. Aceştia, între care era şi cel ce face aceste marturisiri, vor vagabonda pe străzile unor oraşe, cu stomacul gol, cu odihna pe trotuarul „saltea” sau luându-i cineva de bra „în semn de dragoste” şi ducându-i la un post de poli ie, armată... etc. E noapte târzie! Peronul gării Focşani este plin de lume, dar nu orice lume, sunt prizonierii (foştii prizonieri), care aşteaptă trenul ce merge în direc ia satului sau oraşului spre care îi va duce în această noapte. Suntem mul i, mul i! Ne vom despăr i şi noi, ne vom îmbră işa, ne vom schimba adresele pentru a ne scrie, a ne împărtăşi necazurile sau bucuriile ce le vom avea în viitor. Celor ce le-a sosit trenul, se urcă în el, ne fac din mâini semne de adio, noi le urăm călătorie plăcută şi ei nouă şi asa ne despăr im , pentru totdeauna unii de al ii, unii merg spre nord, al ii spre sud, al ii spre apus. Suntem şi noi în trenul spre Bucureşti, dar nu ne uităm la placa de pe vagoane care indică Ploieşti. Cum eram obosi i, adormim buştean. Într-un târziu ne trezim la Ploieşti, la intrarea pe o linie secundară. Probabil că erau la acelaşi tren si vagoane pentru Sinaia si Bucureşti. Nu îmi amintesc cum s-a , , întâmplat. Poate că vagoanele în care eram noi mergeau numai până la Ploieşti, acesta cred că era adevarul. Întuneric peste tot la acele ore mici din noapte, se vedeau lumini la o distan ă aproximativă de un

kilometru. Ce ne facem? Nu este nimeni să ne dea o lămurire încotro să o luăm. Aşteptăm să apară de undeva un salvator, dar încă nu se arată. Noaptea este destul de rece, mai facem câteva exerci ii de încălzire. Într-un târziu, vedem o lumini ă mişcându-se prin întuneric, se apropie de noi şi ne întreabă de ce stăm lângă vagoane. Îi explicăm care este situa ia. Omul ne lămureşte că acele vagoane au venit numai până aici. Ne arată o movili ă unde se opreşte la ora şase un tren ce merge spre Bucureşti. Unde este gara? Îl întrebăm. Ne spune că a fost distrusă de război, aşa că nu a rămas decât gara principală. Informa ia ne prinde bine, însă nu ne ine de frig. Este vorba de aşteptat încă câteva ore şi nu aveam unde să ne adăpostim. La ora şase opreşte un tren în dreptul acelei movile. Ne urcăm în vagoane, nu mai inem seama de clasa chiar dacă era şi clasa întâi. Trenul nu merge cu viteză, ca după război. Când m-am urcat nu am văzut dacă mai era cineva în compartiment, era încă întuneric. M-am aşezat lângă uşă pe bancă. Am a ipit pu in de obosit ce eram. Mă trezesc la o mişcare si un „of” în surdină. O doamnă stă lângă , geam ghemuită pe bancă şi se uită speriată spre mine. Mă uit la ea şi o văd tremurând. Oare de ce se uită la mine? Sunt aşa de caraghios cu aceste haine ruseşti? Îmi iau inima în din i şi o întreb de ce se uită aşa la mine. Arăt aşa de caraghios? Mă crede un vagabond? „Doamnă, nu sunt nici borfaş, nici vagabond, nici evadat din puşcarie, sunt pasager ca şi dumneavoastră”. Doamna respiră uşurată. Sunte i român? De unde veni i? Am crezut că sunte i rus. Şi dacă aş fi rus de ce v-a i teme? Femeia începe să-mi povestească despre urgiile comise de ruşi după ocupa ie, eram deci tot ocupa i! „Prin ce momente am trecut de când v-a i urcat în tren nu vă pute i închipui!” Ce făceau ruşii? O întreb pe doamnă. Îmi povesteşte că atacau femei, le violau în trenuri, dacă se opuneau le aruncau din tren. Luau femei de lângă bărba ii lor şi dacă bărbatul încerca să o apere, intervenea glon ul sau cu itul. Oameni nevinova i care îşi apărau onoarea familiei erau ucişi de „fra ii noştri”. Halal de asemenea fra i! Îi povestesc şi eu de unde vin, cât am stat prizonier în Rusia, aşa că nu ştiu ce se întâmplă în ară. De aceea nu şti i de faptele lor! Ve i afla mai târziu. Sunt pline puşcăriile de români care au încercat să vorbească rău despre ruşi. În ară unde te

întorci este numai minciună. Eşti tras de limbă ca să te exprimi cumva rău despre ruşi. Noaptea vin şi te ridică şi... eşti dus! Mă îngrozesc de spusele partenerei mele de călătorie. De abia atunci am în eles că ideologia comunistă s-a întins ca o pecingină şi în ara noastră şi că orice vorbă trebuie cântărită mult şi apoi spusă. Am în eles că for a cu itului ssi a glon ului sunt armele democra iei comuniste. Mi-am amintit si de , , spusele ofi erului rus când eram în servici la „prohodnoi", „că şi în ară la voi va fi tot ca şi la noi". Era ofi er comunist prin epole ii de pe umăr şi nu convins. Ne-am despăr it nu înainte de a o întreba cât pot trăi în Bucureşti cu averea mea de cincizeci de lei. „Banii pe care îi ave i vă ajung pe o jumătate de zi, o mâncare modestă". Mi-am dat seama că iar voi flămânzi pe străzile Bucureştiului, voi umbla de colo până colo ca un câine fără stăpân. Cine ştie dacă nu voi dormi pe la mili ie cules noaptea de pe stradă de cineva... îl cunoaşte i cred! În afară de cei câ iva lei din buzunar, nu posed nici un document cu ce să mă justific că vin din prizonierat şi că nu mi s-au dat acte de la Focşani. Până ce se vor documenta, eu voi sta la închisoare, din rău, în rău! Îmi zic eu. Partenera mea de călătorie îşi ia rămas bun şi coboară în gară, se pierde în mul imea de pe peronul gării, iar eu rămân pe o bancă şi nu ştiu încotro să o iau şi cum să ajung la Ministerul Învă ământului, la care nu fusesem niciodată. Stau pe bancă în interiorul gării. Sunt obosit după o noapte cu frânturi de ore de somn. Mă odihnesc în interiorul gării că este mai cald ca afară, aştept să se mai urce soarele pe bolta cerească şi apoi să o iau la drum, flămand si cu frigul în sân. Mă tem să întreb pe cineva , despre institu ia la care urma să mă duc. Cine ştie ce pot crede despre mine în haine ruseşti pe străzile Bucureştiului. Un vagabond, un ho se plimbă la ora aceea pe străzi pentru a ochi o poşetă sau nişte cercei de la urechile vreunei femei. Imagina ia mea merge prea departe. Mă frământă multe gânduri, în timp ce stomacul îmi lucrează în gol. Tot ceea ce mi-am închipuit pe modesta bancă din gară, s-a spulberat în mijlocul străzii. Lumea are alte preocupări: familie, casă, aprovizionare... etc, şi nu are grija mea. Hainele mele trezeşte curiozitatea unei infime păr i dintre trecători. Un rus se plimbă pe stradă, poate gândesc ei, iar eu merg cu pasul grăbit

spre pia ă sau pe o stradă unde este vreun talcioc cu vechituri. Forfotă mare! Vorbesc sacadat, economie şi de vorbe şi asa merg şi eu, dar nu , vorbesc, nu întreb pe nimeni. Femeia din tren mi-a vârât în cap multe şi mai ales să pun lacăt la gură. Ce bine este afară! Soarele încălzeşte, sunt semne de ploaie, care m-ar opri din drumul meu. Pe strada multă lume, to i cu treburi, nu râd, nici nu zâmbesc măcar. Un bătrân merge mai încet, se foloseşte de cârja lui, al treilea picior. Mă opresc şi îl întreb dacă nu cumva ştie pe ce stradă este Ministerul Învă ământului. Se uită la mine, la hainele mele, mă măsoară de sus în jos...„Ce eşti tu de te interesezi de învă ământ? De unde vii în hainele acestea?”... Sunt cadru didactic! Îi răspund. „De unde vii în hainele acestea? Din prizonierat. Omul începe să mă descoasă, cât timp am stat acolo şi ce am lucrat, cum este acolo... etc. Îi răspund, însă încerc să respect sfatul partenerei din tren (lacăt la gură) şi îi înşir lucruri pozitive. Mă mai întreabă şi de unde sunt, unde am avut post şi alte lucruri. Eu nu prea am chef de vorbă, că era târziu şi mă preocupa problemele mele, iar el avea plăcere să mai afle despre prizonierat, muncă în U.R.S.S. etc. Mă plictisesc întrebările lui. Eu vroiam să ştiu unde este institu ia căutată. Îmi spune strada şi îmi mai spune că şi el a lucrat în învă ământ „Acum sunt pensionar... tinere să- i ii gura!” şi pleacă. Mă gândesc la cele spuse de femeie, acum spune şi omul acesta, înseamnă că pretutideni sunt numai poli işti. După indica ii ajung în Cişmigiu. Mă aşez pe o bancă unde stătea o „tovarăşă”. Inten ionam să o întreb şi pe ea unde este strada respectivă, dar nu apuc bine să mă aşez că doamna sare de pe bancă şi cu paşi mari deschişi părăseşte aleea unde se odihnea. Iar sunt considerat de lume ca vagabond, îmi zic! Fie că m-a considerat rus, fie un vagabond, nu am apucat să îi spun că sunt român şi nu rus. Mă îndrept spre strada indicată de bătrân şi ajung acolo unde aveam interese. Intru în prima cameră. Un birou modest la care lucrau trei secretare. Se uită la mine şi mă întreabă ce doresc. Le spun totul, cine sunt, de unde vin, de unde sunt şi ce vreau. Am nimerit bine, că cea care m-a întrebat era basarabeancă refugiată din Chişinău. Mă duce într-un birou unde lucrau mai mul i. Directorul învă ământului, Bîn u mă mai întreabă de unde vin, îi spun şi lui, îmi dă bilet pentru arhivele statului

şi-mi spune să mă întorc la el cu actele cerute. Pe culoar basarabeanca mă întreabă dacă am mâncat. Îi spun realitatea. „Să vii la prânz aici”. M-am executat. Toate trei m-au invitat la masă la cantina ministerului. Şi ele luau masa tot acolo. Îmi aranjează şi dormitul la „casa învă ătorului”. Tot domnişoara, conjude eana mea, îmi spune să fiu atent, să nu spun ceva rău despre via a din prizonierat, că risc a nu mai vedea lumina zilei. Peste tot aceleaşi sfaturi! Ob in post în Călăraş - Ialomi a. Nu-l voi uita niciodată pe Bîn u, pe Stefan Radu direct. înv. normal, , care mi-a dat acte pentru a primi şi un salariu de instalare în post. Conjude eana mi-a fost ca o adevarată soră. Ea m-a ajutat în clipele cele mai grele când pierdusem speran a de a rezolva usor şi totul. , Ministerul Învă ământului era condus de Vasilichi, un mecanic ceferist, fără multă şcoală după cât am aflat de la primele mele cunoştin e, iar adjunct era M. Roşianu, om cu multă cultură. Am ajuns în posesia tuturor actelor datorită oamenilor de inimă, dar am ajuns în Maramureş printr-o împrejurare bazată tot pe minciună. Inspectorul general al Ardealului, după câte am în eles, mă întâlneşte pe culoarele ministerului, mă întreabă ce caut, cine sunt. Îi spun totul. Mă sfătuieşte să nu mă duc acolo că sunt atâ ia duşmani de clasă şi îi maltratează pe cei veni i din prizonierat. Mă sfătuieşte să merg în Maramureş (avea nevoie de cadre în nord). Îmi spune că acolo se plăteşte salariu dublu. Uit de minciunile auzite timp de patru ani şi câteva luni... îl cred! În asemenea condi ii ajung în Maramureş unde erau cele mai multe lipsuri materiale şi despre cele două salarii nu se vorbea nicăieri. Am în eles că minciuna comunistă porneşte de la vârfurile piramidei şi se sfârşeşte cu ultimul naiv care bate din palme la şedin e,dar nu ştie de ce bate. Este psihologia maselor, în care poate voi intra şi eu. Voi bate şi eu din palme, însă eu voi şti că tot ce se spune este minciună, dar voi imita pe ceilal i.